

Redogörelse till riksdagen 2023/24:NR1

Nordiska rådets svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2023

Till riksdagen

Nordiska rådets svenska delegation överlämnar härmed bifogad redogörelse om sin verksamhet under 2023.

Stockholm den 8 mars 2024

Heléne Björklund
delegationsordförande

Lena Eklöf
delegationssekreterare

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
2 Huvuddrag i verksamheten	5
3 Sveriges delegation	9
4 Nordiska rådets temasession den 14–15 mars.....	14
5 Nordiska rådets 75:e session den 30 oktober–2 november	19
6 Presidiet	31
7 Utskotten och kontrollkommittén	40
7.1 Utskottet för ett hållbart Norden.....	40
7.2 Utskottet för kunskap och kultur i Norden	47
7.3 Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden	54
7.4 Utskottet för välfärd i Norden	59
7.5 Kontrollkommittén	65
8 Den parlamentariska Östersjökonferensen.....	70
9 Den arktiska parlamentarikerkonferensen.....	75
10 Den parlamentariska Barentskonferensen.....	78
<i>Bilaga 1</i>	
Nordiska rådets svenska delegation 2023	81
<i>Bilaga 2</i>	
Framställningar, rekommendationer och interna beslut 2023	83
<i>Bilaga 3</i>	
Resolution antagen vid den 32:e parlamentariska Östersjökonferensen	84
<i>Bilaga 4</i>	
Missivbrev till redogörelsen för den parlamentariska Östersjökonferensen (BSPC)	93
<i>Bilaga 5</i>	
Missivbrev till redogörelsen för den arktiska parlamentarikerkonferensen (CPAR).....	94

1 Inledning

Inom ramen för Nordiska rådet samarbetar de nordiska ländernas samt de självstyrande områdena Färöarnas, Grönlands och Ålands parlament och regeringar. Samarbetet grundas på Helsingforsavtalet som undertecknades 1962 och har reviderats flera gånger sedan dess. Helsingforsavtalet anger att samarbetet omfattar sociala och rättsliga frågor, kultur, ekonomi och näringsliv, kommunikationer, miljö och säkerhet. Helsingforsavtalet utesluter inte samarbete även på andra områden. Nordiska rådet har även utvecklat formerna för att ge en parlamentarisk dimension till samarbetet mellan regeringarna på det utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska området.

Nordiska rådets roll är att ta initiativ där man ser problem som kan lösas på nordisk nivå eller där nya möjligheter kan tas till vara genom nordiskt samarbete. Vidare är Nordiska rådet rådgivande i frågor som rör två eller flera nordiska länder. Begreppet ”nordisk nytta” är grundläggande och innebär att de nordiska länderna samarbetar om sådant de kan göra bättre tillsammans än om de agerar var för sig. Det kan handla om att förbättra medborgarnas vardag, att utbyta erfarenheter inför reformer på olika samhällsområden och att få genomslag för gemensamma nordiska värderingar i internationella sammanhang.

Nordiska rådet består av 87 valda medlemmar från de nordiska länderna samt de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland. Verksamheten bedrivs främst inom presidiet och de fyra utskotten samt kontrollkommittén. Sessionen är rådets högsta beslutande organ och äger rum varje höst. Sedan 2012 arrangeras också en temasession varje år. Nordiska rådets slutsatser får oftast formen av en rekommendation som riktas till Nordiska ministerrådet eller en eller flera nordiska regeringar. Nordiska rådet följer upp och kontrollerar att rekommendationerna genomförs på bästa möjliga sätt. Rådets medlemmar kan även ställa frågor till de nordiska regeringarna, landsstyrelsen, landskapsregering, Naalakkersuisut eller ministerrådet. En muntlig fråga ska ställas och besvaras vid en särskild frågestund som ordnas på förslag av presidiet och en skriftlig fråga ska besvaras senast sex veckor efter att den kom mottagaren till handa. Den svenska delegationen bidrar till detta inom ramen för arbetet i Nordiska rådet men också genom förankring i riksdagens utskott och genom kontakter med regeringen samt med organisationer, civilsamhället och enskilda medborgare.

Norge hade under 2023 ordförandeskapet för Nordiska rådet. Under sessionsveckan i slutet av oktober 2022 valdes Jorodd Asphjell (Arbeidarpartiet) till president för Nordiska rådet för 2023 och Helge Orten (Høyre) valdes till vicepresident. Huvudteman för Norges ordförandeskapsprogram är ett tryggt, grönt och ungt Norden. Inom ramen för det satte det norska ordförandeskapsprogrammet särskilt fokus på den nya säkerhetspolitiska situationen, som visar på ett utökat behov av nordiskt försvarssamarbete. Det norska ordförandeskapet lyfter också fram energikrisen som ett viktigt tema, liksom den

pågående klimatkrisen. Det norska ordförandeskapet vill även prioritera ungas delaktighet i samhället och politiken.

Avsikten med ordförandeprogram är att lyfta fram de områden där man vill ta nya initiativ eller göra särskilda insatser. Det finns däremot inte utrymme i ett kortfattat program att nämna allt det samarbete som pågår fortlöpande inom Norden eller inom Nordiska rådet. Således har såväl utskotten som presidiet fortsatt sitt arbete också på andra sakområden, även om de frågor och åtgärdsförslag som tas upp i programmet betonades särskilt i rådets arbete under 2023.

Det finns en fortsatt stark önskan från parlamentarikerhåll att öka aktualiteten i Nordiska rådets arbete, förbättra den nationella förankringen och arbeta med snabbare processer. Nordiska rådet har därför genomfört ett reformarbete där man eftersträvat mer politisk dialog och färre konsensuslösningar.

2 Huvuddrag i verksamheten

Nordiska rådets verksamhet bedrivs inom ramen för presidiet, de fyra utskotten och kontrollkommittén. Nordiska rådet eftersträvar mer politisk dialog och vill att arbetet ska vara till nordisk nytta för medborgarna. Att Norden ska vara världens mest integrerade och hållbara region är en gemensam målsättning med brett stöd. Rörlighet och samarbete över landsgränserna är ett bärande element i det nordiska samarbetet. Arbetet med att avlägsna gränshinder i Norden för att skapa ett öppnare Norden är en prioriterad fråga som samtliga utskott och presidiet arbetar med löpande.

Rådets agenda för årets möten speglar att vi befinner oss i svåra tider, i en värld präglad av säkerhetsutmaningar och press på demokratiska värderingar. Rysslands krig i Ukraina och den nya säkerhetspolitiska situationen med utvidgat Natomedlemskap har stått i fokus. Det norska ordförandeskapet lyfte fram energikrisen som ett viktigt tema liksom den pågående klimatkrisen och vikten av att öka tempot i den gröna omställningen. I fråga om det interna samarbetet inom rådet har man bland annat diskuterat att stärka det nordiska samarbetet genom att i större utsträckning förankra det i de nationella parlamenten och genom att eventuellt revidera Helsingforsavtalet. Likaså har man arbetat för att stärka ungas delaktighet i samhället och politiken. Det nordiska samarbetet bedöms av rådet vara viktigare än någonsin.

Under årets temasession och session debatterades hur Norden bäst kan nå sina mål och slutföra arbetet med att ta fram nya handlingsplaner för 2025–2030 för att nå Vision 2030 om att bli världens mest hållbara och integrerade region. Handlingsplanerna ska utarbetas och färdigställas under 2023 och 2024. Presidiet arbetade under året med Nordiska rådets inspel till Nordiska ministerrådets handlingsplaner. Ärendet diskuterades också i plenum i samband med årets temasession i Reykjavik och alla utskott och partigrupper bidrog med inspel. Flera av synpunkterna har även tidigare förts fram i rådets dialog med ministersidan, exempelvis i budgetförhandlingarna mellan parterna. Inspelein återfinns under ämnesområdena samhällsskydd och beredskap, utbildning och kultur, infrastruktur och transport, miljö och klimat, välfärds-samhället, gränshinder, ungas involvering samt utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik.

Under slutet av 2022 presenterades en opinionsundersökning framtagen av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om vad medborgare i Norden anser om det nordiska samarbetet. Brottsbekämpning, klimat, försvar och säkerhet lyftes fram som några av de viktigaste områdena för de nordiska länderna att samarbeta om. Rapporten visade att de nordiska medborgarna fortfarande är positiva till det nordiska samarbetet men att det finns en besvikelse över samordningen av åtgärder för att hantera pandemin. Det visar också hur viktig parlamentarikernas roll är i att se till att regeringarna samarbetar ännu mer och

att krisberedskapen i Norden samordnas ännu bättre oavsett vilken typ av kris Norden står inför.

Det säkerhetspolitiska läget

Under 2023 fortsatte Nordiska rådet sitt arbete med att bidra till att stärka det nordiska försvars- och säkerhetssamarbetet, inklusive civil beredskap. Mycket av diskussionerna kom att fokusera på vad Nordens roll är i en global värld. Detta mot bakgrund av Rysslands storskaliga invasion av Ukraina och det nya läget då Finland blivit Natomedlem och Sverige ansökt om medlemskap i Nato. Med krig i Europa och ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge konstateras att nordiska försvarssamtal och konsultationer är särskilt viktiga. Det har också flera gånger konstaterats att det finns ett behov av nära samarbete med de baltiska staterna. Säkerhet och trygghet stod högt på dagordningen på sessionens toppmöte, där de nordiska statsministrarna och Nordiska rådet träffades för att diskutera hur Norden ska agera i en orolig värld och samtidigt uppnå målet om att bli världens mest hållbara och integrerade region till år 2030. Med krig och konflikter i Ukraina och Mellanöstern och med de nordiska demokratiska värderingarna och systemen under press från flera håll diskuterades särskilt hur de nordiska länderna kan förhålla sig till den nuvarande situationen och samtidigt arbeta för att skapa ett tryggt och grönt Norden. Vid sessionen öppningstalade Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg, som värdade om att inte låta kriget i Gaza skymma Ukrainas fortsatta behov av stöd och välkomnade att hela Norden snart är med i Nato.

Vid årets temasession i Reykjavik var huvudtemat energikrisen i Europa, som Nordiska rådet vill möta genom ett stärkt samarbete. En utgångspunkt för temasessionen var att Norden står inför ett ”trilemma”, där energisäkerhet, hållbarhet och energipriser ställs mot varandra. Ambitionen i det nordiska samarbetet är att stärka energiförsörjningen i Norden utan att göra avkall på hållbarhet och ekonomisk rättvisa för medborgarna.

Revidering av Helsingforsavtalet

Under året har Nordiska rådet diskuterat Helsingforsavtalets innehåll och mening och om de nordiska regeringarna bör inleda en gemensam diskussion med Nordiska rådet om en eventuell revidering av avtalet där flera av ländernas samarbetsområden finns förankrade. Helsingforsavtalet är den samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige som utgör grunden för det nordiska samarbetet. Det undertecknades den 23 mars 1962, en dag som utropats till Nordens dag. Avtalet är kort, var banbrytande när det kom och benämns som Nordens grundlag. Senast avtalet uppdaterades var 1996 i samband med Finlands och Sveriges inträde i EU. De fina orden i avtalet om gränslöst samarbete fick sig en törn under coronapandemin, när många nordbor som levde och verkade över en landsgräns inte längre kunde ta sig till arbetet, handla eller besöka sina fritidshus och släktingar i

grannlandet. Flera röster i Norden har höjts för att det är dags för en uppdatering av Helsingforsavtalet, inte minst med tanke på den förändrade säkerhetsituationen i Norden. Om avtalet ska revideras eller inte är en fråga för de regeringar som är avtalsparter, och en revidering initieras i så fall av ländernas statsministrar.

Nordiska rådets presidium tillsatte under året en arbetsgrupp för att utreda behovet av en revidering av Helsingforsavtalet och för att specificera inom vilka områden en eventuell uppdatering i så fall behövs. Målet är att säkerställa att Helsingforsavtalet skapar så bra ramar som möjligt för ett stärkt nordiskt samarbete nu och i framtiden. Arbetsgruppen ska bedöma behovet av att inkludera eventuella nya politikområden i avtalet och har hittills lyft att skrivningar om försvar, säkerhet och beredskap, klimat samt transport och infrastruktur bör inkluderas i Helsingforsavtalet. Arbetsgruppen ska också bedöma behovet av en språklig uppdatering. Det kan konstateras att medlemmarna i arbetsgruppen delvis har olika förväntningar på vad gruppen ska diskutera och vad arbetet ska mynna ut i. Hittills har Färöarnas önskan om att vara fullvärdig part i det nordiska samarbetet tagit stor plats. Även Grönland har lyft frågan om sin ställning i rådet. Nordiska rådets svenska delegations arbetsutskott menar att denna fråga inte hör hemma i arbetsgruppen utan är en fråga mellan Danmark och Färöarna respektive Grönland samt mellan Finland och Åland. Om självständighet realiserats behöver Helsingforsavtalet skrivas om; det är dock en fråga för regeringarna att hantera. Arbetsutskottet har uttryckt att rådets arbetsgrupp bör fråga sig om Helsingforsavtalet som det ser ut i dagsläget begränsar det nordiska samarbetet och om det är möjligt att utöka samarbetet på områden som inte nämns i Helsingforsavtalet. Arbetsutskottet menar vidare att arbetsgruppens slutsatser är viktiga för att kunna stärka Nordiska rådets mandat och utveckla dess arbets sätt, även om en revidering uteblir, och att diskussionerna kan ge understöd vid en översyn av hur rådet blir stringentare och mer relevant.

Ungas demokratiska deltagande

Ungas deltagande i demokratin är ett område som Nordiska rådet har satsat på under en längre tid i samarbete med Ungdomens Nordiska Råd (UNR). Under året fick UNR rätt att delta och tala på alla möten som ordnas av Nordiska rådet. Målet är att de unga i större utsträckning ska få möjlighet till engagemang och delaktighet i det demokratiska beslutsfattandet så att de själva ska kunna känna ägarskap för det demokratiska systemet och för sin egen framtid. I samband med toppmötet vid sessionen i Oslo var ett av temana hur ungdomar kan involveras mer i arbetet med att nå visionen för Norden 2030. Under sessionens möte mellan presidiet och statsministrarna diskuterades vilken roll de unga spelar för att uppnå visionen och hur man ska säkra bra villkor för unga som växer upp i en orolig tid.

UNR har tidigare haft formell ställning som gäst vid Nordiska rådets möten.

Som gäst har UNR bjudits in till rådets sessioner med rätt att yttra sig i generaldebatter och i övrigt enligt presidietts beslut. Under året har presidiet fattat beslut om att utöka ungdomars möjligheter att påverka. Budgetmässigt har man fördubblat sitt ekonomiska stöd till UNR, och man har expanderat deras deltagande i utskottsmöten och debatter i plenum samt gett dem representation i olika arbetsgrupper. Det norska ordförandeskapet 2023 vill prioritera ungas delaktighet i samhället och politiken. Vid rådets möten och vid deltagande i internationella möten har Nordiska rådets president talat om behovet av jämställdhet och representation och de goda erfarenheter som Nordiska rådet har haft av att involvera unga i sitt beslutsfattande genom UNR.

3 Sveriges delegation

I enlighet med Helsingforsavtalet består Nordiska rådets svenska delegation av 20 medlemmar och 20 suppleanter som riksdagen årligen väljer bland sina ledamöter. Valet genomfördes den 19 oktober och delegationens sammansättning för 2023 framgår av bilaga 1.

Rådande praxis ger att delegationens sittande ordförande och vice ordförande omväljs för en ny valperiod under pågående mandatperiod. Delegationen omvalde den 26 oktober sittande ordförande Heléne Björklund (S) och vice ordförande Maria Stockhaus (M).

Medlemmar i delegationens arbetsutskott var Heléne Björklund (S), Maria Stockhaus (M), Angelika Bengtsson (SD), Gunilla Carlsson (S), Lars Mejern Larsson (S) och Staffan Eklöf (SD). Suppleanter i arbetsutskottet var Catharina Deremar (C), Lorena Delgado Varas (V), Kjell-Arne Ottosson (KD), Anna Starbrink (L) och Emma Berginger (MP). Efter nomineringar från delegationen valdes Gunilla Carlsson (S) till svensk ledamot i Kulturfondens styrelse. Svensk medlem i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté är för närvarande Johan Andersson (S). Den svenska delegationen har valt Maria Stockhaus som svensk representant för perioden den 1 juni 2024–31 maj 2026. Delegationen har som praxis att rotera dessa uppdrag mellan regerings- och oppositionsparti.

Nordiska rådets svenska delegation och arbetsutskott höll under året sju respektive tre möten. Delegationen bjöd vid ett flertal tillfällen in både ministrar, ambassadörer och sakkunniga för dialog om aktuella nordiska frågor. Delegationens ordförande och vice ordförande deltog dessutom i möten mellan talmannen, utrikesutskottets presidium och riksdagens övriga delegationspresidier.

Utrikesutskottets betänkande över den svenska delegationens redogörelse och regeringens skrivelse om det nordiska samarbetet 2022 debatterades den 7 juni i kammaren.

Uppföljning och förankring av Nordiska rådets rekommendationer

Medlemmarna av Nordiska rådets svenska delegation har liksom tidigare år följt upp Nordiska rådets rekommendationer och aktivt arbetat med att förankra dem och de nordiska frågorna i riksdagen. Delegationen har utsett särskilt ansvariga bland delegationens medlemmar att följa upp behandlingen av rekommendationerna och har även översänt rekommendationerna till relevanta utskott i riksdagen. Vidare har delegationens medlemmar genom motioner, frågor och interpellationer aktualiserat rekommendationerna och andra frågor av nordiskt intresse i riksdagen. Medlemmar har också utnyttjat

möjligheten att ställa skriftliga frågor till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar.

Resa till gränsregion

Den föregående delegationen beslutade tidigt under förra valperioden att genomföra studieresor till tre av Sveriges gränsregioner: Öresundsregionen, Värmland och Tornedalen. Syftet med studieresorna skulle vara att diskutera gränshinder och arbetsmarknads- och infrastrukturfrågor. Efter tidigare inställda och framskjutna resor bland annat till följd av pandemin genomförde nuvarande delegation en studieresa till Värmland den 22–23 oktober. Temat för besöket handlade övergripande om gränshinderfrågor, men det innehöll även en middag med fokus på totalförsvar och civil beredskap. Värd för besöket var Värmlands landshövding Georg André. Det gjordes även ett studiebesök till den svensk-norska gränsen där bygget av en gemensam svensk-norsk polisstation precis hade börjat.

Studiebesök vid Nordregio

Nordiska rådets svenska delegation gjorde ett studiebesök på Nordregio den 4 oktober och togs emot av direktör Rolf Elmér med kollegor. Nordregio är ett nordiskt forsknings-, rådgivnings- och analysinstitut med fokus på strategisk, policyrelevant forskning inom sektorer relevanta för Nordiska ministerrådet och ger stöd till ministerrådet och till nationella och lokala/regionala myndigheter, inklusive Arktis. Vid besöket diskuterades bland annat resultatet från institutets forskning om arbetskraftsmobilitet och förslag om förbättrad nordisk transportinfrastruktur.

Seminarier

Delegationen arrangerar årligen ett antal seminarier, samtal och briefingar i syfte att belysa aktuella nordiska frågor och inhämta kunskap inom relevanta områden. Den svenska delegationen stod värd för Nordiska rådets möten den 23–24 januari 2023. I samband med mötena arrangerade den svenska delegationen ett kunskapsinhämtande möte för rådets medlemmar med inledande diskussioner om en eventuell revidering av Helsingforsavtalet. I panelen deltog Islands samarbetsminister Guðmundur Ingi Guðbrandsson, Henrik Wenander, professor i offentlig rätt vid Lunds universitet, och Johan Strang, biträdande professor i Nordenstudier vid Helsingfors universitet. Under seminariet diskuterades bland annat innebörden av Helsingforsavtalet, vilka de juridiska ramarna är, om avtalet medför några begränsningar, om det saknas något i avtalet utifrån dagens behov och omvärldsläge, om det finns andra avtal eller överenskommelser som kompletterar Helsingforsavtalet, hur omfattande en eventuell revidering bör vara, hur processen skulle ut samt vad rådets roll är.

Nordiska rådets svenska delegation har tidigare med anledning av val i ett nordiskt grannland arrangerat ett lunchseminarium i riksdagen om valresultatet, regeringsbildningen och den framtida politiken i det aktuella landet. Efter valet och regeringsbildningen i Danmark den 1 november 2022 bjöd delegationen in riksdagens ledamöter och tjänstemän till ett lunchseminarium som hölls den 21 mars. Danmarks ambassadör i Stockholm, Kristina Miskowiak Beckvard, analyserade valresultatet och gav en orientering om dansk politik och regeringens fortsatta möjligheter och utmaningar. Den 2 april höll Finland val till den finska riksdagen, Eduskunta, och Nordiska rådets svenska delegation bjöd in till en lunchbriefing den 23 maj där Finlands ambassadör i Stockholm, Maimo Henriksson, samt SVT:s korrespondent i Finland, Liselott Lindström, diskuterade valresultatet och informerade om aktuell finsk politik.

Nordens dag

Nordens dag firas runt om i Norden den 23 mars, det datum som Helsingforsavtalet undertecknades år 1962. Helsingforsavtalet som firade 60 år 2022 kan anses vara Nordens grundlag och blev också startskottet för det mer formella nordiska samarbete vi känner i dag. För att i riksdagen uppmärksamma Nordens dag bjöd talmannen tillsammans med Nordiska rådets svenska delegation in till firande i form av en brunch med de nordiska ambassadörerna följt av ett ”nordiskt nav” i Bankhallen där talmannen och ordföranden för delegationen höll anföranden, det bjöds på nordisk musik och nordiska bakverk och Riksdagsbiblioteket hade ordnat ett nordiskt bokbord.

Dialog med den nordiska samarbetsministern

Den svenska delegationen bjöd vid två tillfällen under året in den svenska nordiska samarbetsministern Jessika Roswall (M) för samtal om aktuella nordiska frågor i Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. Vid delegationsmötet den 8 september presenterade statsrådet regeringens ordförandeskapsprogram för Nordiska ministerrådet 2024. Grundstommen i programmet är Nordens vision 2030. Ett område som särskilt prioriteras är ett än starkare och närmare samarbete i Norden, något som statsrådet menade är viktigare än någonsin med tanke på det rådande säkerhetsläget. Gällande gränshinder lyfte statsrådet att ett integrerat Norden är centralt, och för att det ska vara möjligt behöver fler gränshinder röjas. Statsrådet lyfte vikten av att ha en dialog med rådet, vilket redan skett i viss utsträckning genom medskick från rådets olika utskott. Delegationen framhöll att prioriteringen av gränshinder borde göras ur perspektivet den fria rörligheten och vikten av arbetsmarknaden och behovet av tillit i gränsregionerna. Vidare lyftes att samarbetet med de baltiska länderna är viktigt, inte minst med anledning av det gällande säkerhetsläget som ger anledning att stärka banden mellan Norden och de baltiska länderna. Delegationen nämnde även gängbrottslighet och att erfarenhetsutbyte bör inkludera det förebyggande arbetet. Delegationen adresserade även att de gröna frågorna inte

bara får handla om klimat utan även bör inkludera miljö och naturskydd. Transportfrågorna var i fokus i samtalet både för hållbara transporter och för integration och grön omställning. Diskussionen kretsade även kring stödet till Ukraina.

Vid delegationsmötet den 18 oktober deltog åter statsrådet Roswall (M) och informerade ytterligare om det svenska ordförandeskapsprogrammet i ministerrådet 2024.

Statsrådet lyfte vid mötet också det faktum att en arbetsgrupp tillsatts i Nordiska rådet för att diskutera en eventuell revidering av Helsingforsavtalet. Statsrådet framförde att avtalet fungerar bra och att det inte begränsar det nordiska samarbetet. Vid mötet lyfte delegationen bland annat frågor om ministerrådets budget och synen på kulturens plats i våra samhällen. Även vid detta möte underströks vikten av samarbete med Baltikum, inte minst i rådande omvärldssituation.

Vid delegationsmötet den 18 oktober deltog även infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD) som inbjudits till delegationsmötet för att möta delegationen och diskutera nordiskt samarbete i infrastrukturfrågor. Statsrådet Carlson lyfte att det finns ett bra och integrerat samarbete i Norden när det kommer till infrastruktur. Mobilitet har också blivit extra viktigt i förhållande till det stundande Natomedlemskapet. Delegationen tog bland annat upp frågor om byggsektorn, etablerandet av ett transportministerråd, den nya Fehrman Bält-förbindelsen mellan Tyskland och Danmarks betydelse för förbindelserna mellan Danmark, Sverige och Norge och risken med att Kastrup blir huvudflygplats i Norden. Diskussioner fördes även om den gröna omställningen, påverkan på norra Sverige och planerna för att förbättra de öst-västliga förbindelserna. På frågorna om ett transportministerråd lyfte statsrådet att det just nu sker mycket i omvärlden som påverkar Sverige. Det nordiska infrastruktursamarbetet fördjupas, men de nya behoven och förutsättningarna behöver tas i beaktande. En viktig aspekt är att Finland ändrat åsikt och nu är positivt till ett transportministerråd, vilket Sverige tar i beaktande. Statsrådet underströk dock vikten av att vara tydlig med att ett transportministerråd också innebär behov av mer resurser, vilket betyder att något annat måste nedprioriteras.

Vid delegationsmötet den 13 december deltog civilminister Erik Slotner (KD) som bjudits in för att möta delegationen och diskutera nordiskt samarbete om artificiell intelligens (AI) och digitaliseringsfrågor. Statsrådet framförde att det finns stora möjligheter med AI och att utvecklingen går snabbt. Områden med stor potential är bland annat sjukvården där man kan upptäcka sjukdomar tidigare och med större precision. Inom många branscher kan bättre schemaläggning med AI-verktyg leda till besparingar. Statsrådet lyfte också vikten av digitalisering som ett medel för att bryta ensamhet. Delegationen frågade vad regeringen kommer att göra för de människor som får mindre att göra i takt med att AI tillämpas. Man undrade också på vilket sätt Norden kan samarbeta och hur man kan arbeta för att uppnå nordisk nytta inom AI. Delegationen ställde även frågor om ansvarsutkrävande och transparens och om att

de juridiska ramarna behöver finnas på plats innan utvecklingen går för långt så att omställningen blir rättvis och hållbar.

Den svenska delegationen har under året fortsatt att sätta tryck på svenska statsråd och regeringen genom skriftliga frågor och interpellationer. Likaså har delegationens medlemmar ställt många skriftliga frågor till berörda nordiska regeringar och ministerrådet.

Informationsverksamhet

Den svenska delegationen bjöd in Nordiska ministerrådets informationskontor Föreningen Norden och informationstjänsten Info Norden till sina delegationsmöten. Delegationens medlemmar och suppleanter medverkade även under året vid ett stort antal digitala seminarier, arrangerade av bland annat Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Föreningen Norden.

Delegationen bjöd den 13 december in de nordiska ländernas ambassadörer och andremän till ett lunchmöte. Syftet med mötet var att sätta fokus på det nordiska samarbetet och att inhämta information från ambassadörerna om aktuella frågor och deras syn på det framtida nordiska samarbetet.

4 Nordiska rådets temasession den 14–15 mars

Nordiska rådet beslutade år 2011 att, utöver den ordinarie sessionen på hösten, hålla en årlig temasession på våren. Temasessionen arrangerades år 2023 av Island och hölls i Reykjavik den 14–15 mars. Temat för sessionen var energiförsörjning i en orolig tid, detta mot bakgrund av den energikris som Europa befann sig i efter Rysslands anfallskrig i Ukraina och det så kallade trilemma som Norden nu måste hantera där energisäkerhet, hållbarhet och energipriser ställs mot varandra. Med temadebatten var ambitionen att komma framåt i hur Norden kan samarbeta för att stärka energisäkerheten på ett sätt som är både hållbart och ekonomiskt rättvist för medborgarna. Det hölls även en paneldiskussion på temat med experter på området. Till temasessionen bjöds i sedvanlig ordning UNR och Västnordiska rådet in, samt Baltiska församlingen och Benelux parlament. Under temasessionens första dag hölls partigruppsmöten samt presidie- och utskottsmöten. På temasessionens andra dag möttes Nordiska rådets medlemmar i plenum för att diskutera olika frågor inom sessionens tema samt Nordiska rådets inspel till handlingsplaner för Nordens visionsarbete 2025–2030 och för att behandla förslag från rådets presidium och utskott, där särskild tid avsattes för presidiets förslag inom försvar och säkerhet. Rådets medlemmar diskuterade även nordiskt stöd för återuppbyggnaden av Ukraina och hur Nordiska rådet kan anpassa sig till den nya säkerhetspolitiska situationen. I samband med temasessionen genomfördes ett studiebesök med fokus på innovativa lösningar för miljö och klimat. Rådets medlemmar fick besöka HELLISHEIÐARVIRKJUN, ett geotermiskt kraftverk, företaget Climeworks, som arbetar med att fånga in koldioxid från luften, och företaget Carbfix, som lagrar koldioxid som sten i marken.

Paneldebatt om energi och säkerhet

Före sessionens öppnande hölls en paneldiskussion på huvudtemat energi och säkerhet för att ge medlemmarna fördjupad kunskap om ämnet. Paneldebatten leddes av en isländsk journalist och inleddes med ett förinspelat inlägg av Norges klimat- och oljeminister Terje Aasland där han lyfte det så kallade trilemma som Norden står inför. Han menade att Norden måste stå samlad när energisystemet står under press. Han lyfte att Norge är ett viktigt land för hela Europa, men ingen människa är en ö, och det kan inte Norge heller vara, utan Norden måste samarbeta. Det gör vi redan, menade ministern, men vi måste göra det ännu mer nu, bland annat om en gemensam elmarknad, som är viktig för industrin och samhället. Ministern lyfte också vikten av att titta på innovativa möjligheter och fortsatt utveckling inom bland annat vätgas och infångning och lagring av koldioxid för att fortsätta ligga i framkant när det kommer till gröna lösningar. Detta är en viktig del för att nå Vision 2030, menade han.

Nästa talare var Halla Hrund Logadóttir, generalsekreterare för Islands nationella energimyndighet, som talade om energisäkerhet i Island och deras unika förutsättningar för hållbar energi. Hon lyfte också att mycket av innovationen i Island drivs av entreprenörer och att det är regeringens jobb att stötta dem och bygga den infrastruktur de behöver för att kunna fortsätta utveckla nya lösningar. Därefter höll Arne Flåøyen, direktör för Nordisk Energiforskning (NEF), ett anförande där han presenterade en rapport med rekommendationer för de nordiska länderna. Bland annat innehåller rapporten en riskanalys och rekommendationer om hur de nordiska länderna kan öka sin energisäkerhet. Bland rekommendationerna finns vikten av att stärka energiinfrastrukturen och att beakta det ”trilemma” av utmaningar som Norden står inför. Därefter höll Jarand Rystad, vd för Rystad Energi, ett anförande med fokus på grön omställning där han bland annat lyfte vikten av elektrifiering av transporter. De inledande anförandena följdes av en paneldiskussion med inledningstalarna samt den norska ledamoten och före detta klimat- och miljöministern Ola Elvestuen, som också är ordförande för Nordiska rådets utskott för ett hållbart Norden.

Aktualitetsdebatt om energi och säkerhet

Aktualitetsdebatten inleddes av Islands miljö- och klimatminister Guðlaugur Þór Þórðarson, som genom Islands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet är ordförande för ministerrådet för miljö och klimat (MR-MK). Ministern uttryckte sin tacksamhet över att rådet valt att fokusera på energi och säkerhet, ett ämne som står högt på många länders agenda i dagsläget och där det finns stor potential för nordiskt samarbete. Han lyfte den säkerhetspolitiska situationen i Europa på grund av Rysslands anfallskrig i Ukraina och det faktum att de nordiska befolkningarna inte skonats från dess konsekvenser. Han menade att politikernas och myndighetspersoners roll är att skydda allmänheten från prisökningar och energibrist. Han påpekade att Island har fördelen av att vara självförsörjande och därför är skonad från prishöjningar; dessutom är Islands energi förnybar. Energin i Island är det enda som är billigt, i jämförelse med andra länder, menade han och nämnde att han i dessa tider är tacksam för de beslut som isländska politiker tagit tidigare. Frågan om självförsörjning, menade ministern, är också en fråga som också kommit att handla om nationell säkerhet, och den gröna omställningen är viktig också av denna anledning. Han betonade att Island inte är klart med sin energiomställning bara för att de är självförsörjande. Bland annat är transportsektorn fortfarande inte fossilfri. Han lyfte att den isländska regeringen är ambitiös, men en enorm utmaning är att tillgången på energi måste öka. För att göra det måste Island dubbla sin energiproduktion. Han menade att om detta är utmanande för ett land som Island, så är det ännu svårare för andra länder som inte är lika självförsörjande. Han lyfte den nordiska energiforskningsrapporten med rekommendationer om energisäkerhet som ger en tydlig bild framåt och också tar rättvis grön omställning och skydd av naturen i beaktande. Han menade att den är värdefull

och att det är viktigt att Norden inte tappar fokus på hållbarheten när man löser den mest akuta krisen, för att inte försämra framtida generationers förutsättningar. Det finns många möjligheter i det nordiska samarbetet där resultatet blir bättre när vi samarbetar än försöker lösa det var för sig, menade han. Klimat- och miljöministrarnas anförande följdes av ett inlägg från valda representanter från presidiet, utskotten och partigruppen, varefter en debatt hölls med möjligheter för rådets medlemmar att lyfta sina synpunkter och ställa frågor till ministern. Den socialdemokratiska gruppen, representerad av Johan Andersson (S), lyfte vikten av att energisäkerhet och hållbarhet går hand i hand liksom av att arbeta nordiskt när det kommer till energiexport och integrerade energimarknader för att skydda invånarna mot höga priser. Den socialdemokratiska gruppen lyfte också vikten av att stå samlade när det gäller att säga nej till fossilproducerande auktoritära stater. Mittengruppens talesperson, den åländska ledamoten Simon Holmström, lyfte det faktum att Rysslands anfallskrig i Ukraina har visat att Europa är beroende av fossila bränslen, vilket är ett hot mot en fredlig och hållbar samhällsutveckling. Han lyfte att så länge Norden är beroende av kol, gas och olja riskerar vi att vara i händerna på autokratiska fossilproducerande regimer och i händerna på naturens krafter på en allt varmare planet. Den konservativa gruppens talesperson, Liv Kari Eskeland från Norge, lyfte det faktum att energiförsörjning och energisäkerhet har bundits samman och att Rysslands president Vladimir Putin tjänar på det som nu sker. Den gröna omställningen är viktigare än någonsin, men den behöver också resurser såsom nya metaller för batterier, betonade hon. De nordiska länderna kan och bör samarbeta i anskaffandet av dessa resurser, och hon lyfte att Norden inte kan förvänta sig att andra länder löser detta för dem. Nordisk grön vänsters talesperson Lorena Delgado Varas (V) framhöll att världens energibehov kommer att öka de närmaste decennierna, som de har gjort hittills. Detta menade hon ställer krav på det globala nord att minska sitt energibehov samtidigt som det globala syd får en chans att fortsätta utvecklas. Hon lyfte att Norden inte har satsat tillräckligt på förnybar energi, vilket vi får betala för nu med höga priser och hotad energisäkerhet. Hon fortsatte med att betona att Norden måste satsa på förnybar energi för energisäkerheten men också minska sitt framtida energibehov för att det ska vara hållbart på en global nivå. Hon betonade att detta betyder att man i det globala nord måste ändra sina vanor, ett förslag som sällan är populärt, men ett måste för rättvis grön omställning. Hon menade att energitillgången måste vara en del av ett modernt samhälle där det finns modeller som tar hänsyn till att energi skapas med gemensamma resurser och insatser. På det sättet kan man skapa en hållbar och rättvis energiförsörjning. Nordisk frihet gjorde inget inlägg från sin partigrupp; däremot gjorde den norska ledamoten Marius Arion Nilsen, som är utan partigrupp, ett inlägg där han lyfte att Norden och Europa inte fokuserat tillräckligt på kopplingen mellan energipolitik och klimatpolitik, något som han menar att det är bra att man äntligen gör.

Efter partigruppernas inlägg gick ordet till UNR, vars talesperson Oskar Sameland framhöll att UNR stöttar det norska ordförandeskapets

prioriteringar om ett grönt, tryggt och ungt Norden. Det är dessutom prioriteringar som han menade kan tillämpas väl på frågan om energi och säkerhet. Han lyfte fram att Norden ligger i framkant när det gäller fossilfri energi och bör fortsätta utöka vatten-, vind-, sol- och kärnkraft för att säkra en hållbar och säker energiförsörjning. Han betonade också att det är viktigt att Norden tänker långsiktigt och tar ungas behov och oro i beaktande när lösningar för framtidens grönnare och tryggare Norden skapas.

Till sist gick ordet till de inbjudna gästerna från Västnordiska rådet, Baltiska församlingen och Benelux parlament. Steinunn Þóra Árnadóttir från Västnordiska rådet lyfte vikten av självförsörjning och hållbar energi i Norden och påpekade att detta gäller även områdena i västra Norden. Vidare betonade hon kopplingen mellan energisäkerhet och säkerhet och påminde om att även om Grönland och Färöarna ofta kallas för strategiskt viktiga platser så är de först och främst hem till dem som bor där. Västnordiska rådet står bakom Vision 2030 och avser att vara en del av den gröna omställningen, betonade hon. Baltiska församlingens representant Jānis Reirs tackade för det goda samarbetet mellan Baltikum och Norden och uppmanade till fortsatt fördjupat samarbete, inte minst inom energiområdet. Benelux parlaments vicepresident Patricia Creutz-Vilvoys tackade för att de årligen bjuds in till Nordiska rådets temasesion och menade att det är ett framgångsrikt samarbete. Framöver hoppas de på fortsatt samarbete, bland annat inom vätgas, som de ser som viktigt för den gröna omställningen.

Inläggen följdes av en kort debatt där flera medlemmar gjorde inlägg på temat. Det rörde stor konsensus om vikten av att inte vara beroende av Ryssland och av att samarbeta ännu mer framåt för mer energisäkerhet, samtidigt som hållbarhetsmålen inte prioriteras ned. Islands miljö- och klimatminister Guðlaugur Þór Þórðarson summerade och noterade den samsyn som finns i rådet, inte minst när det gäller kopplingen mellan energi och säkerhet samt vikten av att också vara nära naturen. Det är tydligt att Norden är överens om att vi bör samarbeta för bättre resultat, vilket är en god förutsättning för fortsatt samarbete. Aktualitetsdebatten avslutades av rådets vicepresident, den norska ledamoten Helge Orten, som konstaterade att diskussionen har visat vikten av att mötas och lära av varandra för att utbyta erfarenheter och fördjupa samarbetet. Han betonade återigen det trilemma som Norden står inför och vikten av att kunna balansera flera aspekter samtidigt.

Nordiska rådets inspel till Nordens visionsarbete 2025–2030

Vid temasesionen avsattes också tid i plenum för Nordiska rådet att ge inspel till Nordens visionsarbete 2025–2030. Islands samarbetsminister Guðmundur Ingi Guðbrandsson representerade regeringarna eftersom Island var ordförandeland i Nordiska ministerrådet. I sitt inledningsanförande betonade han främst vikten av att fortsätta arbeta för att nå Vision 2030 om att bli världens mest hållbara och integrerade region samtidigt som man tar hänsyn till naturen.

Flera medlemmar tog till orda för att ge sina inspel. Från svensk sida lyfte bland annat Staffan Eklöf (SD) vikten av att inte glömma bort fossilfri energi som inte är förnybar, såsom kärnkraft, som är ett effektivt sätt att minska koldioxidutsläppen. Johan Andersson (S) påpekade att i ljuset av Rysslands invasion av Ukraina har även Norden påverkats och den gröna omställningen och försörjningstryggheten går hand i hand. Han menade att vi måste titta på energiexporten i en nordisk kontext och att vi kan göra varandra starkare genom gränsöverskridande samarbete. Att gemensamt lösa denna uppgift kanske blir den största utmaningen för oss som är verksamma i Norden. Lorena Delgado Varas (V) nämnde att den ökade energiförbrukningen hänger ihop med både befolkningsutvecklingen och den gröna omställningen och att båda kommer att kräva sin del. Det globala nord måste minska sin konsumtion för att det globala syd också ska kunna utvecklas, menade hon, och därför bör Norden bygga ut och säkerställa global förnybar energi. Behovet av att minska vår energikonsumtion hamnar ofta i skymundan då det innebär att vi måste ändra våra vanor, vilket många ogillar. Energitillgången måste vara en del av moderna modeller, och vi måste vara ärliga i våra strategier om att energikonsumtionen ska baseras på energitillgången för att det ska bli rättvist.

Behandling av medlemsförslag

Under temaseSSIONEN behandlades och debatterades också ett antal medlemsförslag. Bland annat avslogs ett betänkande om medlemsförslag för en strategi för Nordiska rådet (A 1904/presidiet) som presidiet hade behandlat. Anledningen var att presidiet ansåg att frågorna i förslaget bör diskuteras i samband med diskussionen om en möjlig ändring av Helsingforsavtalet, då många av frågorna som rör områdena som rådet arbetar med och hur de har förändrats över tid redan diskuteras där. Särskild tid avsattes för ärenden inom försvar och säkerhet, där bland annat ett förslag om nordiskt stöd för återuppbyggnaden av Ukraina (A 1932/presidiet) fick starkt stöd efter en debatt som visade på stor enighet om fortsatt nordiskt stöd till Ukraina.

5 Nordiska rådets 75:e session den 30 oktober–2 november

Nordiska rådets session är årets största nordiska forum för dialog mellan parlamentariker, ministrar och oppositionsledare från hela Norden. Den 75:e sessionen anordnades i stortinget i Norge den 31 oktober till 2 november 2023. Många av de teman som lyftes fram under sessionen var hämtade från det norska ordförandeskapsprogrammet som gick under rubriken ”Ett säkert, grönt och ungt Norden”. På agendan stod bland annat Norden i Nato, hur den gröna omställningen kan skyndas på samt ungas deltagande i demokratin.

Under de första två dagarna hölls parti-, presidie- och utskottsmöten. Därefter inleddes plenum som gästades av ett flertal ministrar. Norges stortingspresident Masud Gharahkhani inledningstalade om att Nordiska rådets session ägde rum i en tid när allvar och oro i världen berör alla, en tid när det är krig i Nordens närområde, en tid när den gröna omställningen behöver ske snabbare än någonsin och en tid när nordiska gemensamma värderingar – såsom mänskliga rättigheter, demokrati och internationellt samarbete – är viktigare än någonsin.

Sessionen öppnades sedan av Nordiska rådets president, den norska ledamoten Jorodd Asphjell, som i sitt öppningstal lyfte att det nordiska samarbetet är starkare än någonsin. Asphjell nämnde även den arbetsgrupp som tillsatts för att se över Helsingforsavtalet och att arbetet med detta kommer att fortsätta även under det isländska ordförandeskapet. Även ett flertal av de nordiska talmännen fanns på plats med anledning av det nordiska talmansmöte som hölls i anslutning till sessionen i Oslo.

Gästtalardebatt

Sessionens gästtalare var Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg. I sitt tal uttryckte han starkt stöd för det nordiska samarbetet och noterade det ökade fokuset på försvars- och säkerhetspolitik inom Nordiska rådet. Vidare lyfte Stoltenberg hur Norden kommer att bli starkare på området när samtliga länder är med i Nato samt att Nato kommer att bli starkare i och med det finska och så småningom även det svenska Natomedlemskapet. Stoltenberg adresserade även pågående konflikter såsom kriget i Ukraina och Hamas terrorattack i Israel och poängterade vikten av att kunna förhålla sig till flera kriser samtidigt.

Att Rysslands invasion av Ukraina lett till att fler länder gått med, eller vill gå med, i Nato lyfte Stoltenberg som en förlust för Ryssland. Vidare menade Stoltenberg att en investering i Ukrainas säkerhet även är en investering i den nordiska säkerheten och att om Ryssland vinner kriget är det inte bara en tragedi för Ukraina utan även farligt för Europa och Norden. Utvidgningen av Nato med Finland och Sverige välkomnas därför som ett strategiskt svar på Rysslands krig, menade Stoltenberg och underströk även behovet av att öka

försvarsbudgeten, uppfylla Natoåtaganden och stärka alliansen. Avslutningsvis konstaterade Stoltenberg: ”Fred är möjligt, det är mitt budskap till er i dag.”

Efter Stoltenbergs anförande fick ledamöterna möjlighet att ställa frågor. Heléne Björklund (S) frågade hur Stoltenberg ser på Natos förmåga till sammanhållning när ett eller flera enskilda länder kan ställa egna krav på att ratificera ett lands ansökan. Stoltenberg svarade att Nato baserar sina beslut på enighet, vilket betyder att alla länder måste ansluta sig till de beslut som fattas och att trots att ratificeringen har tagit längre tid för Sverige än för Finland bjöds både Sverige och Finland in enhälligt av hela Nato i en historiskt sett exceptionellt snabb medlemskapsprocess.

Lars Püss (M) ställde en fråga om Nordiska rådets roll i framtiden och hur rådet kan bidra till säkerheten i Norden. Stoltenberg inledde med att konstatera att diskussionen om försvars- och säkerhetspolitik gradvis har förändrats inom Nordiska rådet, från att vara ett känsligt ämne till att nu vara en av flera viktiga och prioriterade frågor. Vidare framhöll Stoltenberg vikten av bred enighet, över både nationsgränser och partigränser, där han ser att Nordiska rådet har en möjlighet att genom debatter och samtal skapa ökad förståelse för olika perspektiv, något han anser vara avgörande inom säkerhetspolitiken.

Lorena Delgado Varas (V) frågade hur Stoltenberg säkrar att Nato respekterar de nordiska ländernas vilja att vara atomvapenfria. Stoltenberg svarade att det är de nordiska länderna själva som avgör hur de vill hantera frågan om kärnvapen och att de kan välja att inte ha kärnvapen stationerade på sina territorier.

Nordiskt toppmöte

Toppmötet är en unik debatt eftersom det är det enda helnordiska möte där alla Nordens statsministrar och Nordiska rådets ledamöter möts i samma sal och debatterar. Temat på årets toppmöte var hur Norden bäst når visionen om att vara världens mest hållbara och integrerade region till år 2030. Islands premiärminister, och ordförande i Nordiska ministerrådet under 2023, Katrín Jakobsdóttir, inledde toppmötet. Även resterande nordiska statschefer höll inledningsanföranden. Ett återkommande tema var det försämrade säkerhetsläget i världen i och med kriget i Ukraina och Hamas attack i Israel. Vidare poängterade statscheferna att det är viktigt att kunna hantera flera kriser på en gång, samtidigt som andra långsiktigt viktiga frågor som den gröna omställningen inte får hamna i skymundan. Mot den bakgrunden lyftes det nordiska samarbetet fram som viktigare än någonsin. Sveriges statsminister Ulf Kristersson (M) efterfrågade ett tätare samarbete i frågor om totalförsvar, beredskap och försörjningstrygghet.

Flera av frågorna till statscheferna var kopplade till konflikten i Gaza. Lorena Delgado Varas (V) frågade Finlands statminister Petteri Orpo hur Finland kommer att arbeta för att stoppa Israels krigsbrott och bombningarna av Gaza så att det humanitära biståndet når fram. Frågan ställdes mot bakgrund av den resolution om vapenvila som tagits upp i FN:s generalförsamling veckan före

sessionen, något som flera ledamöter refererade till i sina frågor. Orpo svarade att Finlands tolkning av resolutionen var att den inte fördömde Hamas tillräckligt. Således valde Finland liksom övriga nordiska länder utom Norge att inte rösta för den. Vidare poängterade han att Finland arbetar på alla fronter för att humanitärt bistånd ska komma fram och att de fördömer de grymheter som äger rum mot civilbefolkningen. Angelika Bengtsson (SD) frågade Danmarks statminister Mette Frederiksen om de nordiska statsministrarna under deras möten i Oslo diskuterade hot och förföljelse mot judar samt om det är aktuellt med stöd från de nordiska länderna till Israel. Frederiksen svarade att detta är en central fråga för samarbetet i Norden och något som statsministrarna arbetar med kontinuerligt.

Eva Lindh (S) frågade den finska statsministern hur ungas framtidstro kan stärkas och vad som kan göras för att fler unga ska få påbörja ett självständigt liv genom en tryggad ekonomi och möjlighet till bostad. Statsminister Orpo svarade att det är viktigt att stärka skolektorn och att alla barn och ungdomar, oavsett land eller region i Norden, ska ges möjlighet till likvärdig utbildning. Orpo lyfte även vikten av fritidsaktiviteter och att inte glömma bort sociala frågor och sjukvård när mycket fokus riktas mot säkerhets- och försvarsfrågor.

Kjell-Arne Ottosson (KD) vände sig till statminister Ulf Kristersson (M) och poängterade att alla ministrar har ett ansvar i det nordiska samarbetet, inte enbart samarbetsministrarna. Detta motiverade Ottosson att fråga hur statsministrarna arbetar för att hela regeringarna ska ha ett nordiskt fokus samt för att stärka samarbetsministrarnas roll och mandat. Ulf Kristersson svarade att det är viktigt att regeringschefer ger samtliga ministrar ett tydligt mandat att oftare samarbeta med sina nordiska motsvarigheter utan att alltid gå via samarbetsministrarna.

Samarbetsministrarnas redogörelser och frågestund

Samarbetsministrarnas redogörelse inleddes med att Islands samarbetsminister Guðmundur Ingi Guðbrandsson talade om det gångna året där Island innehaft ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Under året hade ministerrådet bland annat arbetat med gränshinderfrågor, fred som grund för mänskliga rättigheter, välfärd och jämställdhet samt skydd av miljön och klimatet. Vidare poängterade Guðbrandsson att det krävs ett fortsatt starkt nordiskt samarbete för att skapa resultat och lösningar inom de tre strategiska prioriteringarna för Vision 2030. Före sommaren publicerades en lägesrapport som tydligt visade att Norden agerar för långsamt för att nå visionen, framför allt inom den gröna omställningen. Även den svenska samarbetsministern Jessika Roswall (M) talade om visionen och blickade framåt i och med att Sverige tar över ordförandeskapet i ministerrådet 2024. Efter en utmanande tid med pandemi och ett pågående krig i närområdet behövs ett ännu starkare och närmare samarbete för att nå visionen, menade Roswall.

Även de andra samarbetsministrarna lyfte vikten av ett starkt nordiskt samarbete. Den danska samarbetsministern Louise Schack betonade att Norden

står starkt och att samarbetet inom Nordiska ministerrådet fungerar mycket väl, vilket behöver bevaras och inte tas för givet. Norges samarbetsminister Anne Beathe Tvinnereim lyfte att de nordiska språken ska bevaras, och den åländska samarbetsministern Annette Holmberg-Jansson underströk vikten av fortsatt arbete för att undanröja gränshinder.

Efter redogörelserna fick Nordiska rådets ledamöter möjlighet att ställa frågor till samarbetsministrarna. Johan Hultberg (M) frågade om gränshinderarbetet och hur detta kan accelereras, och Kjell-Arne Ottosson (KD) lyfte vikten av integrerade nordiska folkbokföringssystem och hur samarbete om dessa kan underlätta för både privatpersoner och myndigheter. Mats Wiking (S) frågade vad som behöver göras för att möta det ökade behovet av yrkesutbildade och hur man kan få fler ungdomar i Norden att välja en yrkesutbildning.

Flera ledamöter frågade om den pågående processen med en eventuell revidering av Helsingforsavtalet. Bland annat frågade Heléne Björklund (S) hur ministrarna ser på det nuvarande avtalet och dess möjligheter och begränsningar. Den isländska samarbetsministern svarade att samarbetsministrarna inte diskuterat frågan i någon större utsträckning. Den svenska samarbetsministern lyfte att den svenska regeringen är tydlig i sin hållning att det inte finns behov av att lägga resurser på att se över avtalet eftersom det i sin aktuella form inte begränsar det nordiska samarbetet.

Ett annat återkommande ämne var frågan om ett ministerråd för transportfrågor, något som bland andra Åsa Karlsson (S) frågade den norska samarbetsministern om. Ministern svarade att frågan ständigt är uppe för diskussion på ministernivå men betonade att samarbetet inom området redan är starkt mellan de nordiska länderna även om det inte finns något formellt ministerråd.

I samband med samarbetsministrarnas redogörelse och frågestund presenterades även samarbetsministrarnas redogörelse om gränshinder. Norges samarbetsminister Anne Beathe Tvinnereim inledde med att konstatera gränshinderfrågornas centrala vikt inom det nordiska samarbetet och att de nuvarande tematiska prioriteringarna handlar om skatt, digitalisering och statistiksamarbete. En annan viktig fråga menade hon är arbetsmarknaden, där Nordiska ministerrådet vill uppmuntra till rekrytering över gränserna.

Johan Hultberg (M) lyfte vikten av att Gränshinderrådet arbetar förebyggande och inte bara reaktivt. Vidare ställde Hultberg en fråga om hur Gränshinderrådet bedrivit just det förebyggande arbetet och vad som görs för att stärka detta. Även Kjell-Arne Ottosson (KD) lyfte frågan om det förebyggande arbetet och frågade även hur samarbetsministrarna arbetar för att gränserna mellan de nordiska länderna inte ska stängas som under pandemin. Den norska samarbetsministern svarade att hon delade uppfattningen att det är av stor vikt att förebygga nya gränshinder men att det faktum att rutinerna ser olika ut i de olika regeringarna kan vara en utmaning.

Utrikesministrarnas redogörelse

Utrikesministrarnas redogörelse inleddes med att Islands utrikesminister Bjarni Benediktsson presenterade en rapport om samarbetet mellan de nordiska utrikesministrarna under Islands ordförandeskapsår. Fokus under året hade varit att upprätthålla stödet till Ukraina samt att anpassa sig till effekterna av kriget i Ukraina. Bland annat hade kriget visat på vikten av energitrygghet och tillgång till förnybara energikällor, något som de nordiska länderna ligger i framkant kring. Vidare lyfte utrikesministern att det krävs ett stort ansvar för hållbarhet och stabilitet i Arktis, där klimatförändringarna visar sina tydliga effekter på naturen och påverkar levnadsstandarden för människorna i Arktis och hela världens säkerhet. Sveriges utrikesminister Tobias Billström (M) lyfte att det nordiska samarbetet är centralt för gemensamma utmaningar och att det gemensamma närområdet har högsta prioritet i utrikespolitiken.

Ann-Christine From Utterstedt (SD) gjorde ett inlägg för Nordisk frihet där hon poängterade att det är viktigare än någonsin att Norden står enad och fördömer attacken mot Israel. Vidare önskade hon ett offentligt uttalat stöd från de nordiska utrikesministrarna på området. Lorena Delgado Varas (V) frågade den isländska utrikesministern om de nordiska ländernas vilja att vara atomvapenfria i Nato. Mot bakgrund av Ukrainas fredsplan som vill erkänna storskaliga miljöbrott, så kallat ekocid, som ett internationellt brott frågade Rebecka Le Moine (MP) den finska utrikesministern hur hon ser på ett gemensamt nordiskt stöd till ekocidlagstiftning.

Försvarsministrarnas redogörelse

Försvarsministrarnas redogörelse inleddes av Sveriges försvarsminister Pål Jonson (M) som även redogjorde för det svenska ordförandeskapet i det nordiska försvarssamarbetet Nordefco. Jonson konstaterade att det är en historisk tid för det nordiska försvarssamarbetet med ett försämrat säkerhetsläge i närområdet och alla nordiska länder i – eller på väg in i – Natosamarbetet. Under ordförandeskapet i Nordefco hade Sverige haft sex prioriteringar: att stärka förmågan att genomföra gemensamma operationer, att öka samarbetet kring Natos militära förmågeprocess, att öka koordineringen av stödet till Ukraina, att stärka det nordisk-baltiska samarbetet, att verka för ökad militär rörlighet i fråga om både infrastruktur och personal samt att arbeta mer proaktivt med gemensam materielupphandling. Jonson lyfte även att arbetet med den nya visionen för Nordefco hade slutförts vid det nordiska försvarsministermötet i Reykjavik i juni. Visionen kommer att undertecknas när Sverige har blivit medlem i Nato och syftar till att fördjupa försvarssamarbetet mellan de nordiska länderna. Ytterst ska de nordiska länderna ha förmågan att vara redo att genomföra gemensamma operationer i fred, kris och konflikt. Även Norges försvarsminister Bjørn Arild Gram gjorde ett inlägg i debatten och lyfte att ett lands säkerhet är hela Nordens säkerhet.

Heléne Björklund (S) gjorde ett inlägg där hon lyfte den nordiska regionen i Nato som en stark tillgång och menade att de nordiska länderna behöver stärka samarbetet även inom det civila försvaret vad gäller beredskap, lagrättning, transporter och det som människor på lokal nivå förstår och ser den nordiska nyttan av. Även Ann-Sofie Alm (M) gjorde ett inlägg där hon lyfte det svenska medlemskapet i Nato och poängterade att Norden står starkt tillsammans i både fred, kris och konflikt.

Nordiska ministerrådets arbete med välfärd i Norden

Under sessionen hölls denna gång en särskild debatt om Nordiska ministerrådets arbete med välfärd i Norden. Dagordningspunkten inleddes av Färöarnas samarbetsminister Bjarni Kárason Petersen som presenterade resultatet av Nordiska ministerrådets rapport om arbetet med barn och unga perioden 2022–2023. Sammantaget visar rapporten att det skett en successiv förbättring av integrationen av barnrätts- och ungdomsperspektiv i Nordiska ministerrådets arbete och att barn och unga är en fortsatt prioriterad målgrupp.

Flera ledamöter från utskottet för välfärd i Norden var aktiva i debatten och lyfte vikten av att investera i barns och ungas mentala hälsa, speciellt eftersom många unga drabbas av psykisk ohälsa, inte minst efter coronapandemin. En annan central aspekt i debatten var hjälp till barn i utsatta situationer.

Islands samarbetsminister presenterade därefter Nordiska ministerrådets jämställdhetsredogörelse och inledde med att påminna om den strategi som antagits 2020 av samarbetsministrarna, i vilken det sägs att alla sektorer har ett ansvar för att integrera ett jämställdhetsperspektiv. Rapporten visar att Nordiska ministerrådets arbete med jämställdhet går i rätt riktning men att det krävs mer statistik och kunskap för att kunna belysa olika jämställdhetsaspekter.

Johan Hultberg (M) talade för utskottet för välfärd i Norden och underströk att det tvärsektorieella jämställdhetsarbetet behöver stärkas. Vidare menade utskottet att konkreta indikatorer för hur jämställdhetsperspektivet ska förverkligas i visionsarbetet borde ingå i Nordiska ministerrådets jämställdhetsrapport.

Ett hållbart Norden

Under rubriken Hållbart Norden debatterades sju ärenden. Det första gällde Företagsansvar, mänskliga rättigheter och äganderätten av naturresurser (A 1856/hållbart) från Nordisk grön vänster. Förslaget går ut på att rekommendera de nordiska ministrarna att vidta lagstadgande åtgärder utifrån FN-resolutionen på området. Ärendet hade en reservation från Nordisk frihet som presenterades av Staffan Eklöf (SD). Han lyfte att det är viktigt att företag respekterar mänskliga rättigheter men att ett bindande förslag inte är rätt sätt att komma åt problemet. Övriga partigrupper stöttade förslaget. Lorena Delgado Varas (V) från Nordisk grön vänster lyfte att förslaget sänder en tydlig

signal, även om det vattnats ur något i behandlingsprocessen. Hon lyfte att grundförslaget hade innehållit tydligare rekommendationer om att demokratisera äganderätten och stärka respekten för mänskliga rättigheter, något som bör koordineras på EU-nivå och nordisk nivå, och hon uttryckte förvåning över att de andra partigrupperna inte kunnat ställa sig bakom detta. Hon lyfte att Norden har ett ansvar för att motverka den kapplöpning om naturresurser som pågår och som påverkar lokalbefolkningarna mest negativt. Förslaget vann majoritet och röstades efter debatten igenom.

Nästa förslag handlade om Ekocidlagstiftning (A 1863/UHN) och kom från Mittengruppen. Det har behandlats i utskottet under lång tid och syftar till att stoppa storskaliga miljöbrott, så kallade ekocid, genom nationella och internationella ramverk. Med sådana ramverk skulle det vara möjligt att stoppa och straffa dem som utför brott mot miljön, både stater och företag, samt fokusera på att återskapa miljön. I debatten lyftes de miljöskador Ryssland förorsakat i Ukraina och president Zelenskys vädjan till det internationella samfundet att se de brotten som ekocid. Åsa Karlsson (S), som talade i egenskap av den socialdemokratiska gruppens talesperson, lyfte att det är bekymrande att multinationella företag med stor makt inte behöver ta ansvar i proportion till den makt de har. Hon menade att det krävs tydliga riktlinjer och internationellt samarbete för att stoppa detta. Mittengruppens talesperson Rebecka Le Moine (MP), som varit med och tagit fram ärendet drygt två år tidigare, lyfte vikten av tydliga regelverk för att hantera ekocid och menade att Norden bör vara en ledande kraft i att verka för att ekocid blir ett brott som kan straffas. Förslaget röstades enhälligt igenom i plenum, vilket följdes av applåder då ärendet behandlats under så lång tid.

Ett annat förslag med liknande tema som debatterades var en nordisk insats mot internationell miljöbrottslighet (A 1942/hållbart). Bakgrunden till förslaget är att FN och Interpol sagt att klimatbrott är extremt lönsamma och av den anledningen ökar i antal. Förslaget syftar till att bidra till att fler straffas och till att stödja EU:s miljölag. Mittengruppen reserverade sig mot förslaget då de menade att en viktig del strukits under utskottets behandling av förslaget, nämligen vikten av att upprätthålla rättvisa och ha bevis samt internationella utredningsmekanismer på plats. Med reservationen ville Mittengruppen rösta på förslaget som innehöll den rekommendationen i stället. Förslaget röstades igenom trots att drygt 20 medlemmar röstade för reservationen.

Nästa förslag som debatterades handlade om en nordisk allians för klimatet (A 1874/hållbart). Det syftar till att Norden gemensamt bör ställa klimatkrav som bidrar till minskade utsläpp. Nordisk frihet reserverade sig mot förslaget och Staffan Eklöf (SD) framförde partigruppens synpunkter. Han menade att Kina släpper ut mer koldioxid per capita än hela EU och att en klimatpolitik som inte beaktar Kina kommer att misslyckas. Därför menade han att Nordisk frihet inte kan stödja förslaget. Övriga partigrupper stöttade förslaget, som röstades igenom med en stor majoritet.

Nästa förslag om att öka och stötta hemmaodling i Norden (A 1941/hållbart) presenterades av Johan Andersson (S) för den socialdemokratiska

gruppen, som lagt fram förslaget. Syftet med förslaget är att genom ökad hemmaodling bidra till att personer som annars står långt ifrån livsmedelsproduktionen får en annan förståelse och respekt för den mat vi äter, något som skulle minska både matsvinn och koldioxidutsläpp. Han påpekade också att klimatförändringarna innebär att man kan odla en större variation av grödor längre norrut, något Nordiska ministerrådet skulle kunna sprida kunskap om som en del i att öka hemmaodlingen. Förslaget innehåller också en rekommendation om att öka grönskan i urbana områden genom att bland annat plantera växter ovanpå parkeringshus och liknande, vilket kan bidra till ökad biologisk mångfald också i städer. Den konservativa gruppen framförde att de inte kunde stödja förslaget då de menade att det redan finns mycket information om hemmaodling, enkelt tillgänglig på internet, och att detta inte är ett område för politiker att lägga sig i. Förslaget fick majoritet och röstades igenom.

Nästa förslag om ett mer hållbart strömmingsfiske i Östersjön (A 1944/hållbart) presenterades av Staffan Eklöf (SD) som utskottets talesperson. Syftet med förslaget är att skydda strömmingen i Östersjön mot bland annat överfiske, särskilt mot det storskaliga trålfisket som också skadar havsmiljön. Samtliga partigrupper stöttade förslaget, som röstades igenom enhälligt.

Ett annat förslag från Mittengruppen handlade om hållbar kryssningsturism i Arktis (A 1948/hållbart) och syftar till att skydda Arktis och dess befolkning mot de negativa effekterna av den ökande turismen. Efter en kort debatt där samtliga partier stöttade förslaget röstades det igenom enhälligt.

Kunskap och kultur i Norden

Under rubriken Kunskap och kultur i Norden behandlades sju ärenden i plenum under sessionen – sex av dessa ärenden var utskottsärenden och ett ärende var Nordiska ministerrådets forskningspolitiska redogörelse (dokument 12/2023), vilken presenterades av Islands minister för högre utbildning, forskning och innovation Áslaug Arna Sigurbjörnsdóttir. I den efterföljande debatten lyftes frågan om hur Nordiska ministerrådet ser på möjligheten att skapa ett forskningspolitiskt forum mellan politiker, forskare och ministrar. Den isländska ministern svarade att Nordforsk träffar de nationella forskningsråden en gång om året men att de nordiska regeringarna kan se över om det är möjligt att utvidga det forskningspolitiska forumet.

Flera av utskottets förslag röstades igenom enhälligt och utan några längre debatter. I debatten om medlemsförslaget om studentmobilitet (A 1925/kultur) rådte det samstämmighet om att studenters situation ska se likadan ut i de nordiska länderna och att det ska vara enkelt att studera i ett annat land än det man har vuxit upp i. Ett annat förslag som röstades igenom enhälligt var medlemsförslaget om en gemensam pilgrimssatsning (A 1930/kultur) där utskottet lyfte att pilgrimslederna inte bara är viktiga för vandring utan även för den nordiska gemensamma historien och kulturen. Även medlemsförslaget om globala geoparker (A 1943/kultur) röstades igenom enhälligt i plenum.

Medlemsförslaget om att stärka och utvidga samarbetet inom forskning och kompetens om nukleär verksamhet och avveckling (A 1945/kultur) röstades också igenom. Det var dock ingen som begärde ordet efter att utskottet presenterat sina synpunkter med fokus på kompetens, hållbar utveckling och teknisk utveckling.

Lars Mejern Larsson (S) presenterade medlemsförslaget om en nordisk kommission för yrkesutbildningar (A 1956/kultur) och poängterade att det är av största vikt att säkerställa att det finns kompetens inom Norden för att kunna täcka framtida behov på arbetsmarknaden. Även Catarina Deremar (C) lyfte att ett starkt nordiskt samarbete kräver en gemensam arbetsmarknad utan gränshinder för att Norden ska kunna hantera kompetensbrist. Förslaget röstades igenom enhälligt i plenum.

Avslutningsvis debatterades medlemsförslaget om en nordisk strategi för friluftsliv (A 1957/kultur). Lars Mejern Larsson (S) konstaterade att friluftslivet ökar, vilket ställer krav på naturskydd och översyn av infrastrukturen. Detta är något som utskottet vill att strategin i medlemsförslaget ska adressera. Andra frågor som lyfts i strategin är hur man kan få fler unga att söka sig till naturen, vilka utmaningar som är förenade med ett ökat friluftsliv i Sápmi samt hur ett aktivt friluftsliv kan bidra till ökad integration. Efter en kort debatt röstades förslaget igenom enhälligt i plenum.

Tillväxt och utveckling i Norden

Under rubriken Tillväxt och utveckling i Norden debatterades två ärenden som båda röstades igenom enhälligt. Det första, ett medlemsförslag om polis- och tullsamarbete (A 1906/tillväxt), presenterades av Kjell-Arne Ottosson (KD), som poängterade att tullens arbetssätt ser olika ut i olika länder och att detta är ett gränshinder som behöver undanröjas. Även Malin Larsson (S) lyfte att det behövs hög ambition i kontrollverksamheten och att ett stärkt samarbete över gränserna mellan polisen och tullen är viktigt för att uppnå detta. Nästa medlemsförslag om ungdomsarbetslösheten i Norden (A 1918/tillväxt) presenterades av Malin Larsson (S), som lyfte att samhället står inför utmaningar med en åldrande befolkning och minskande andel arbetsför befolkning på en föränderlig arbetsmarknad. För att upprätthålla och vidareutveckla den nordiska välfärdsmodellen behöver ungas möjlighet till utbildning och arbete i hela Norden säkras.

Välfärd i Norden

Under rubriken Välfärd i Norden behandlades tre utskottsförslag i plenum under sessionen, vilka samtliga röstades igenom.

Ett medlemsförslag handlade om en gemensam nordisk handling för mer kunskap om förebyggande och bekämpande av partnerdråp (A 1929/välfärd). Förslaget hade lagts fram av den konservativa gruppen. I debatten lyftes bland annat att många anser att våld mot kvinnor och dråp av kvinnor är den största

utmaningen för jämställdhet i Norden. En gemensam nordisk satsning för att skaffa mer kunskap i form av gemensamma definitioner, registrering, datainsamling, kunskap och erfarenheter – insatser på praktisk och politisk nivå – är ett första, och viktigt, steg på vägen. Förslaget antogs med en stor majoritet.

Därefter debatterades medlemsförslaget om gemensam läkemedelsupphandling i Norden (A 1936/välfärd), som lagts fram av den socialdemokratiska gruppen. Johan Hultberg (M) gjorde ett inlägg i debatten och underströk bland annat vikten av förslaget som är ett exempel på sådant som Nordiska rådet ska ägna sig åt – att hitta gemensamma och kloka lösningar på gemensamma problem för att leverera större nytta. Även Lorena Delgado Varas (V) talade och menade att förslaget är utmärkt och har stöd från Nordisk grön vänster. Förslaget antogs enhälligt.

Det sista ärendet var medlemsförslaget om barns och ungdomars psykiska hälsa (A 1940/välfärd) som lagts fram av den socialdemokratiska gruppen. Utskottets ordförande Eva Lindh (S) presenterade förslaget för utskottets räkning. Flera inlägg gjordes i denna debatt. Den konservativa gruppen och Nordisk frihet reserverade sig mot förslaget, bland annat mot den del som handlade om en utrednings- och behandlingsgaranti för barn och unga i Norden med psykiska problem. Reservanterna menade att frågan om en behandlingsgaranti inte hör hemma i Nordiska rådet. Det är i stället en fråga att hantera nationellt. Eva Lindh (S) var talesperson för utskottet i plenum under sessionen i Oslo. Hon underströk i sitt inlägg att psykisk ohälsa har varit ett växande samhällsproblem i alla de nordiska länderna under lång tid och att det är viktigt att upptäcka psykisk ohälsa tidigt för att snabbt kunna sätta in insatser innan det förvärras. Hon menade också att pandemin haft en förvärrande effekt över lag och slagit extra hårt mot barn och unga som redan tidigare befann sig i en utsatt situation. Johan Hultberg (M) talade i debatten som utskottets talesperson för reservationen till betänkandet. Vid omröstningen fick förslaget en majoritet och röstades igenom.

Under rubriken Välfärd i Norden stod även två redogörelser från Nordiska ministerrådet på dagordningen, vilka båda presenterades av Islands nordiska samarbetsminister Guðmundur Ingi Guðbrandsson. Det ena ärendet handlade om Nordiska ministerrådets redogörelse om det nordiska samarbetet på social- och hälsoområdet (dokument 13/2023). Ordföranden för utskottet för välfärd i Norden, Eva Lindh (S), var talesperson för utskottets räkning och gjorde ett inlägg. Även Johan Hultberg (M) höll ett anförande om redogörelsen. Det andra ärendet handlade om Nordiska ministerrådets redogörelse om nordiskt samarbete om funktionshinder (dokument 14/2023).

Nordiska rådets ordförandeskapsprogram 2024

På sessionens sista dag valdes den isländska ledamoten Bryndís Haraldsdóttir (Självständighetspartiet) till ny president för Nordiska rådet för 2024, och Oddný G. Harðardóttir (Samlingsfronten) valdes till vicepresident. Den blivande presidenten tackade det norska ordförandeskapet för ett väl genomfört

ordförandeskapsår och presenterade därefter det isländska ordförandeskapsprogrammet och dess prioriteringar. Centralt för ordförandeskapet är fred och säkerhet i Arktis, men även miljö och jämställdhet uppmärksammas i programmet. Enligt Haraldsdóttir bör Norden sträva efter att den strategiskt viktiga arktiska regionen förblir en militär lågspänningszon och verka för fredligt samarbete i internationella forum. Även livsmedelssäkerhet och försörjningstrygghet i Arktis nämns som viktiga temaområden i programmet. Ett annat prioriterat tema är att säkerställa inkluderat deltagande i det nordiska samarbetet även för de som inte har ett skandinaviskt språk som modersmål. Bland annat vill det isländska ordförandeskapet utreda om ny språkteknologi kan tas till hjälp för översättning och tolkning.

Nordiska ministerrådets ordförandeskapsprogram 2024

Statsminister Ulf Kristersson (M) presenterade Sveriges ordförandeskapsprogram för Nordiska ministerrådet 2024. Det svenska programmet har rubriken Ett säkrare, grönare och friare Norden, och under ordförandeskapet är avsikten att arbeta för ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna för gemensam säkerhet och större välbefinnande. Ett säkrare Norden handlar om att förebygga, stå emot och hantera olika sorters moderna kriser. Ett grönare Norden grundas på att Norden ska vara en föregångare i en konkurrenskraftig och innovationsdriven grön klimatomställning både på hemmaplan och genom att främja rena nordiska lösningar i resten av världen. Ett friare Norden uppnås genom en politik för ökad tillväxt, ett konkurrenskraftigt näringsliv och en fördjupad nordisk integration som underlättar för människor och företag. För att nå visionen om att bli världens mest hållbara och integrerade region till 2030 kommer det svenska ordförandeskapet att särskilt arbeta för ett integrerat Norden med fokus på att undanröja gränshinder.

Nordiska ministerrådets budget

Budgeten för Nordiska ministerrådet behandlades genom att betänkandet över ministerrådsförslaget om Nordiska ministerrådets budget 2024 (B 345/presidium) debatterades. Ministerrådets budget presenterades av Sveriges samarbetsminister Jessika Roswall (M).

I den efterföljande debatten fokuserade flera talare på nedskärningarna inom kultur- och utbildningsområdet. I debatten gjorde även Lorena Delgado Varas (V) ett inlägg för Nordisk grön vänster för att uttrycka glädje över att ett prioriterat område i ministerrådets budget är att minska barnfattigdomen i Norden. Under det kommande året kommer ministerrådet att satsa 1 miljard svenska kronor på att ta fram en rapport om barnfattigdom.

Nordiska rådets priser

Nordiska rådets priser delas ut en gång per år i samband med sessionen. Priser delas ut i kategorierna litteratur, barn- och ungdomslitteratur, film, musik samt miljö. Av priserna är litteraturpriset, som instiftades 1962, det äldsta och barn- och ungdomslitteraturpriset, som instiftades 2013, det yngsta. Nomineringsproceduren och bedömningskommittéernas sammansättning skiljer sig åt för priserna.

Det land som är ordförandeland i Nordiska rådet och anordnar sessionen svarar för Nordiska rådets prisutdelning. Nordiska rådets norska delegation var värd och delegationens sekretariat fick i uppgift att planera och genomföra prisutdelningen. Prisutdelningens röda tråd bör överensstämma med grundsyftet med Nordiska rådets priser som är att öka intresset för det nordiska kultursamhället och miljösamarbetet, att bidra till enastående nordiska konstnärliga och miljömässiga insatser och att bidra till att visualisera och belysa det nordiska samarbetet. Prisutdelningens program bör ha en konstnärlig koppling till priserna och de nominerade. Nordiska rådets presidium har beslutat att Nordiska rådets prisutdelning ska hållas i anslutning till sessionen och att vinnarna ska offentliggöras under prisutdelningen till vilken samtliga nominerade bjuds in. Värderlandets parlament har möjlighet att sätta sin prägel på prisutdelningen så länge presidiet beslut enligt ovan fullföljs.

Den 31 oktober hölls prisutdelningen på operan i Oslo. Prisutdelningen leddes av programledarna och musikerna Kåre Conradi och Ingrid Bjørnov. Vinnarna fick ta emot priser av Hans Kungliga Höghet Kronprins Haakon och Hennes Kungliga Höghet Kronprinsessan Mette-Marit (miljöpriset), musikern Kajsa Balto (musikpriset), författaren Maja Lunde (barn- och ungdomslitteraturpriset), skådespelaren Maria Bonnevie (filmpriset) samt Norges kulturminister Lubna Jaffery (litteraturpriset).

Följande personer tog emot Nordiska rådets priser 2023:

- Nordiska rådets litteraturpris: den svenska författaren Joanna Rubin Dranger för den grafiska romanen *Ihågkom oss till liv*.
- Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris: den isländska illustratören Rán Flygenring för bilderboken *Eldgos*.
- Nordiska rådets musikpris: den finska folkmusikern, sångaren, låtskrivaren och kanteleartisten Maija Kauhanen, för att hon enligt juryn behärskar traditionella stilar med bravur samtidigt som hon kombinerar dem skickligt med nya effekter och klangvärldar.
- Nordiska rådets filmpris: den danska regissören Frederikke Aspöck för filmen *Viften*.
- Nordiska rådets miljöpris: det svenska företaget Renewcell för deras brytande lösning för att återvinna och återskapa textilavfall till nya kläder.

6 Presidiet

Nordiska rådets presidium bereder övergripande politiska frågor och har ansvar för den allmänna inriktningen och utvecklingen av Nordiska rådets verksamhet samt för att denna samordnas med arbetet i de nationella parlamenten och med andra internationella organisationer. Vidare behandlar presidiet budgeten för det nordiska samarbetet samt utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Presidiet är rådets högsta beslutande organ när plenarförsamlingen inte är samlad och kan då fatta beslut i dess ställe.

Nordiska rådets presidium möts årligen vid sex tillfällen och består enligt arbetsordningen av en president, en vicepresident och högst 15 andra av Nordiska rådets valda medlemmar. Varje land och partigrupp ska vara representerad i presidiet. Presidiets medlemmar väljs av plenarförsamlingen. Svenska medlemmar av presidiet var under året Heléne Björklund (S), Maria Stockhaus (M), Lorena Delgado Varas (V) och Anna Starbrink (L).

Presidiets möten med ministersidan under sessionen i Oslo

I samband med sessionen i Oslo höll presidiet ett antal möten med ministersidan. Presidiets möte med de nordiska statsministrarna hölls på samma tema som årets toppmöte: Hur når vi bäst Nordens vision 2030 om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region, och vilken roll spelar de unga för att uppnå visionen? Likaså talade man om hur man ska säkra bra villkor för unga som växer upp i en orolig tid. Samtalen kretsade även kring den säkerhetspolitiska situationen och vilka möjligheter statsministrarna ser framför sig vad gäller ett tätare samarbete i totalförsvars- och beredskapsfrågor. Med de nordiska samarbetsministrarna diskuterades Vision 2030, Nordiska ministerrådets budget 2025–2030 och gränshinder. En fråga som lyftes under presidiets samtliga möten med ministrarna och tillika i plenum var det eventuella behovet av en revidering av Helsingforsavtalet. Tillsammans med utrikesministrarna diskuterades utrikes- och säkerhetspolitiska utmaningar i världen och för Norden samt nordiskt stöd till återuppbyggnaden av Ukraina.

Ärenden under 2023

Presidiet tog under året utgångspunkt för sitt arbete i det norska ordförandeskapsprogrammets prioriterade område: ett tryggt, grönt och ungt Norden. De diskussioner som upptog mycket av presidiets arbete under året handlade om det nya geopolitiska och säkerhetspolitiska läget. Presidiet hanterade även ett stort antal administrativa frågor såsom förberedelser av årets temasession, session och internationella möten, till exempel möten med Baltiska församlingen och rådets deltagande i FN:s klimatkonventions årliga möte (COP) och

FN:s kvinnokommission. Andra ärenden handlade om rådets och ministerrådets budget och årsredovisningar.

Presidiet arbetade under året med Nordiska rådets inspel till Nordiska ministerrådets handlingsplaner 2025–2030 för Vision 2030. Ärendet diskuterades i plenum i samband med årets temasession i Reykjavik och alla utskott och partigrupper bidrog med inspel. Flera av synpunkterna har även tidigare förts fram i rådets dialog med ministersidan, exempelvis i budgetförhandlingarna mellan parterna. Inspelen återfanns under ämnesområdena samhällsskydd och beredskap, utbildning och kultur, infrastruktur och transport, miljö och klimat, välfärdssamhället, gränshinder, ungas involvering samt utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik.

Nordiska rådets presidium slutbehandlade under året ett ärende som bland annat rekommenderar de nordiska regeringarna att utbyta information och vidareutveckla befintliga samarbeten med Ukraina inom offentlig förvaltning, utbildning och infrastruktur. Likaså rekommenderas de att stödja Ukraina i arbetet mot korruption. Presidiet har tagit del av svaret från regeringarna och ärendet lyftes för politisk dialog med utrikesministrarna i samband med sessionen i Oslo (rek. 1/2023).

Med utrikesministrarna lyfte presidiet även svaret från de nordiska regeringarna på rekommendationen om ett studentutbytesprogram för studenter från Belarus. I svaret konstaterades att de nordiska regeringarna delar Nordiska rådets oro för situationen i Belarus och hotet mot den akademiska friheten, demokratin och det civila samhället men att de nordiska regeringarna i flera fall genomför aktiviteter. Svaret visar dock att man inte har medel att finansiera ett utbytesprogram och att det inte är realistiskt att få på plats en finansiering under 2023 (rek. 11/2022).

Presidiet godkände i samband med temasessionen i Reykjavik ett betänkande om gemensamt nordiskt säkerhets- och försvarssamarbete. I betänkandet rekommenderar Nordiska rådet de nordiska regeringarna att lämna en totalförsvarsrapport om Nordens gemensamma säkerhet och försvar och att se över Nordiska rådets och ministerrådets roll i förhållande till det nordiska säkerhets- och försvarssamarbetet. Under året svarade regeringarna på rekommendationen och skrev att det nordiska säkerhets- och försvarssamarbetet har utökats för att möta dagens utmaningar, och Finlands och Sveriges ansökan om medlemskap i Nato har öppnat nya möjligheter inom samarbetet. Likaså har länderna vidareutvecklat det befintliga samarbetet inom Nordefco, och Stoltenberg rapporten (2009) och Bjarnason rapporten (2021) var viktiga bidrag till nordisk säkerhet och försvarspolitik. De nordiska ländernas regeringar anser härmed att rekommendationen delvis har uppfyllts. Presidiet har lagt svaret på rekommendationen till handlingarna och ärendet är slutbehandlat, men presidiet ser också framför sig att frågorna finns med i rådets arbete med en eventuell revidering av Helsingforsavtalet (rek. 2/2023).

Nordisk frihet stod bakom medlemsförslaget om att göra Norden självförsörjande och oberoende av auktoritära regimer (A 1952/presidiet). Förslaget gick enligt första att-satsen ut på att rekommendera Nordiska ministerrådet att

verkställa en strategi för självförsörjning inom energiproduktion, reservdelar till elnätet, livsmedelsproduktion och beredskap. Den andra att-satsen handlade om att göra Norden oberoende av auktoritära regimer. Förslagsskrivarna menade att oberoende och självförsörjning är helt nödvändigt för att skydda demokrati och frihet i Norden och att man vill se ett starkare nordiskt samarbete som bygger på gemensamma värderingar. Vid årets sista presidiumkonferens konstaterades att presidiet stöder den första att-satsen men inte den andra. Presidiet menar att det är viktigt att stärka energiförsörjningssäkerheten i Norden och att säkra tillgången till energi som är hållbar och ekonomiskt försvarbar för medborgarna. Detta gäller även de andra områden som nämnts. Samtidigt finns en bred uppslutning bland presidiets medlemmar om att fokus ska ligga på hur och var man kan stärka samarbetet i försörjningsfrågor snarare än vem som ska uteslutas ur samarbeten.

Under året inleddes behandling av förslag från den konservativa gruppen om att Nordiska rådet ska rekommendera de nordiska regeringarna att ytterligare fördjupa sitt samarbete och sina utbyten med de baltiska regeringarna för att stärka ekonomier, frihet och rätt till självbestämmande (A 1965/presidiet). Förslaget löd även att Nordiska rådet rekommenderar sig självt att fördjupa sitt samarbete med Baltiska församlingen. Den sistnämnda att-satsen ska dock ändras då det handlar om ett internt beslut och inte en rekommendation. Ärendet kommer att fortsätta att behandlas under 2024.

Ärenden med syftet att stärka och modernisera samarbetet

Presidiet har fortsatt att diskutera hur rådets verksamhet och det nordiska samarbetet i stort kan förstärkas och vitaliseras – detta som en följd av lärdomar från pandemiåren, Rysslands krig i Ukraina och det nya säkerhetspolitiska läget. Under 2022 behandlade rådet ärenden som var ämnade att stärka rådets arbete. Presidiet godkände vid januarimötet 2023 ett betänkande om att Nordiska rådet inte går vidare med förslaget om en strategi för Nordiska rådet (A 1904/presidiet). Frågan ska i stället integreras i rådets arbete med att se över behovet av en revidering av Helsingforsavtalet. Detsamma beslutades om medlemsförslaget om att anpassa Nordiska rådets organisation till den nya säkerhetspolitiska situationen (A 1919/presidiet). Flertalet i presidiet underströk att utrikes- och försvarsfrågor även fortsättningsvis ska behandlas i presidiet men att man är öppna för att diskutera hur arbetet generellt kan stärkas.

Revidering av Helsingforsavtalet

Under 2023 utsåg presidiet en arbetsgrupp som ska se över Helsingforsavtalet och ta fram rekommendationer till ministerrådet om en eventuell revidering av avtalet. Det är de fem ländernas regeringar som är avtalsparter, och en eventuell revidering behöver initieras av regeringarna. Alla länder, självstyrande

områden, partigrupper och UNR finns representerade i arbetsgruppen. Den svenska delegationens representant är Lars Püß (M). Avtalet som det ser ut i dag begränsar inte samarbetet och kompletteras av annan lagstiftning; bland annat styr EU-lagstiftning många av de områden som arbetsgruppen diskuterar. Arbetet ska mynna ut i en rapport som ska ligga till grund för en rekommendation, som ska antas vid sessionen 2024. När arbetsgruppen tillsattes gavs inget tydligt och avgränsat mandat kring arbetsformer och vilka frågor som ska finnas med på dagordningen och vilka som inte ska finnas med, exempelvis statusen för de självstyrande områdena. Det kan konstateras att medlemmarna i arbetsgruppen delvis har olika förväntningar på vad gruppen ska diskutera och vad arbetet ska mynna ut i. Hittills har Färöarnas önskan om att vara fullvärdig part i det nordiska samarbetet tagit stor plats i arbetet. Även Grönland har lyft frågan om sin ställning i rådet.

Den svenska delegationens arbetsutskott har diskuterat vad man önskar göra för medskick till arbetet och har kommit fram till att frågan om de självstyrande områdens status inte hör hemma i arbetsgruppen. Arbetsutskottet menar att det är en fråga mellan Danmark och Färöarna respektive Grönland samt mellan Finland och Åland. Om självständighet realiserats behöver Helsingforsavtalet skrivas om, men detta är då en sak för ländernas regeringar. Vidare har arbetsutskottet uttryckt att rådets arbetsgrupp bör fråga sig om Helsingforsavtalet som det ser ut i dag begränsar det nordiska samarbetet och om det är möjligt att utöka samarbetet på områden som inte nämns i Helsingforsavtalet. Man menar vidare att arbetsgruppens slutsatser är viktiga för att kunna stärka Nordiska rådets mandat även om en revidering uteblir och diskussionerna kan ge understöd till att se över hur rådet blir stringentare och mer relevant.

Nordisk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik

Nordiska rådet bidrar med en parlamentarisk dimension i det nordiska utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet. Presidiet möter i samband med sessionerna de nordiska utrikesministrarna för en dialog om aktuella frågor. Nordiska rådets internationella arbete 2023 påverkades till stor del av Rysslands anfallskrig mot Ukraina, av Finlands Natomedlemskap och av Sveriges Natoansökan.

I samband med presidiets möte i Finland i december diskuterades rekommendationer både om återuppbyggnaden av Ukraina och om nordisk säkerhet och försvar i den nya geopolitiska verklighet Norden nu befinner sig i. Man höll även en diskussion om hybridhot. Presidiet diskuterade om en eventuell totalförsvarsrapport ska tas fram för Norden för att få en bild av hur försvarssamarbetet kan utvecklas framöver. Denna fråga ska man arbeta vidare med under 2024. I samband med decembermötet tog Finlands president Sauli Niinistö emot presidiet och samtal fördes om den geopolitiska utvecklingen i världen och i närregionen.

Rundabordssamtal om försvarsfrågor

Försvarsfrågor stod även 2023 högt upp på dagordningen i Nordiska rådet och då med särskilt fokus på krisberedskap och samhällsskydd. Sverige var 2023 ordförandeland i Nordefco och därmed bjöd Nordiska rådets svenska delegation in till ett informellt rundabordssamtal om försvarsfrågor som hölls i riksdagen onsdagen den 13 september. Rundabordssalet gav möjlighet till samtal om framtida nordiskt försvarssamarbete, både militärt och civilt. Vidare samtalade man om huruvida och i så fall hur samarbetet kan stärkas i fredstid och bli mer långtgående i kriser och i händelse av konflikt. Mycket av diskussionerna kom att fokusera på Rysslands olagliga och fullskaliga invasion av Ukraina. Med krig i Europa och ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge konstaterades det att nordiska försvarssamtal och konsultationer är särskilt viktiga. Många talare lyfte vikten av nära samarbete med de baltiska staterna. Inom en snar framtid förväntas alla nordiska länder vara medlemmar av Nato, och därmed har förutsättningarna för nordiskt försvarssamarbete förändrats. Sedan 2013 har Nordiska rådets presidium, med utgångspunkt i en förstärkt parlamentarisk dimension i försvarssamarbetet för ett säkrare och tryggare Norden, arrangerat informella möten med de nordiska försvarsministrarna, försvarsheferna och presidierna för de nordiska parlamentens försvarsutskott. Vid mötet i Stockholm, som leddes av delegationens ordförande Heléne Björklund (S), deltog försvarsminister Pål Jonson (M), minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin (M) samt överbefälhavare Micael Bydén.

Budget för det nordiska samarbetet 2023

Budgetramen för det nordiska samarbetet för Nordiska ministerrådet 2023 uppgick till 1 037 569 000 danska kronor. Denna summa är i praktiken en oförändrad ram jämfört med året före. Utgångspunkten för Nordiska ministerrådets budget är Vision 2030 och dess tre strategiska prioriteringar med sikte på att göra Norden till en föregångsregion när det gäller grön omställning, social hållbarhet och konkurrenskraft. Man arbetar för ett starkt politiskt ägarskap, och där ingår samarbetet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Ministerrådet beslutar om budgetramen och ska enligt Helsingforsavtalet genomföra de förslag till ändringar som Nordiska rådet rekommenderar om det inte finns synnerliga skäl att inte göra det. Redan under sommaren ingick rådet och ministerrådet ett avtal som prioriterar konkreta insatser i budgeten, däribland inom kultur- och utbildningssektorn. I budgetkompromissen mellan ministerrådet och rådet för 2023 har man avtalat om att det ska vara en dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet för att så långt som möjligt uppnå en gemensam förståelse om budgetramar och principer för en kommande budgetperiod. Målet är att ordna flera dialogmöten mellan parlamentarikerna och ministrarna under våren 2023 och tanken är att använda sådana möten som redan finns i Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets kalendrar.

Efter att under året ha förhandlat om Nordiska ministerrådets budget 2024 rekommenderade Nordiska rådet vid sessionen att godkänna ministerrådsförslaget. Budgeten för 2024 innehåller budgetkompromissen mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet på totalt 20,5 miljoner danska kronor. Stora delar av dessa medel riktas till en förstärkning av kultur, utbildning och forskning. Det blev även avtalat att man ska fortsätta att föra en dialog om att etablera ett ministerråd för transport. Presidiet konstaterar i sitt betänkande över budgeten att man fått gehör för flera av sina önskemål och prioriteringar men inte alla (rek. 4/2023).

Nordiska rådets budget för 2023 uppgick till 39 898 386 danska kronor. Utgångspunkten för beräkningen av Sveriges bidrag till de gemensamma kostnaderna är den av presidiet antagna budgetramen för delegationernas bidrag om 36 298 385 danska kronor. Det svenska bidraget betalas i danska kronor halvårsvis till Nordiska rådets sekretariat i Köpenhamn. På grund av valutakursen och ökade kostnader för tolkning och översättning har Sveriges bidrag ökat under senare år. Sveriges andel av kostnaderna för Nordiska rådet beräknas enligt en fördelningsnyckel baserad på bruttonationalinkomsten (BNI) och följer Nordiska ministerrådets fördelningsnyckel. Sverige betalade under 2023 32,5 procent av kostnaderna. Sedan 2020 pris- och löneomräknas budgeten med en årlig ökning med cirka 1,5–3 procent. Presidiet har under året diskuterat återbetalning till medlemsländerna om hela budgeten inte används. Detta ska enligt ekonomireglementet ske som huvudregel, men presidiet kan även välja att binda upp medel för särskilda aktiviteter. Under 2023 valde presidiet att inte betala tillbaka överskottet till parlamenten.

Nytt format för Nordiska rådets prisutdelning

Presidiet har under flera års tid diskuterat utvecklingen av utdelningen av Nordiska rådets priser, med fokus på prisutdelningens format och kostnad. Syftet med priserna är att öka intresset för det nordiska kultursamhället och miljösamarbetet, att bidra till enastående nordiska konstnärliga och miljömässiga insatser och att bidra till att visualisera och belysa det nordiska samarbetet. Nordiska rådets presidium beslutade 2012 att Nordiska rådets prisutdelning ska hållas i anslutning till sessionen och att vinnarna ska offentliggöras under prisutdelningen till vilken samtliga nominerade bjuds in. Värmlandets parlament har möjlighet att sätta sin prägel på prisutdelningen så länge presidiets beslut enligt ovan fullföljs. Det land som är ordförandeland i Nordiska rådet och anordnar sessionen ansvarar för Nordiska rådets prisutdelning. Nordiska rådets presidiums medlemmar har sedan 2018 efterfrågat en mer långsiktig lösning för finansiering av prisutdelningen och likaså om man kan överväga alternativa format för prisutdelningen. För detta gav man sekretariatet i uppdrag att formera en arbetsgrupp bestående av Nordiska rådets sekretariat och kommunikationsavdelning och de nationella delegationssekretariaten som ska utarbeta förslag på reviderade format av prisutdelningen som ska kunna tas i

bruk 2023 (framskjutet till 2024/25). Sverige ska arrangera sessionen och prisutdelningen 2025.

Vid presidiets möte i Finland i december 2023 beslutade man att anta arbetsgruppens rekommendationer som går ut på att det ska vara möjligt att arrangera prisutdelning på ett enklare och mindre kostsamt sätt och att endast prisvinnarna bjuds in till sessionen. I beslutet framgår att de nationella parlamenten fortsättningsvis ska ha ansvaret för själva prisutdelningsceremonin, men inte för några andra uppgifter som har med priserna att göra. Det ska finnas en flexibilitet för värdlandet och prisutdelningen behöver inte tv-sändas.

Nordiska rådets kontakter med närområdena under 2023

Samarbetet med olika aktörer i Nordens närområden inleddes i mitten av 1990-talet och har hög prioritet. Samarbetet har vuxit på senare år, vad gäller både samarbetspartner och antal politiska sakområden som varit föremål för diskussioner. Det bedrivs nu både bilateralt med parlament i Nordens grannländer genom ömsesidiga inbjudningar till seminarier och sessioner samt i form av aktivt deltagande i de regionala parlamentariska samarbetsstrukturer som finns för Arktis-, Barents- och Östersjöområdena. Det övergripande ansvaret för Nordiska rådets internationella samarbete och frågor som berör utrikes-, säkerhets- och försvarspolitikerna ligger hos presidiet.

Nordiska rådet antog i samband med vårens temasession i Reykjavik en uppdaterad internationell strategi med ledorden demokrati, säkerhet och klimat. Strategin definierar rådets strategiska och långsiktiga mål inom det internationella fältet. Rådet uttrycker i texten att Rysslands anfallskrig mot Ukraina har skakat om säkerhetsläget i Europa. Samtidigt står världen inför en akut klimatkris och då är internationellt samarbete viktigare än någonsin. I nuläget är Norden mer enat än någonsin och medborgarna önskar ännu tätare nordiskt samarbete. Nordens främsta prioritet ska vara att försvara demokrati, fred och mänskliga rättigheter och stärka vårt partnerskap med likasinnade länder.

Strategin tar upp tre områden som är prioriterade: säkerhet i Norden och Nordens närområde, den regelbaserade världsordningen och den nordiska välfärdsmodellen samt hållbar utveckling i Norden och globalt. Dessutom betonas vikten av att de nordiska länderna ska samarbeta ännu närmare för att tillsammans möta kommande utmaningar. I den internationella strategin betonas den gröna omställningen som en förutsättning för välfärd och säkerhet i världen, då ökade klimatförändringar och förlusten av biologisk mångfald påverkar tillgången till mat, vatten, energi och andra naturresurser. Nordiska rådet vill vara pådrivande i sina internationella samarbeten för att den gröna omställningen genomförs och går snabbare.

För Nordiska rådet har framför allt kontakterna och samarbetet på parlamentarisk nivå med Estland, Lettland och Litauen och de tre baltiska parlamentens samarbetsorgan Baltiska församlingen varit av särskild vikt. Presidierna i de båda organisationerna träffas årligen för att diskutera arbetsplaner

och samarbete det kommande året. Därutöver är det samarbetena med den arktiska parlamentarikerkonferensen (Conference of Parliamentarians of the Arctic Region, CPAR) och den parlamentariska Östersjökonferensen (Baltic Sea Parliamentary Conference, BSPC) som betonas.

Nordiska rådet och Baltiska församlingen undertecknade ett nytt samarbetsavtal vid ett möte i Tallinn den 22 september. Det är ett brett avtal som spänner över många områden, men som präglas starkt av den ryska invasionen av Ukraina. Fortsatt starkt stöd till Ukraina, samarbete inom säkerhetsfrågor samt arbete för demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter är några av de viktigaste punkterna som tas upp i det nya samarbetsavtalet för 2024–2026 mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen. Avtalet betonar betydelsen av en fredlig och stabil nordisk-baltisk region och påpekar att regional säkerhet är en viktig drivkraft för utveckling. Från Nordiska rådet deltog Nordiska rådets president Jorodd Asphjell och Nordiska rådets medlemmar Lars Püss (M) och Victoria Tiblom (SD).

Nordiska rådet hade under många år samarbetat med Ryssland, inte minst genom för att bjuda in ryska parlamentariker till de nordiska länderna. Detta samarbete minskade 2014 och har avtagit helt efter Rysslands invasion av Ukraina 2022. Nordiska rådet fokuserar i stället sina ansträngningar på stöd till Ukraina och rysk opposition, ofta tillsammans med Baltiska församlingen.

Man har även tidigare varit i kontakt med parlamentariker från tidigare års regim i Belarus i samband med Nordiska rådets årliga rundbordsmöten för demokratisk utveckling i landet, men denna kontakt upphörde efter valet i Belarus 2020. Nordiska rådet har sedan dess fortsatt sitt arbete med den demokratiska oppositionen från Belarus, även detta vanligtvis i samarbete med Baltiska församlingen, och ofta med stöd från Nordiska ministerrådet och dess sekretariatskontor i Litauen.

EU-frågor

EU är ett område i Nordiska rådets internationella strategi 2023–2027. I strategin understryks särskilt kontakten med Europaparlamentariker. Det finns en strävan i Nordiska rådet efter att förtydliga kontakterna med EU-parlamentet och de nordiska Europaparlamentarikerna. När representanter för rådet besökt parlamentet har man bland annat diskuterat utrikes- och säkerhetsfrågor, energifrågor, Östersjöfrågor, antibiotikaresistens och digitalisering. Europaparlamentet bjöd in till ett möte med representanter för Nordiska rådet, vilket hölls i Strasbourg i april 2023. Från Nordiska rådets sida deltog ordförandeskapet. Diskussionen fokuserades på kriget i Ukraina, det europeiska året för yrkesutbildningar, antimikrobiell resistens (AMR), den föreslagna förordningen om nettonollindustrin samt ursprungsbefolkning, med fokus på samerna. Interparlamentariska möten hålls en gång om året och värdskapet växlar mellan Nordiska rådet och Europaparlamentet. Nordiska rådet höll sitt första officiella möte med Europaparlamentet i Helsingfors i februari 2022. Där diskuterades bland annat framtida interparlamentariska relationer, cybersäkerhet, Arktis,

den gröna omställningen och klimatomställningen. Nästa möte mellan Europaparlamentet och Nordiska rådet kommer att arrangeras av Nordiska rådet under 2024. Presidiet har betonat vikten av samordning med de nationella EU-utskotten och håller ett årligt möte med de nordiska parlamentens EU-utskott i samband med Konferensen mellan de parlamentariska organen för EU-frågor vid Europeiska unionens parlament (Cosac). Ett sådant möte mellan medlemmar av presidiet och presidierna för de nordiska ländernas EU-utskott genomfördes senast i november 2022.

Nordiska rådet har sedan 2017 en medarbetare anställd som rådgivare i EU-frågor. Medarbetaren har till uppgift att skapa nätverk som är väsentliga för samarbetet mellan Nordiska rådet och Europaparlamentet. Tjänsten är en tidsbegränsad projektanställning som efter de inledande tre åren förlängdes till och med utgången av 2023. Presidiet beslutade vid sitt sommarmöte 2022 att därefter inte förlänga utan avveckla tjänsten.

Nordens grannländer i väst

Samarbetet med Nordens grannländer i väst är också fortsatt prioriterat och Nordiska rådet har observatörsstatus i Västnordiska rådet (Island, Färöarna och Grönland). Som en följd av Storbritanniens utträde ur EU och de nära historiska och kulturella banden betonar rådet vikten av samarbete. Storbritanniens parlament deltog med en delegation, under ledning av den vice talmanen från det brittiska underhuset, vid sessionen i Oslo. Delegationen uttryckte uppskattning över de nära relationerna med Norden och framförde en önskan om mer samarbete framöver.

7 Utskotten och kontrollkommittén

7.1 Utskottet för ett hållbart Norden

Utskottet för ett hållbart Norden arbetar med frågor som rör klimatet, miljö- och naturskydd, hållbart användande av naturresurser, biologisk mångfald, jord- och skogsbruk samt fiskeriförvaltning. Även livsmedelsfrågor och konsumentskydd är några av de frågor som faller under utskottets ansvarsområde. Svenska medlemmar i utskottet var Staffan Eklöf (SD), Johan Andersson (S), Åsa Karlsson (S) och Emma Berginger (MP). Från november 2023 ingick även Angelika Bengtsson (SD) i utskottet. Staffan Eklöf (SD) var under året vice ordförande i utskottet.

Utskottets verksamhet 2023

Utskottet för ett hållbart Norden har under året haft fem möten, samtliga fysiska. Utskottet valde inför 2023 att bland annat fokusera på frågor om cirkulär ekonomi, havsmiljön, lagring av koldioxid och biologisk mångfald. Även Arktis har fått stort fokus liksom miljöbrottslighet, där utskottet kom överens om ett medlemsförslag om storskalig miljöförstöring (ekocid) som det behandlat i flera år.

Under året har utskottet haft flera besök av experter och organisationer relevanta för de ärenden som utskottet behandlar. Bland annat har utskottet fått besök av Arktiska rådet, BSPC, Nordiskt civilsamhällsnätverk (Nordic Civ) och Climate Action Tracker samt fått en presentation av rapporten Klimat, genus och konsumtion – en forskningsöversikt av genusperspektiv på hållbar livsstil.

Utskottet deltog i likhet med tidigare år vid FN:s årliga klimatkonferens (COP 28) som i år hölls i Dubai i Förenade Arabemiraten den 30 november till 12 december. Efter ett beslut av presidiet att sänka budgeten för rådets deltagande i COP deltog rådet med en något mindre delegation. Tidigare har rådet deltagit med två medlemmar från utskottet för ett hållbart Norden, en medlem från presidiet och en medlem från utskottet för kunskap och kultur i Norden. I år fanns möjlighet för en person från utskottet för ett hållbart Norden och en medlem från presidiet att delta. Då ingen från presidiet kunde delta deltog dock två medlemmar från utskottet för ett hållbart Norden även i år. Vidare deltog i år en medlem från UNR likt tidigare år och en person från Nordiska rådets sekretariat inom den nya budgeten för en till två sekretariatsmedlemmar, mot tidigare två till tre.

Utskottets sommarmöte hölls på Färöarna och inkluderade utöver ett sedvanligt utskottsmöte även studiebesök hos företaget SEV och deras vindkraftspark samt det färöiska företaget Ocean Rainforest som jobbar med hållbara sjögrässkogar för biologisk mångfald och infångning av koldioxid.

Företagsansvar, mänskliga rättigheter och äganderätt av naturresurser

Vid Nordiska rådets möten i Stockholm i januari förstagsbehandlades ett medlemsförslag från Nordisk grön vänster om företagsansvar, mänskliga rättigheter och äganderätt av naturresurser. Förslaget innehöll fyra rekommendationer till de nordiska regeringarna. Den första gällde att de nordiska regeringarna ska verka för godkännande av det juridiskt bindande FN-avtalet om transnationella företags ansvar för mänskliga rättigheter. I den andra rekommendationen föreslogs att de nordiska regeringarna ska verka för en gemensam ståndpunkt i EU och i den tredje att de ska verka för att äganderätten av naturresurser förblir hos det enskilda landet och befolkningen i stället för att bli privat egendom som kan köpas av transnationella företag. Slutligen innehöll förslaget en fjärde rekommendation om att de nordiska regeringarna ska utreda om ländernas nuvarande nationella regelverk och lagstiftning är tillräckliga för att säkra att statliga investeringar utanför Norden tar i beaktande mänskliga rättigheter och äganderätt av naturresurser. Vid behandlingen av förslaget fanns endast stöd för den första av de fyra rekommendationerna och således antogs ett betänkande vid utskottets sommarmöte som endast innehöll den första rekommendationen. Detta fick stöd av den socialdemokratiska gruppen, den konservativa gruppen och Mittengruppen. Nordisk frihet reserverade sig emot hela förslaget. Förslaget med endast den första rekommendationen röstades igenom i plenum vid sessionen i Oslo (rek. 16/2023).

Storskaliga miljöbrott

År 2021 presenterades ett förslag från Mittengruppen som syftade till att rekommendera Nordiska ministerrådet att verka för att ekocid (storskalig miljöförstöring) ska blir ett internationellt brott i Romstadgan, vilket gör det möjligt att väcka åtal för brottet vid Internationella brottmålsdomstolen i Haag. Förslaget behandlades under både 2021 och 2022. En anledning till att förslaget behandlats under lång tid är att flera experter bjudits in för att ge mer information om ämnet. Utskottet lyckades inte komma fram till ett förslag som en majoritet av utskottet stod bakom och vid sessionen i Helsingfors 2022 föreslogs det att man inte skulle gå vidare med förslaget. Den åländska ledamoten Simon Holmström (Hållbart initiativ) presenterade Mittengruppens reservation och föreslog att förslaget i stället skulle skickas tillbaka till utskottet för fortsatt behandling i syfte att försöka landa i ett förslag som hela utskottet kan stödja. Detta förslag fick stöd från Emma Berginger (MP), också från Mittengruppen. Vid votering i plenum vid sessionen i Helsingfors röstade en majoritet för reservationen och förslaget skickades således tillbaka för fortsatt behandling i utskottet. Sedan förslaget först presenterades 2021 har en ny dimension tillkommit i ljuset av Rysslands krig i Ukraina och de attacker Ryssland gjort i Ukraina, som Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj kallat för just ekocid, och bett den internationella arenan stå bakom. Under 2023 lyckades utskottet komma fram till ett kompromissförslag som rekommenderar de nordiska

regeringarna att ”delta i relevanta internationella diskussioner för att kriminalisera allvarliga förbrytelser mot den naturliga miljön såväl under krigstid som under fredstid”, till skillnad från ursprungsförslaget som hade skarpare skrivningar om att de nordiska regeringarna bör verka för att ekocid blir ett internationellt brott. I tillägg till den rekommendation som utskottet kom överens om tillkom en kommentar i förslaget om Ukraina som framhöll att utskottet noterar att skyddet mot miljön särskilt bör upprätthållas i krigsförhållanden med referens till Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina som har medfört förödande miljöeffekter, inte minst med tanke på den ryska attacken mot Kachovka vattenkraftverk. Vidare noterar utskottet att det internationella samfundet har ett ansvar för att åberopa och vid behov förstärka internationella miljönormer och rättsliga mekanismer för att hålla förövarna ansvariga och att ansvarsskyldighet är viktig för Ukrainas återhämtning. Förslaget röstades enhälligt igenom i plenum vid sessionen i Oslo 2023 (rek. 17/2023).

Gemensamma nordiska satsningar för klimatet och nordisk livsmedelssäkerhet

Under 2021 presenterade Mittengruppen ett förslag om en nordisk allians för klimatet som syftar till att rekommendera de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet att fastställa gemensamma nordiska klimatmål. Under behandlingen av förslaget blev det tydligt att de olika länderna har olika klimatmål samt definierar centrala begrepp, såsom klimatneutralitet, olika. Detta ansågs vara ett hinder för att rekommendationen skulle få genomslag. Således vidtogs flera åtgärder för att få en bättre bild av skillnaderna mellan länderna. Bland annat hölls ett samrådsmöte med de nordiska klimat- och miljöministrarna i samband med sessionen 2022, skriftliga frågor ställdes till de nordiska regeringarna om hur de definierar viktiga begrepp såsom klimatneutralitet och ett möte med utskottets presidium och de nationella miljöutskottens presidier genomfördes den 24 februari 2023 för att få mer information om deras syn på frågan. Ordföranden och/eller vice ordföranden från samtliga fem länder samt från Åland och Färöarna deltog. Även UNR deltog med en representant. Efter utskottets behandling under året nåddes enighet om ett förslag där det konstaterades att de nordiska regeringarna kan samarbeta trots skillnader i deras definitioner av olika klimatmål. Utskottet kom överens om att rekommendera de nordiska länderna att fastställa gemensamma nordiska klimatmål genom ”att gemensamt verka för att uppdatera de europeiska klimatmålen enligt gällande vetenskapliga råd för att uppnå Parisavtalets 1,5-gradersmål” och det nordiska ministerrådet ”att följa upp den nordiska deklARATIONEN om klimatneutralitet med en gemensam nordisk klimatstrategi”. Vid sessionen reserverade sig Nordisk frihet mot förslaget. Staffan Eklöf (SD) förklarade på partigruppens vägnar att Kina släpper ut betydligt mer koldioxid per capita än EU, och att en klimatpolitik som inte beaktar Kina kommer att misslyckas. Därför kan Nordisk frihet inte stödja förslaget. Förslaget fick en majoritet och röstades igenom i plenum vid sessionen i Oslo (rek. 18/2023 och rek. 19/2023).

En annan rekommendation som utskottet behandlade under året var Mittengruppens förslag om en gemensam satsning på nordisk livsmedelssäkerhet. Förslaget går ut på att rekommendera Nordiska ministerrådet att öka samordningen av forskning och utveckling för ekologiska och kommersiella grödor samt anpassade odlingsrekommendationer i ljuset av klimatförändringar i Norden. På så sätt kan man höja livsmedelssäkerheten och självförsörjningsgraden i regionen för att bättre möta klimatförändringar, minska sårbarheten vid kriser och främja hållbart jordbruk under förändrade växtförhållanden. I förslaget menar Mittengruppen att man bör bevara och stärka Nordgens roll som garant för livsmedelssäkerhet i Norden i samband med klimatförändringen. Utskottet valde i januari att arbeta vidare med förslaget men att först invänta svar på en skriftlig fråga som ställts till regeringarna om gemensamma insatser för nordisk livsmedelssäkerhet i kristider. Utskottet noterade också ett förslag från UNR om att det ska finnas en gemensam nordisk målsättning om självförsörjningsgraden i länderna. Vid sommarmötet på Färöarna behandlade utskottet frågan vidare samt tog del av svaret från regeringarna, som framhöll att flera nordiska länder ökat stödet till jordbrukssektorn i ljuset av Rysslands krig i Ukraina och hur det påverkat livsmedelssäkerheten i hela Europa. Vid sommarmötet godkändes förslaget med tillägget, inspirerat av UNR, att de nordiska länderna bör verka för att ha en självförsörjningsgrad på 75 procent. Rekommendationen godkändes av presidiet den 2 november 2023 i samband med sessionen (rek. 27/2023).

Hemmaodling

Vid temasessionen i Island presenterade den socialdemokratiska gruppen ett nytt förslag om att sprida och stötta hemmaodling i Norden, mer specifikt genom att ta fram en guide om hemmaodling med hänsyn till de nordiska klimatzonerna och att initiera ett samarbete med Nordgen i detta syfte. Den socialdemokratiska gruppen menade att förslaget går i linje med både kampen mot matsvinn och kampen för att minska koldioxidutsläppen. En av anledningarna till att mycket mat slängs är att människor står långt ifrån livsmedelsproduktionen och saknar kunskap att bedöma vad som är ätbart. Mer kunskap om hemmaodling skulle kunna vara behjälpligt för detta. Förslaget fick stöd av Nordisk frihet, Mittengruppen och Nordisk grön vänster. Mittengruppen framhöll också att förslaget skulle bidra till ökad biologisk mångfald i städer, vilket de såg som positivt, och de föreslog därför att förslaget även ska inkludera urban planering för exempelvis gräs ovanpå parkeringshus som kan öka den biologiska mångfalden i städer. Den konservativa gruppen stöttade inte förslaget då de menade att hemmaodling inte är vare sig en nordisk fråga eller en politisk fråga och att det finns gott om guider online och i böcker för den som vill ägna sig åt hemmaodling. En majoritet av utskottet ville dock arbeta vidare med förslaget med tillägget från Mittengruppen om att rekommendera Nordiska ministerrådet att stärka det nordiska samarbetet när det kommer till utveckling av urbana grönområden som bidrar till att främja hemodling i städer.

Det reviderade förslaget godkändes vid septembermötet och röstades igenom i plenum på sessionen i Oslo. Johan Andersson (S) presenterade förslaget på sessionen för den socialdemokratiska gruppen och lyfte hur hemmaodling skulle kunna både motverka matsvinn och minska koldioxidutsläppen. Den norska ledamoten Ola Elvestuen från Mittengruppen framhöll att utskottet diskuterat den nordiska nyttan och kommit fram till att den finns där om man tar hjälp av Nordgen för att ta fram en guide anpassad för hela Norden. Han lyfte också det positiva med att mer hemmaodling och urbana grönområden också skulle öka den biologiska mångfalden. Den norska ledamoten Lene Westgaard-Halle förde den konservativa gruppens talan och menade att detta är ett exempel på när politiken går för långt, och att hemmaodling är något varje hushåll själv kan ta ställning till om de är intresserade av. Hon menade också att en guide framtagen av Nordiska ministerrådet eller Nordgen skulle vara överflödigt då denna information redan finns tillgänglig bland annat på internet. Förslaget fick en majoritet och röstades igenom i plenum (rek. 20/2023).

Hållbart fiske i Östersjön

Östersjön har länge varit ett prioriterat område för utskottet, och vid temasessionen i Reykjavik i mars presenterade Mittengruppen ett förslag för ett mer hållbart strömmingsfiske i Östersjön. Förslagets huvudsakliga rekommendationer till Nordiska ministerrådet bestod av att utreda hur industriellt trålfiske påverkar det marina ekosystemet och fiskbestånden i Östersjön samt, om utredningen ger grund för det, rekommendera Nordiska ministerrådet att verka för att begränsa det industriella trålfisket i Östersjön samt framföra ett initiativ till forumet för fisket i Östersjön – ett samarbetsprojekt mellan flera länder – om hur ett kommande hållbart fiske främjas genom begränsningar av industriellt trålfiske i Östersjön. Förslaget fick stöd av hela utskottet. Den konservativa gruppen lyfte dock att frågan bör koordineras med BSPC, som redan arbetar på området och att en referens till BSPC bör läggas med i förslaget, vilket fick stöd av de andra partigrupperna även om Staffan Eklöf (SD) från Nordisk frihet menade att vi inte bör lita på att BSPC driver frågan utan att Nordiska rådet också bör göra det. Det reviderade förslaget godkändes vid septembermötet i Köpenhamn och röstades enhälligt igenom i plenum vid sessionen i Oslo (rek. 22/2023).

Kryssningsturism

Vid temasessionen i april började utskottet behandla ett medlemsförslag från Nordisk grön vänster om hållbar kryssningsturism. Förslaget innebär att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utveckla en holistisk nordisk plan för att begränsa kryssningstrafiken i Arktis samt rekommenderar de nordiska regeringarna att kartlägga de miljömässiga och sociala effekterna av kryssningstrafik, främst i Arktis, och att undersöka konsekvenserna för säkerhet och beredskap som skapas av ökad kryssningstrafik i Arktis.

Bakgrunden till förslaget är att kryssningsbranschen är en av de turistbranscher som bidrar mest till lokala föroreningar och klimatutsläpp samtidigt som den också skapar samhälls- och hälsoutmaningar och ger begränsade ekonomiska vinster för lokalsamhällen jämfört med andra typer av turism. Vid en första behandling av ärendet fick förslaget delvis stöd av de andra partigrupperna. Den konservativa gruppen och den socialdemokratiska gruppen var positiva till en gemensam nordisk strategi men motsatte sig att Nordiska ministerrådet ska verka för att begränsa kryssningstrafiken då det är en nationell angelägenhet för varje land att reglera. Den konservativa gruppen lyfte också att de önskade se en referens till utsläppsfri kryssningstrafik i en nordisk strategi. Mittengruppen stöttade förslaget och lyfte vikten av att också omstrukturera den nordiska flottan så att den blir hållbar och utsläppsfri. Mittengruppen föreslog att utskottet i behandlingen av ärendet skulle samråda med Arktiska rådets arbetsgrupp. Nordisk frihet stöttade inte förslaget då de ansåg att det finns andra områden som är viktigare att titta på samt att kryssningstrafiken inte bör regleras ytterligare. Vid septembermötet presenterades ett reviderat medlemsförslag där rekommendationen till Nordiska ministerrådet ändrats till att rekommendera en nordisk plan för hållbar och utsläppsfri kryssningstrafik i Norden och i Arktis, i stället för en plan för begränsningar av kryssningstrafiken. Vid samma möte fick utskottet också besök av Arktiska rådet för att samråda om förslaget. Arktiska rådet berättade om vilket arbete som pågår inom området och presenterade detaljerad statistik relaterat till marina aktiviteter i Arktis. Utskottet ansåg att informationen från Arktiska rådet var i linje med förslaget, som godkändes i sin reviderade form. Medlemsförslaget röstades enhälligt igenom vid sessionen i Oslo (rek. 23/2023 och rek. 24/2023).

Svar på rekommendationer

Under året har utskottet behandlat tre svar på rekommendationer från tidigare år. Under 2022 röstade rådet igenom ett medlemsförslag om nordiskt samarbete för bekämpning av invasiva arter. Under 2023 svarade både Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna på rekommendationen. Nordiska ministerrådet framhöll i sitt svar att nordiskt samarbete samt kunskaps- och erfarenhetsutbyte för bekämpning av invasiva arter har genomförts, och fortfarande genomförs, inom flera av ministerråden. Ministerrådet för miljö och klimat har stöttat olika samarbetsprojekt genom sin nordiska arbetsgrupp för biologisk mångfald, inklusive informationsprojekt om invasiva växter i trädgårdar, nätverk för att identifiera kunskapsluckor kring invasiva växter och samarbete om förvaltning av mårddhund. Ministerrådet för fiske och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk har tagit initiativ för att stärka samarbetet kring bekämpning av invasiva arter, såsom satsningar på bekämpning av stillahavsstron och ett nordiskt forskningsprojekt om hantering av vildsvin. Utöver ministerråden har Nordgen, den nordiska institutionen för genetisk mångfald, bidragit till ökad kunskap och erfarenhetsutbyte kring hantering och bekämpning av invasiva arter. Nordiska ministerrådet anser att

rekommendationen därmed är besvarad. Den isländska regeringen som var ordförande i Nordiska ministerrådet svarade på rekommendationen å regeringarnas vägnar och framhöll att myndigheter i alla de nordiska länderna har vidtagit åtgärder för att bekämpa invasiva arter, även på privat mark. Dessa åtgärder är enligt villkoren om samverkansform mellan myndigheter och markägare, olika handlingsplaner, lagbestämmelser som ålägger markägare att ge myndigheterna tillträde till sin mark för att bekämpa spridningen av invasiva arter samt lagbestämmelser som till exempel framhåller markägarnas ansvar på detta område. De nordiska regeringarna ansåg med det rekommendationen som besvarad. Nordisk frihet framhöll att de inte var nöjda med framför allt svaret från Nordiska ministerrådet då de menade att samarbetet kan fördjupas och förbättras ytterligare. Övriga partigrupper var dock nöjda med svaren, och således beslutade en utskottsmajoritet att godkänna svaren på rekommendationerna och anse ärendena som färdigbehandlade (svar på rek. 26/2022 och rek. 27/2022).

En annan rekommendation som utskottet fick svar på under året var medlemsförslaget om att göra Norden ledande i Europa när det gäller infångning, transport och lagring av koldioxid (CCS). Nordiska ministerrådet välkomnade i sitt svar Nordiska rådets rekommendation och informerade om att man avser att överlämna den till energiministrarna och ministerrådets tjänstemannakommitté för energi. Diskussioner om rekommendationen och rapporten Hydrogen, electrofuels, CCU and CCS in a Nordic context kommer att äga rum under kommande möten 2023 i syfte att utvärdera hur dessa rekommendationer bäst kan genomföras och om de kan integreras i det nordiska samarbetet kring avskiljning, lagring och användning av koldioxid (CCUS). Ministerrådet hänvisar i sitt svar också till energiministrarnas samarbetsprogram (2022–2024), som betonar betydelsen av nordiskt samarbete kring CCUS för att uppnå koldioxidneutralitet 2050. Ministerrådet noterar även ett pågående samarbete inom Nordisk Energiforskning (NEF) och bildandet av en nordisk nätverksgrupp för informationsutbyte och samarbete om CCUS-utvecklingen (NGCCUS). De nordiska regeringarna skriver i sitt svar också om det nordiska samarbetet kring CCUS och lyfter fram att de nordiska regeringarna har potential att utveckla olika CCS-teknologier både inom Norden och på internationell nivå. Många av länderna har redan projekt där de utvecklar olika tekniker för lagring samt regleringar som stöder forskning, innovation och genomförande på detta område. De nordiska länderna samarbetar kring CCS och CCU genom Nordiska ministerrådets arbete (t.ex. NGCCUS). Dessutom har regler för CCUS antagits på EU-nivå, vilket omfattar alla de nordiska länderna. Utskottet ansåg svaren från Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna som fullgoda och beslutade att anse ärendet som färdigbehandlat (svar på rek. 28/2022 och rek. 29/2022).

Den tredje rekommendationen utskottet fick svar på under året var ett utskottsförslag om att upprätta nationella ungdomsklimatråd. De nordiska regeringarna betonar i sitt svar vikten av att inkludera ungdomarnas perspektiv vid beslut om klimat och biologisk mångfald. Länderna har engagerat sig för att

involvera ungdomar i diskussioner och se till att de är delaktiga i beslutsprocesser. Regeringarna anser således att de uppfyllt rekommendationen. I Sverige och Danmark har ungdomsråd etablerats, med ungdomsdelegater närvarande vid förhandlingar om klimat och biologisk mångfald. I Norge deltar ungdomsdelegater också i dessa förhandlingar och ungdomsråd är aktivt engagerade. I Finland fokuserar en ungdomsgrupp på Agenda 2030 och deltar i förhandlingar om biologisk mångfald. Diskussioner pågår om att inrätta ett ungdomsråd. Sedan 2018 har Island haft ett ungdomsråd för hållbarhetsmålen med ungdomsombud vid förhandlingar om klimat och biologisk mångfald. Utskottet ansåg regeringarnas svar som fullgott och ansåg ärendet färdigbehandlat (svar på rek. 30/2022).

Utskottets verksamhet 2024

Under 2024 avser utskottet att arbeta vidare med frågor om biologisk mångfald, minskning av användning av fossila bränslen och miljöbrottslighet. Det finns bland annat ärenden som inte slutbehandlats om havsbaserad vindkraft, smålantbruk, solceller i parkeringshus och frågor som rör Östersjön som utskottet kommer att arbeta vidare med. Vid sessionen presenterade den konservativa gruppen ett nytt medlemsförslag om gemensamma nordiska principer för hållbar textilproduktion, ett ämne som utskottet inte behandlat tidigare. Utskottets sommarmöte 2024 ska genomföras i Kiruna i Sverige med fokus på bland annat hållbar gruvsdrift och innovativa hållbara utvecklingsprojekt.

7.2 Utskottet för kunskap och kultur i Norden

Utskottet för kunskap och kultur i Norden behandlar frågor som rör kultur, utbildning och forskning, inklusive språksamarbetet och digitaliseringsfrågor. Utskottet arbetar även med frågor kopplade till civil- och frivilligsamhällets roll i förhållande till kultur och utbildning samt med idrotts- och friluftsförådringar. Under 2023 var Lars Mejern Larsson (S), Victoria Tiblom (SD) och Catarina Deremar (C) svenska ledamöter i utskottet. Victoria Tiblom (SD) var utskottets vice ordförande, och hon valdes även i början av 2023 till utskottets representant i Nordiska rådets gränshindergrupp.

Utskottets verksamhet 2023

Utskottet för kunskap och kultur i Norden hade under året fem möten. Inför 2023 valde utskottet att fokusera på att öka attraktiviteten för gymnasiala yrkesutbildningar och rikta uppmärksamhet mot barns och ungas välmående kopplat till utbildning och kultur, med särskilt fokus på barn och unga på Grönland och i Sápmi. Andra prioriterade områden inkluderade kulturarvspedagogik samt konstnärers och studenters villkor efter pandemin. Utskottet fastställde även att man skulle fortsätta rikta särskild uppmärksamhet mot budgetförslagen

om kultur i Nordiska ministerrådets budget inför 2024 där ambitionen var att säkra att inga större besparingar sker på utbildnings- och kulturområdet.

Liksom tidigare år bjöd utskottet för kunskap och kultur in ministrar, experter, frivilligorganisationer och andra nordiska organisationer för att inhämta information och kunskap inom aktuella områden. Under året har utskottet bland annat gästats av Nordic Civ, som särskilt framhöll civilsamhällets roll i att klara av den gröna omställningen och att den största utmaningen är att engagera medborgarna. Utskottet fick även besök av Sveriges förenade studentkårer, som hördes i samband med behandlingen av ett medlemsförslag om studentrabatter på resor i hela Norden, representanter från Nordisk filmkommission, som är ett nätverk bestående av 15 regionala och nationella filmkommissioner i hela Norden och skolan UWC Red Cross Nordic, som informerade om sitt syfte, mål och finansiering. Utskottet besöktes också av Museer og Folkeoplysning, Slots- og Kulturstyrelsen, Den Arnamagnæanske Samlings bevaringsteam, Nordiska kulturfonden, Students at Risk-programmet och Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.

I samband med Nordiska rådets session i Oslo hade utskottet också samrådsmöte med de nordiska kulturministrarna där bland annat Sveriges kulturminister Parisa Liljestränd (M) deltog. Vid utskottsmötet i Oslo gästades utskottet av Nordiska kulturfonden.

I början av året bjöd utskottet in ordförande och vice ordförande för de nationella utbildningsutskotten i de nordiska länderna till ett gemensamt interparlamentariskt möte för att diskutera hur gymnasiala yrkesutbildningar kan göras mer attraktiva. Mötet genomfördes digitalt och bakgrunden var att få unga att söka gymnasiala yrkesutbildningar i de nordiska länderna då stora delar av Norden saknar yrkesutbildad arbetskraft. Från svensk sida deltog Catarina Deremar (C).

Utskottets svenska medlemmar deltog också i flera konferenser under året. Bland annat deltog Victoria Tiblom (SD) och Catarina Deremar (C) vid konferensen Nordens jakt på yrkesutbildad arbetskraft, som ägde rum den 28–29 mars i Haparanda samt var paneldeltagare vid Nordic Crafts Associations seminarium som anordnades på Norges ambassad i Stockholm den 3 oktober.

Utskottets sommarmöte ägde rum i Mariehamn på Åland och utöver sedvanlig behandling av ärenden besökte utskottet Penningautomatföreningen som berättade om sin techutbildning på Åland. Utskottet fick även en presentation om hållbarhetsarbetet inom Bärkraft, som är ett nätverk för alla samhällssektorer och människor som aktivt vill bidra till ett hållbart Åland. Vid utskottsmötet i Mariehamn fick utskottet också besök av Maria Hirvi-Ijäs, seniorforskare på Kulturpolitiska forskningscentret Cupore i Finland för att ta del av rapporten Kultursektorns återhämtning och förändring i de nordiska länderna i spåren av Covid-19-pandemin, som tagits fram på uppdrag av Kulturanalys Norden.

Utbildning och forskning

Utskottet för kunskap och kultur utarbetade under året ett utskottsförslag om en nordisk kommission för yrkesutbildningar. Utskottet har arbetat tillsammans med utskottet för tillväxt och utveckling för att hitta lösningar på hur man på nordisk nivå kan öka attraktiviteten för yrkesutbildningar samt undanröja branschreglerande hinder för yrkesutbildade att arbeta i de olika nordiska länderna. Arbetet resulterade bland annat i rapporten Attraktive erhvervsuddannelser i Norden samt konferensen Nordens jakt på yrkesutbildad arbetskraft i Haparanda den 28–29 mars 2023. Vid konferensen fick politiker möta fackliga representanter, utbildningsinstitutioner, UNR samt experter från nordiska institutioner och externa organisationer. Under konferensen rådde det bred enighet om att det finns ett reellt behov av en nordisk kommission för yrkesutbildningar med uppdrag att vara drivande och koordinerande när det gäller att starta upp nordiska initiativ på området. Arbetet ledde till ett medlemsförslag med en rekommendation till Nordiska ministerrådet att upprätta en nordisk kommission för yrkesutbildningar som röstades igenom enhälligt under sessionen i Oslo (rek. 10/2023).

Under året behandlades två förslag kopplade till hur universitetsstudenters situation i de nordiska länderna kan harmoniseras och förbättras. Det ena förslaget, som kommer från Mittengruppen, har utskottet arbetat med sedan 2021 och syftar till att Nordiska ministerrådet ska undersöka olika alternativ för hur studentrabatter ska kunna gälla i kollektivtrafiken i alla nordiska länder samt se över möjligheten till ett gemensamt nordiskt digitalt studentkort. Det andra förslaget presenterades av Mittengruppen 2022 och gällde nordisk studentmobilitet för att fler studenter ska studera i andra nordiska länder än sitt hemland. Då förslagen på många sätt liknade varandra beslutade utskottet under sommarmötet att lägga samman de två medlemsförslagen som innehåller rekommendationer till både Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna om att de ska arbeta aktivt för ökat utbyte inom högre utbildning mellan de nordiska länderna (rek. 5/2023 och rek. 6/2023).

Kultur

Den socialdemokratiska gruppen presenterade under januarimötet ett medlemsförslag om en gemensam nordisk pilgrimssatsning. Förslaget lyfter fram att pilgrimsleder har förenat Norden genom århundranden och fortsätter att främja kulturarv, kulturhistoria och hållbar kulturturism över nationsgränserna. Utöver främjandet av kulturarv och kulturhistoria främjar pilgrimsfärderna det lokala näringslivet och enligt förslaget ökar intresset för vandring på de nordiska pilgrimslederna. Erfarenheterna talar för att de som gått en led vill vandra mer. Mot denna bakgrund syftar förslaget till en gemensam satsning för att främja gemensam utveckling över gränserna och samla gemensam kompetens. Utskottet önskade att förslaget skulle konkretiseras och gav sekretariatet i uppdrag att diskutera frågan med Association for the Route of St. Olav Ways (Acsow) i arbetet med att ta fram ett betänkande. I det reviderade

förslaget inkluderades Acsows medskick som bland annat handlade om att kartlägga status på nuvarande pilgrimsleder, utveckla gemensamma kommunikationsplaner för de nordiska lederna, stödja den akademiska satsningen på pilgrimsvandringar samt skapa en nordisk mötesplats för pilgrimssektorns olika aktörer. Utskottet godkände förslaget, som sedan röstades igenom enhälligt i plenum vid sessionen i Oslo (rek. 7/2023).

Idrott och friluftsliv

År 2019 rekommenderade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet att ta fram en handlingsplan för friluftslivet, ta fram forskning om nordiskt friluftsliv samt överväga att genomföra ett gemensamt nordiskt friluftsår för att uppmärksamma friluftsliv i Norden genom olika evenemang (rek. 11/2019). Ministerrådet svarade att de var i färd med att ta fram en handlingsplan för hela det nordiska samarbetet och att friluftsförslag eventuellt skulle få utrymme där. Ett enigt utskott ansåg att friluftsförslag inte hade fått tillfredsställande utrymme i förslaget till handlingsplan 2021–2024 och beslutade därför att begära politisk dialog. Den politiska dialogen uteblev dock eftersom det inte var tydligt vilket ministerråd som skulle hantera frågan då det inte finns något ministerråd för idrotts- och friluftsförslag och frågan gick därför mellan olika ministerråd under coronapandemin. När nu Nordiska ministerrådet ska ta fram en ny handlingsplan för det nordiska samarbetet har frågan aktualiserats på nytt och under sommarmötet beslutade utskottet att ge sekretariatet i uppgift att ta fram ett utkast till ett nytt utskottsförslag om en nordisk strategi för friluftsliv. Utskottet godkände betänkandet med tillägget av en punkt om att urfolks rättigheter ska tas i beaktande då många av de populäraste destinationerna i Norden för naturturism ligger i Sápmi. Utskottet lyfte även att förslaget har koppling till flera av utskottets och Nordiska rådets prioriterade teman: FN:s globala mål om hållbar utveckling, hållbar turism, klimatförändringar, barn och unga, integration, folkhälsa och forskning. Förslaget mynnade ut i en rekommendation till Nordiska ministerrådet att ta fram en nordisk strategi för friluftslivet (rek. 11/2023).

Under temasessionen presenterade den socialdemokratiska gruppen ett medlemsförslag om globala geoparker. Mot bakgrund av att intresset för natur och friluftsliv ökar, ökar även behovet av att skapa bredare förståelse för naturens värde och en hållbar utveckling för lokalsamhället. Ett sätt att göra detta är genom geoparker som syftar till att sprida kunskap om geologi och geologiska besöksmål genom att berätta om sambanden mellan geologi, biologi, människor och kulturhistoria. Det finns globala geoparker i Finland, Island, Norge och Danmark sedan tidigare, men i medlemsförslaget lyfts att de nordiska länderna har mycket att vinna på att öka samarbetet kring miljöuppfost-
ran och geoparker. Mittengruppen, den konservativa gruppen och Nordisk frihet var alla tveksamma till att gå vidare med förslaget men var beredda att titta på ett konkretiserat förslag, och under septembermötet beslutade utskottet att godkänna ett betänkande som rekommenderar Nordiska ministerrådet att

utreda hur man kan samarbeta mer inom miljöuppföstran och skapa starkare nordiska nätverk inom ramen för globala geoparker. Förslaget antogs vid sessionen i Oslo (rek. 8/2023).

Nukleär verksamhet och avveckling

Under temasessionen presenterade den socialdemokratiska gruppen ett medlemsförslag om att förstärka och utvidga samarbetet inom forskning och kompetens inom nukleär verksamhet och avveckling. Enligt förslaget skulle detta göras genom att etablera ett nordiskt center för nukleär kompetens för att skapa nya och bättre möjligheter för att säkra höjd utbildningsnivå för arbetskraften inom den nukleära sektorn, samordna den nordiska kompetensen samt säkra det miljö- och säkerhetsmässiga arbetet inom den nukleära sektorn. Centret skulle även säkra att nordiska resurser kan exporteras, samordnas och stärkas så att Norden kan ta en ledande roll inom nukleär kompetensutveckling. Alla partigrupper var positiva till förslaget utom Nordisk grön vänster som ansåg att det tydligt behöver framgå av förslaget att det inte handlar om att samla kompetens för att bygga ut kärnkraften. Den socialdemokratiska gruppen betonade att förslaget har för avsikt att samla kompetens om kärnavfallshantering och hur kärnenergi kan användas inom exempelvis sjukvården. Det rådde enighet i utskottet om att sända förslaget på remiss till samtliga av de övriga tre utskotten då förslaget har beröringspunkter med alla utskottens verksamhetsområden. Samtliga utskott ställde sig bakom förslaget, som sedan antogs vid sessionen i Oslo (rek. 9/2023).

Svar på rekommendationer

Utskottet för kunskap och kultur i Norden färdigbehandlade i början av 2023 ett medlemsförslag om bättre samarbete mellan nordiska folkhögskolor. Efter att utskottet under januarimötet godkänt betänkandet röstades förslaget igenom under temasessionen. Förslaget syftar till att Nordiska ministerrådet ska skapa bättre samarbete mellan folkhögskolorna i Norden för att stärka de nordiska språken, kulturen och demokratin. Till septembermötet hade Nordiska ministerrådet inkommit med ett svar som lydde att rekommendationen delvis redan är uppfylld och att de inte kommer att gå vidare, med hänvisning till redan existerande Nordplus samt den minskade budgeten. Utskottet godkände betänkandet med tillägget att utskottet ser detta som ett utslag av budgetnedskärningarna och att detta inte är acceptabelt (svar på rek. 3/2023).

Under sessionen i Helsingfors 2022 antogs en rekommendation till Nordiska ministerrådet att ta fram en redogörelse om det forskningspolitiska samarbetet i Norden. Till temasessionen inkom Nordiska ministerrådet med ett svar som lyfte att de satt igång arbetet med redogörelsen, och under sessionen i Oslo presenterades den av den isländska ministern för högre utbildning som lyfte några centrala punkter i redogörelsen: Norden är en dynamisk forskningsregion, forskare i Norden arbetar tätt tillsammans, nordiska forskare deltar

aktivt i internationellt samarbete, Nordforsks arbete fortsätter att stärkas och finansieringen fortsätter att säkras. En trend inom nordisk forskning är att flera forskningsprojekt handlar om framtidsutmaningar som exempelvis klimatförändringar, antibiotikaresistens, migration samt hur pandemier påverkar samhällen. Veronika Honkasalo från Nordisk grön vänster talade för utskottet och lyfte att redogörelsen visar att nordiskt forskningspolitiskt samarbete gör skillnad och bidrar till visionen, detta trots att forskningsmedlen är små i jämförelse med vad länderna satsar nationellt och med vad som satsas på forskning inom EU (svar på rek. 13/2022).

År 2021 arbetade utskottet fram ett förslag om vänskapsskolor som under sessionen 2022 mynnade ut i en rekommendation till Nordiska ministerrådet att arbeta med att konkretisera ramarna för det nordiska samarbetet inom utbildningsområdet med ett särskilt syfte att skapa ett ramverk för vänskapsskolor. Till årets temasession hade Nordiska ministerrådet inkommit med svar där det framgick att det redan i dag är möjligt att etablera vänskapsskolor inom ramen för Nordplusprogrammet och att rekommendationen därmed ansågs vara uppfylld. Utskottet för kunskap och kultur i Norden noterade att tanken med rekommendationen var att ge skolor i Norden ett utökat uppdrag att administrera ett mer systematiskt arbete för att locka skolor att etablera vänskolor med andra runt om i Norden men valde att lägga ärendet till handlingarna och anse saken slutbehandlad (svar på rek. 14/2022).

Under året hanterade utskottet svaret på en rekommendation om Nordplus. Nordplus är Nordiska ministerrådets program för samarbete mellan de nordiska och baltiska länderna samt Åland, Färöarna och Grönland. Genom Nordplus kan organisationer inom hela utbildningsområdet söka bidrag för olika typer av utbyten och samarbeten. Utskottet fick under 2022 ett utkast till ett nytt programdokument för Nordplus verksamhet 2023–2027, vilket de fick chansen att göra inspel till. Utskottet konstaterade då att Nordplus är ett väl fungerande program som genererar nordisk nytta och bidrar till ökad student- och lärarmobilitet i Norden. Utskottet framförde emellertid att de ser ett behov av att möjliggöra för enskilda folkhögskolestudenter att söka mobilitetsmedel från programmet, något som utskottet även framfört tidigare. Med tanke på utvärderingens goda resultat föreslog utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta med Nordplus verksamhet för den nya perioden 2023–2027, ett förslag som röstades igenom i plenum vid sessionen i Helsingfors 2022. Vid temasessionen 2023 fick utskottet svar från ministerrådet på rekommendationen. I svaret framhölls att Nordplus kommer att fortsätta perioden 2023–2027 i enlighet med rådets förslag. För kommande programperiod kommer Nordplus att ägas, styras och administreras enligt samma modell som tidigare, men i det nya, reviderade, programdokumentet föreslås också vissa justeringar. Bland dessa återfinns anpassning till Nordiska ministerrådets Vision 2030 och ökat fokus på hållbarhetsfrågor. Därtill framgår att det finns ett ökat behov av digitalt samarbete och möjligheter till samarbetsprojekt om nationella minoritetsspråk i Norden. Utskottet var nöjt med svaret och konstaterade att det ser fram emot att följa Nordplus verksamhet

den kommande programperioden. Ärendet ansågs därmed färdigbehandlat för rådets del (svar på rek. 15/2022).

Under 2021 arbetade utskottet fram ett medlemsförslag om att skapa ett nordiskt center för musiktalanger. Till sommarmötet i Mariehamn hade Nordiska ministerrådet för kultur inkommit med ett svar där de hänvisade till samarbetsprogrammet 2021–2024 som ska bidra till att stärka gemenskap, utveckling och samarbete inom kultursektorn i hela Norden samt Nordiska kulturfondens Globusprogram som har stöttat ett projekt om talangutveckling. Vidare svarade ministerrådet att de inte kunde tillmötesgå rekommendationen på grund av budgetmässiga prioriteringar, varpå utskottet för kunskap och kultur i Norden lade ärendet till handlingarna och ansåg att saken var färdigbehandlad för rådets del (svar på rek. 16/2022).

Under året fick utskottet också svar på en rekommendation om att stärka det nordiska fokuset i ländernas lärarutbildningar. Syftet med rekommendationen var att stärka blivande lärares vilja och förmåga att undervisa i grannspråk och kultur. Målet var att ministerrådet skulle sätta av medel till den så kallade ambassadörsmodellen, som drivs av Nordisk Netværk for Nabosprogsdidaktik. Modellen innebär att lärarstudenter ska kunna arbeta i ett annat nordiskt land och därigenom fungera som ambassadörer för det nordiska. Av svaret från Nordiska ministerrådet framgick att ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) beslutat att inkludera modellen i ett program för språkkurser från 2023 med ett årligt anslag. Utskottet konstaterade att det ser fram emot att ta del av uppföljningen av programmet och lade ärendet till handlingarna (svar på rek. 17/2022).

Under sessionen 2022 antogs ett förslag som rekommenderar Nordiska ministerrådet att starta ett program för kunskapsutbyte mellan nordiska bibliotek och andra aktörer för främjandet av cirkulär ekonomi och att leda högnivåkurser om behovet av cirkulär ekonomi som en del av det nordiska bibliotekets uppdrag. I Nordiska ministerrådets svar framgick det att kulturministrarna är eniga med Nordiska rådet om bibliotekens betydelse för att främja en cirkulär ekonomi. Ministrarna lyfte dock att det inte går att prioritera ett program för kunskapsutbyte och högnivådialog om bibliotekens betydelse för cirkulär ekonomi i ljuset av de ekonomiska ramar som sektorn disponerar för strategiska satsningar. Utskottet ansåg det beklagligt att ministerrådet inte ser behovet av kunskapsutbyte mellan nordiska bibliotek på temat hur biblioteken kan utveckla arbetet med cirkulär ekonomi eller behovet av högnivådiskussioner på samma tema men valde att anse ärendet slutbehandlat för rådets del (svar på rek. 18/2022).

Under temasessionen diskuterades även svaret på rekommendationen om antirasistiska läroplaner. Syftet med rekommendationen var att få fram en kartläggning av hur antirasism som tema är belyst i nordiska läroplaner och skolor. Av svaret från de nordiska utbildningsministrarna framgår att de delar uppfattningen att det är viktigt att motarbeta rasism, arbeta för demokrati och alla människors lika värde samt stärka solidaritet mellan människor. Svaret visar även att ministerrådet genom det så kallade DIS-nätverket (demokrati,

inkludering och sammanhållning) arbetar aktivt med frågan genom redan igångsatta skol- och lärarutbildningssamarbeten. DIS-nätverket avser att sammanställa en rapport över det genomförda arbetet och dess resultat som förväntas vara klar under 2024. Utskottet såg positivt på det arbete som görs inom ramen för DIS-nätverket och såg fram emot att ta del av resultaten från den rapport som planeras till 2024 (svar på rek. 19/2022).

Utskottets verksamhet 2024

Under 2024 kommer utskottet för kunskap och kultur i Norden att arbeta vidare med frågor kopplade till hur kultursektorn kan bidra till hållbar utveckling, utbildningssystemets roll för den gröna omställningen och medie- och informationskunnighet för att motverka desinformation och falska nyheter. Utskottet kommer även att följa upp språkseminariet i Reykjavik om hur tekniska hjälpmedel kan bidra till nordisk språkförståelse. Utskottet kommer även fortsatt att särskilt följa budgetförslagen som Nordiska ministerrådet ska presentera för 2025 samt de nya samarbetsprogrammen på kultur- och utbildningsområdena, med tillhörande arbetsprogram. Utskottets sommarmöte 2024 planeras att äga rum i Vestfold i Norge.

7.3 Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden

Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden arbetar med frågor som handlar om arbetsmarknad och arbetsmiljö, näringsliv, handel och industri, energi, digitalisering, bekämpandet av gränshinder samt transport och transportsäkerhet. Därtill behandlar utskottet frågor inom finanspolitik och ekonomisk politik samt regional- och strukturpolitik. Utskottet har det samlade operativa ansvaret för arbetet med gränshinder även om övriga utskott också arbetar med frågan inom sina respektive politikområden.

Svenska medlemmar i utskottet var Ann-Sofie Alm (M), Gunilla Carlsson (S), Ann-Christine From Utterstedt (SD), Per-Arne Håkansson (S), Kjell-Arne Ottosson (KD) och Lars Püss (M). Under året var Gunilla Carlsson (S) rapportör för finanspolitik, Ann-Sofie Alm (M) för gränshinderfrågor och näringslivspolitik, Lars Püss (M) för finanspolitik och digitalisering, Kjell-Arne Ottosson (KD) för gränshinderfrågor och regionalpolitik och Ann-Christine From Utterstedt (SD) för arbetsmarknadspolitik. Kjell-Arne Ottosson (KD) var under året ordförande för utskottet.

Utskottets verksamhet 2023

Under året fortsatte utskottet för tillväxt och utveckling i Norden fokusera på sina huvudfrågor inom arbetsmarknad och arbetsmiljö, näringsliv, transport, polis- och tullsamarbete och gränshinder med mera. Utskottet hade fem möten under året och höll tre politiska dialoger. Under mötet i samband med temasessionen i mars höll utskottet politisk dialog med Islands minister för miljö,

energi och klimat, Guðlaugur Þór Þórðarson, om två rekommendationer om användning av vätgas i de nordiska länderna. Vid sessionen hölls en politisk dialog med de nordiska samarbetsministrarna om inrättande av ett ministerråd för infrastruktur.

Under året har utskottet haft flera besök av experter och representanter för organisationer som är relevanta i frågor som utskottet behandlar. Utskottet har bland annat besökts av Sveriges och Norges tull- och polismyndigheter, representanter för Nordic Film Commissions, representanter för Nordic Civ samt Nordiska ministerrådets representanter för digital-, energi-, finans-, arbetslivs- och regionalpolitik.

Utskottets sommarmöte ägde rum i Longyearbyen på Svalbard i Norge. Förutom detta möte hade utskottet ett möte med Longyearbyens lokalstyre där vice ordförande Stein-Ove Johannessen berättade om staden, dess invånare och ekonomi och turismens betydelse för samhället. Utskottet träffade också Svalbard Business Association för att lära sig mer om näringslivet på Svalbard samt gjorde studiebesök till en av Svalbards gruvor och till Svalsat, som är världens största kommersiella markbaserade satellitpark. Diskussionerna handlade mycket om vikten av grön omställning och Svalbards specifika utmaningar med tanke på dess geografiska position.

Arbetsmarknadspolitik

Under året har utskottet arbetat med ett förslag om motverkande av ungdomsarbetslöshet som tagits fram på initiativ av UNR. I utskottets förslag rekommenderas Nordiska ministerrådet att kartlägga kompetensbehov, utse en nordisk arbetsgrupp för gemensamma initiativ på utbildnings- och arbetsmarknaden samt förbättra samarbetet mellan relevanta nordiska myndigheter och verka för att göra yrkesutbildningar mer synliga. Förslaget översändes på remiss till utskottet för kunskap och kultur i Norden vid januarimötet. Utskottet påpekade bland annat att flera av åtgärderna i rekommendationen ryms inom Nordiska ministerrådets arbete och borde riktas till ministerrådet i stället för regeringarna. Efter att ha reviderat förslaget i enlighet med dessa synpunkter godkände utskottet förslaget vid sommarmötet och rekommendationen röstades igenom i plenum vid sessionen (rek. 26/2023).

Polis- och tullsamarbete

Utskottet fortsatte behandlingen av ett betänkande om utökat tullsamarbete som påbörjats under 2022. I det ursprungliga förslaget som lades fram av Nordisk grön vänster rekommenderades de nordiska regeringarna att utöka tullsamarbetet och att ta fram en gemensam strategi för att minska smuggling via godstrafik. Vid behandlingen av ärendet beslutade utskottet att bjuda in representanter för nordiska tull- och polismyndigheter för att belysa frågan ytterligare. Vid januarimötet deltog representanter från de norska och svenska myndigheterna som bland annat framförde att ett arbete pågår för ökat samarbete

och stärkt koordinering samt att ett gemensamt polishus byggs på gränsen mellan Norge och Sverige. Efter att ha inhämtat information från berörda myndigheter beslutade utskottet att omformulera betänkandet till att även omfatta samarbete mellan polismyndigheterna, då det ursprungliga förslaget endast inbegripit tullsamarbete. Efter att ha godkänts av utskottet togs betänkandet upp vid sessionen där det röstades igenom i plenum (rek. 25/2023).

Gränshindergruppen

Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden bär huvudansvaret för gränshinderfrågor, men många av gränshinderfrågorna hanteras dock i den arbetsgrupp som ligger under utskottet, gränshindergruppen. I gruppen ingår medlemmar från Nordiska rådets samtliga utskott och presidiet samt Nordiska rådets representant i Gränshinderrådet. De svenska medlemmarna i gränshindergruppen var under året Ann-Sofie Alm (M), Johan Hultberg (M), Per-Arne Håkansson (S), Kjell-Arne Ottosson (KD) och Victoria Tiblom (SD). Samtliga medlemmar förutom Kjell-Arne Ottosson (KD), som var medlem och ordförande sedan året före, valdes in i gränshindergruppen i januari. Då valdes också Per-Arne Ottosson (S) till ny ordförande efter att Kjell-Arne Ottosson (KD) lämnade ordförandeposten, men satt kvar som medlem, då han blivit ordförande i utskottet för tillväxt och utveckling i Norden.

Under 2023 hade gränshindergruppen tre möten, samtliga fysiska i samband med rådets möten i mars, september och november. Vid mötet i mars hölls ett samrådsmöte med Gränshinderrådet.

Gränshindergruppen fortsatte att fokusera på några prioriterade gränshinder inom vissa områden. Under 2023 var dessa temaområden yrkesutbildningar och erkännande av branschreglerade yrkeskvalifikationer, skatterelaterade gränshinder och infrastruktur med fokus på digitalisering och transport. Gränshindergruppen noterade att tre gränshinder som varit prioriterade sedan 2014 är svåra att lösa, nämligen rätt till tjänstledighet för politiskt uppdrag vid arbete i ett annat nordiskt land, erkännande av färöiska körkort och att man inte kan få närståendepenning om inte både vårdare och den sjuke är försäkrade i Sverige. Bland de prioriterade gränshindren fanns också tre coronarelaterade störningar vilka var beskattning av gränspendlare vid ofrivilligt hemarbete i bosättningslandet, registreringskrav för utländska arbetsgivare vars anställda utför arbete i Sverige (i form av arbetsgivarregistrering och/eller inlyg om skattebefrielse) och barn- och umgängesrätt i förhållande till delad vårdnad när föräldrarna bor i olika nordiska länder. Under året identifierades två nya gränshinder: beskattning av pensioner när man bor i ett annat land än utbetalningslandet och upprättande av det danska id-kortet MitID för de som inte bor i Danmark.

Under 2023 försökte gränshindergruppen mer tydligt definiera sitt uppdrag och hur den konkret kan bidra till att riva gränshinder nu när pandemins efterverkningar inte är lika distinkta även om både konkreta och mer abstrakta konsekvenser, såsom attityden till att bo och arbeta i ett annat land, finns kvar.

Gränshindergruppen konstaterade under året att handlingsplanen som man följt sedan 2021 inte fungerat optimalt, bland annat då den inte tog hänsyn till de resurser som fanns och då beskrivningen av gränshindergruppens roll var otydlig. Således valde man att under 2023 lägga mer tid på att diskutera arbetsgruppens format och arbetssätt. Gränshindergruppen kom fram till en ny arbetsmetod i fem steg som går ut på att arbetsgruppen först tar fram relevanta underlag, sedan utvärderar vilka hinder som skulle ge mest nordisk nytta om de undanröjdes och därefter utvecklar samarbete med relevanta aktörer som är viktiga för att kunna riva hindret i fråga. Efter det ska gränshindergruppen fokusera på att utveckla politiska och kommunikativa strategier för att synliggöra behovet och få bredare förankring för att till sist redovisa resultatet i olika kanaler såsom möten och årsrapporter. Denna metod diskuterades och godkändes vid en workshop i anslutning till rådets septembermöte i Köpenhamn. Arbetsgruppen hann således bara delvis börja arbeta utifrån denna metod under 2023 men kommer att fortsätta att tillämpa den under 2024. Metoden bygger också på att medlemmarna själva hjälper till att driva frågorna med aktörer och i regioner där de redan har kontakter.

Under 2024 avser gränshindergruppen att hålla fyra möten, i samband med alla Nordiska rådets möten utom sommarmötena.

Svar på rekommendationer

Under året har utskottet fått svar på två rekommendationer på transportområdet. Det första inkom i början av året och var ett svar på en rekommendation om elektrifiering av sjöfart och terminaler som uppmanade till dialog mellan de nordiska länderna om en gemensam standard för elektrifieringen av hamnar. I och med behandlingen av svaren såg utskottet ett behov av förtydligande av utveckling av infrastruktur kring vissa utsläppsfria energibärare och önskade fördjupad dialog om hur elektrifieringen av hamnar i Norden ska samordnas. Utskottet beslutade därför att lägga meddelandet till handlingarna och invänta politisk dialog (svar på rek. 25/2022).

Utskottet fick även svar på en rekommendation om att inrätta ett nordiskt ministerråd för infrastruktur med ansvar för transport och digitalisering. I det svar som inkommit hänvisar Nordiska ministerrådet till att ett omfattande tvärsektorielt samarbete redan pågår på området och att det inte är klart vilka synergier som kan uppnås av att inrätta ett kombinerat ministerråd med ansvar för dessa frågor. Vid behandlingen av ärendet ansågs de svar som inkommit inte vara klagörande och utskottet uppfattade att man från ministerrådets sida missförstått rekommendationens budskap. Utskottet beslutade därför att lägga meddelandet till handlingarna och avvakta politisk dialog (svar på rek. 33/2022).

Svar har även inkommit till utskottet från de nordiska regeringarna på en rekommendation om hur urbefolkningens rättigheter tillvaratas vid mineralutvinning. I svaren konstaterar Sverige och Finland att det samiska folket konsulteras vid utvinning av naturresurser och att samernas rättigheter är

grundlagsskyddade. I svaret från Norge framförs att en ny lagstiftning om samrådsskyldighet med samiska intressen infördes år 2021. Islands regering har meddelat att landet inte har någon ursprungsbefolkning och Grönland svarade å Danmarks vägnar att det grönländska folket själva ansvarar för befolkningens rättigheter med hänvisning till Grönlands självstyre. Utskottet godkände betänkandet i frågan där det föreslås att rekommendationen för rådets del är slutbehandlad (svar på rek. 35/2022).

Under året fick utskottet svar på en rekommendation om inriktning på forskning och utnyttjande av hållbara energiformer som energikälla i Norden. I svaret redogjorde de nordiska regeringarna bland annat för samarbetet i Norden, investeringar i den gröna omställningen, teknikneutral forskning om användande av hållbara energiformer och hur de nordiska länderna intensifierar den gröna omställningen av energisektorn. Utskottet ansåg att Nordiska ministerrådets svar var klargörande och beslutade således att anse frågan som färdigbehandlad för rådets del (svar på rek. 10/2022).

En annan rekommendation som utskottet fick svar på under året var ett medlemsförslag om digitala betalningsplattformar för betalningar inom och mellan de nordiska länderna. I svaret redogjorde Nordiska ministerrådet bland annat för att de nordiska ländernas centralbanker arbetar med att utvärdera lösningar för bättre betalningslösningar mellan länderna genom Europeiska centralbanken, samt att privata initiativ arbetar för att etablera en gemensam nordisk betalningsinfrastruktur. Utskottet ansåg att svaren från Nordiska ministerrådet var klargörande i fråga om offentliga och privata initiativ i Norden för nordiska digitala betalningsplattformar och beslutade att anse frågan färdigbehandlad (svar på rek. 9/2022).

Utskottet fick under 2022 svar på en rekommendation som behandlade nordiska åtgärder mot hundsmuggling. Behandlingen av betänkandet påbörjades vid novembermötet 2022 och återupptogs vid januarimötet i Stockholm. Utskottet konstaterade att Nordiska ministerrådet i svaren på de två att-satserna, som tog upp gemensam nordisk behandling av nationella id-register för hundar och antikroppstester mot sjukdomar vid införsel av valpar vid gränsövergångar, inte gett svar på om det fanns en ambition att genomföra förslagen. Vid behandlingen av ärendet beslutade utskottet dock att det inte fanns behov av att upprätta politisk dialog. Betänkandet godkändes av utskottet som beslutade att anse frågan färdigbehandlad för rådets del (svar på rek. 6/2022).

Under året fick utskottet svar på två rekommendationer om att införa ett gemensamt certifieringssystem för hållbar turism i Norden. I de svar som inkommit från Nordiska ministerrådet bekräftas att det finns många olika certifieringssystem på nationell och internationell nivå. I båda svaren framför regeringarna och Nordiska ministerrådet att de anser det vara för resurskrävande att inrätta ett gemensamt system och att det därmed inte kan prioriteras. Vid behandlingen av ärendet konstaterade utskottet att svaren på rekommendationen förstärker rekommendationens krav, eftersom den belyser behovet av samordning mellan de nordiska länderna och efterfrågar gemensamma kriterier. Utskottet beslutade att godkänna betänkanden över svar där det föreslås

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och inväntar politisk dialog (svar på rek. 23/2022 och rek. 24/2022).

Under året har utskottet också behandlat färdigt ett ärende om att avskaffa tidsomställningen i de nordiska länderna. I de svar på rekommendationen som kom in under 2021 klargjorde de nordiska regeringarna att frågan inte kan beslutas enbart av de nordiska länderna utan att frågor om tidsomställning och tidszoner beslutas av EU. Under det föregående året informerades utskottet om att EU-kommissionen vid tidpunkten inte planerade för något sådant förslag. Utskottet gav sekretariatet i uppdrag att bevaka utvecklingen av förslaget om att avveckla tidsomställningen i EU och beslutade att lägga meddelandet till handlingarna. Frågan ansågs därmed vara slutbehandlad för rådets del (svar på rek. 13/2020).

Utskottets verksamhet 2024

Utskottet har beslutat om en arbetsplan för 2024 där transporter, arbetsmarknadspolitik, digitalisering, finanspolitik och regionalpolitik är prioriterade politikområden. Arbetsplanen utgår från de nordiska statsministrarnas vision om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030 och det isländska samarbetsprogrammet. Bland de ärenden som förväntas återupptas under 2024 är medlemsförslag från den konservativa gruppen om att förbättra förutsättningarna för handel inom Norden och om en gemensam nordisk linje i energipolitiken. Utskottet kommer även att behandla ett medlemsförslag från Mittengruppen om ett gemensamt nordiskt förhållningssätt till nationella infrastrukturprojekt och ett förslag som initierats av UNR om att stärka och förenkla transportmöjligheterna i Norden. Utöver detta kommer utskottet att fortsätta arbeta med gränshinderfrågor, bland annat med ett medlemsförslag från den konservativa gruppen om att stärka Gränshinderrådets mandat och öka antalet avklarade gränshinder per år. Under perioden 2021–2023 har de gått från åtta till tolv till fem till åtta avklarade gränshinder per år.

Utskottets sommarmöte ska hållas i Narvik i Norge och Kiruna i Sverige med fokus på grön omställning. Utskottet avser att hålla ett utskottsmöte i Narvik för att sedan ta tåget till Kiruna för studiebesök med fokus på fossilfritt stål, utvinningen av sällsynta jordartsmetaller och den nya industrin i Norrbotten med de möjligheter och utmaningar den innebär. Ett besök planeras till bland annat LKAB:s gruva i Kiruna.

7.4 Utskottet för välfärd i Norden

Utskottet för välfärd i Norden behandlar frågor som rör den nordiska välfärdsmodellen och hållbara lösningar på social- och jämställdhetsområdet. Utskottet arbetar med frågor om socialt utsatta barn och unga, funktionshinder, psykisk ohälsa, narkotika och andra missbruk. Även ämnen som jämställdhet, hbtqi-rättigheter, demokrati och mänskliga rättigheter står ofta på agendan. Migrations- och integrationspolitik samt flyktingfrågor hör också till

utskottets fokusområden, samt bostadspolitik, digitala välfärdslösningar och samernas samt inuiternas villkor i Norden. Svenska medlemmar i utskottet under 2023 var utskottets ordförande Eva Lindh (S), Angelika Bengtsson (SD) och Johan Hultberg (M). Angelika Bengtsson (SD) lämnade utskottet under hösten och bytte till utskottet för ett hållbart Norden.

Utskottets verksamhet 2023

Utskottet för välfärd i Norden hade under 2023 fem möten. Utskottet fokuserade bland annat sitt arbete på de områden man beslutat som prioriterade för 2023: social- och jämställdhetsmässig hållbarhet på arbetsmarknaden och i samhället, utsatta barn och unga samt antibiotikaresistens. Under året har utskottet gästats av ett stort antal ministrar, sakkunniga, experter och organisationer i syfte att få information inom områden av relevans för utskottets arbete. Vid årets första utskottsmöte i januari i Stockholm fick utskottet bland annat besök av Tove Levonen, programchef för Nordic Civ, och av Ministerrådet för justitiefrågor (MR-JUST) som informerade om samarbetsprogrammet för justitiesektorn 2023–2024. Vidare fick utskottet besök av Annemette Broch, som startat den danska icke-vinstdrivande organisationen Data for Good Foundation och som informerade om digitalisering av hälsodata. Vid temasessionen i Reykjavik i mars gästades utskottet av Islands samarbetsminister Guðmundur Ingi Guðbrandsson, som informerade om jämställdhetsfrågor i det isländska ordförandeskapsprogrammet för Nordiska ministerrådet. Utskottet besöktes också av Islands hälsominister Willum Þór Þórsson som informerade om den isländska modellen för att förebygga ungas användning av alkohol och droger. Vidare har utskottet under året tagit emot besök av bland annat den danska tankesmedjan Equalis som berättade om arbetet för jämställdhet på arbetsmarknaden och könsdiversitet samt av danska socialstyrelsen, Nordiskt nätverk för sällsynta diagnoser och Norges sannings- och försoningskommission som arbetar med att undersöka vilka oförrätter som samer, kväner och skogsfinnar har utsatts för i Norge, vilket de även lämnade en rapport om i juni. I samband med sessionen i Oslo träffade utskottet också Norges kultur- och jämställdhetsminister Lubna Jaffery för information och diskussion om jämställdhetsfrågor med särskilt fokus på mäns våld mot kvinnor och kvinnodrån, och Norges hälso- och omsorgsminister Ingvild Kjerkol, bland annat utifrån utskottets önskan om att diskutera ungas psykiska hälsa, med särskilt fokus på självmord.

Under året har ledamöter i utskottet genomfört flera studieresor, deltagit i internationella möten och arrangerat digitala möten på olika teman. I februari deltog Eva Lindh (S) på en studieresa till Bryssel, som en av representanterna för utskottet, med fokus på antibiotikaresistens och digitalisering av hälsodata. I mars deltog Nordiska rådet för första gången vid FN:s kvinnokommission (CSW) i New York. Delegationen bestod av utskottets ordförande Eva Lindh (S), vice ordförande Tone Wilhelmsen Trøen från Norge samt en tjänsteman från Nordiska rådets sekretariat. Ledamöterna deltog i sidoevenemang och

rundabordssamtal med andra nordiska parlamentariker, bland annat ett sidoevenemang om ekonomisk jämställdhet och de nordiska pensionssystemen som arrangerades tillsammans med Nordiska ministerrådet, där bland andra Eva Lindh (S) medverkade som paneldeltagare. Delegationen besökte även Sveriges och Danmarks generalkonsulat i New York.

Utskottet har under året också arrangerat ett par egna möten. Som ett led i utskottets prioriterade arbete framdeles när det gäller frågor som äldrepolitik anordnade utskottet ett inspirationswebbinarium på temat framtidens äldrepolitik i Norden. Seminariet ägde rum i december och samtliga av rådets medlemmar bjöds in. Det leddes av ordföranden Eva Lindh (S) och medverkade gjorde även tre experter och en framtidsforskare som delade med sig av sina perspektiv.

Som ett led i utskottets arbete för och med jämställdhetsfrågor bjöd utskottet i januari in relevanta utskott i de nordiska parlamenten till ett gemensamt nordiskt interparlamentariskt möte för att diskutera konsekvenserna av coronapandemin för jämställdheten i Norden, med särskilt fokus på våld mot kvinnor och partnerdråp, ett område som utskottet arbetat med under året. Utskottets ordförande Eva Lindh (S) ledde mötet, och från riksdagens sida deltog även ledamöterna Ann-Christine From Utterstedt (SD) och Sofia Amløh (S) från arbetsmarknadsutskottet, Annika Strandhäll (S) från justitieutskottet samt Anna Vikström (S) från socialutskottet.

Utskottets sommarmöte hölls i Nuuk i juni och hade temat utsatta barn och unga, psykisk hälsa, självmord, ursprungsbefolkningars levnadsvillkor och jämställdhet. Vid utskottets möte i Nuuk hade flera gäster bjudits in, bland andra Bjørn Tegner Bay, polisdirektör i Grönland, som informerade om erfarenheter och statistik kring frågor som rör våld i hemmet, missbruk och självmord. Även Grönlands jämställdhetsminister Naaja H. Nathanielsen deltog vid utskottsmötet via länk för diskussioner om jämställdhetsfrågor. Andra möten och programpunkter under sommarmötet var möten med Søren Würtz, direktör för Nordens Institut på Grönland (NAPA), och med Aviåja Egede Lyng, Grönlands barntalesperson. Utskottet mötte också Föreningen Grönländska Barn och dess sekretariatsledare Julie Lyng. Ett möte hölls också med representanter från behandlingshemmet Allorfik och med den grönländska socialstyrelsen. Vidare träffade utskottet Qivioq Løvstrøm, ordförande för Grönlands råd för mänskliga rättigheter, och Grönlands jämställdhetsråds vice ordförande Mikkel Andreasen. Utskottet besökte även Koføeds skola, ett härbärge för socialt utsatta, där utskottet bland annat träffade föreståndaren Charlotte Ludvigsen.

Bekämpandet av partnerdråp

Under året har utskottet arbetat med ett förslag om att handla gemensamt inom Norden för att få mer kunskap för att kunna förebygga och bekämpa partnerdråp. Förslaget lades fram av den konservativa gruppen och vid första behandlingen av medlemsförslaget föreslog den socialdemokratiska gruppen ett

tillägg om att Nordiska ministerrådet bör sammanställa fungerande insatser för att motverka partnerdråp och dödligt våld i nära relationer, vilket godkändes. Förslaget går ut på att rekommendera Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna att starta ett arbete för att säkerställa att man har samma definitioner och våldsstatistik för partnerdråp och att sammanställa insatser som bevisligen haft goda resultat för att motverka partnerdråp och dödligt våld i nära relationer. Det fanns stor enighet i utskottet om vikten av att bekämpa våld mot kvinnor och en bild av att med gemensamma riktlinjer, utbildningsprogram och resursfördelning kan en mer enhetlig och effektiv respons skapas. Genom samarbete går det att dra nytta av varandras expertis, dela bästa praxis och uppmuntra forskning inom området. Det underströks också att ett samlat utskott för välfärd i Norden, tvärs över partigrupper, varit helt enigt om att ett arbete måste sättas igång för att arbeta vidare med problemet – och inte minst önskar man att Nordiska ministerrådet sammanställer de åtgärder som fungerar för att motverka partnerdråp och våld i nära relationer. Förslaget röstades igenom vid sessionen i Oslo (rek. 12/2023).

Gemensam läkemedelsupphandling i Norden

Under året arbetade utskottet med den socialdemokratiska gruppens medlemsförslag om gemensam läkemedelsupphandling i Norden. Medlemsförslaget syftar till att rekommendera Nordiska ministerrådet att öka samarbetet om upphandling av vacciner och läkemedel, att utreda möjligheten för de nordiska länderna att upphandla vissa läkemedel och vacciner tillsammans samt att utreda möjligheter till gemensamma beredskapslager för läkemedel och sjukvårdsmaterial. Vid utskottets inledande behandling av ärendet ansåg den konservativa gruppen att förslaget i sin ursprungliga form var för smalt, och utskottet beslutade vid temasessionen att gå vidare med förslaget och göra det bredare genom att infoga medicinteknisk utrustning i en av satserna. Vid utskottets sommarmöte på Grönland godkändes sedan betänkandet över medlemsförslaget. Utskottet var helt enigt om förslagets relevans och betydelse för framtida hälsokriser och generell försörjningssäkerheten i Norden. Utskottet konstaterade vidare att man ser fram emot uppföljningen av Jan-Erik Enestams rapport med rekommendationer om en nordisk civil krisberedskap. Betänkandet syftar till att öka samarbetet om upphandling av vacciner, läkemedel och medicinteknisk utrustning samt öka samarbetet om gemensamma beredskapslager för läkemedel och sjukvårdsmaterial. Vid sessionen i Oslo antogs förslaget enhälligt (rek. 14/2023).

Barns och ungas psykiska hälsa

Under året har utskottet behandlat ett medlemsförslag från den socialdemokratiska gruppen om barns och ungas psykiska hälsa i vilket Nordiska ministerrådet rekommenderas att följa upp rapporten om hur covid-19 har påverkat ungas psykiska hälsa. Enligt förslaget bör detta ske genom bland annat

erfarenhetsutbyte med goda exempel på insatser som har fungerat för att förbättra ungas psykiska hälsa, och i kunskapsinhämtandet bör man särskilt beakta om det finns särskilda grupper inom ungdomsgenerationen som möter större svårigheter i sin vardag och har särskilda behov av insatser. Vidare föreslås att arbetet med nolltolerans i fråga om självmord tas med i arbetet som rör psykisk ohälsa, samt att man ser om det finns möjligheter att införa en utrednings- och behandlingsgaranti för unga med psykisk ohälsa i Norden. Den konservativa gruppen och Nordisk frihet reserverade sig mot förslaget med hänvisning till att de inte kunde ställa sig bakom förslaget om en utrednings- och behandlingsgaranti för barn och unga i Norden. De menade att frågan om en sådan garanti bör hanteras på nationell nivå och inte i Nordiska rådet. Förslaget hade dock fortfarande en majoritet och röstades igenom i plenum vid sessionen i Oslo (rek. 15/2023).

Svar på rekommendationer

Under året har utskottet tagit emot svar på ett antal rekommendationer och därefter fattat beslut om svar på dessa. Utskottet fick svar på en rekommendation från 2018 om harmonisering av lagstiftning om hbtqi-personer i Norden. Under 2019 fick utskottet ett svar på rekommendationen från de nordiska regeringarna och efterfrågade mot bakgrund av detta politisk dialog. Utskottet har sedan dess inte blivit inbjudet till politisk dialog eller annan uppföljning från Nordiska ministerrådet. Baserat på tidsaspekten ansåg utskottet inte längre politisk dialog vara motiverat utan beslutade att återkalla begäran. Utskottet riktade dock en stark uppmaning till Nordiska ministerrådet om framtida aktiv uppföljning av Nordiska rådets önskemål om politiska dialoger. Utskottet behandlade svaret på rekommendationen som färdigbehandlat för Nordiska rådets vidkommande (svar på rek. 10/2018).

Vid sommarmötet fick utskottet svar från de nordiska regeringarna på rekommendationen om estetiska injektioner och andra kirurgiska skönhetsingrepp. Utskottet noterade svaren och kunde konstatera att det i alla nordiska länder finns krav på vilka personer som får utföra kosmetiska och kirurgiska skönhetsingrepp. Därmed godkände utskottet betänkandet över svar på rekommendationen. Utskottet önskade dock fördjupad information om huruvida det i de nordiska länderna finns luckor i lagstiftningen som måste hanteras, även information om hur man följer upp lagstiftningen där tillsynsfrågan är central i förhållande till utövarna. Utskottet önskade därmed att beslutet ändrades till en begäran om politisk dialog (svar på rek. 20/2022).

Under året fick utskottet svar på rekommendationen om att reducera antalet barn och unga som växer upp i fattigdom. I svaret konstaterade Nordiska ministerrådet att det delar Nordiska rådets bedömning att det är viktigt att undersöka de nordiska ländernas erfarenheter av vad som påverkar antalet barn och unga som växer upp i fattigdom och hur fattigdom och socialt utanförskap påverkar barns och ungas fysiska, mentala och känslomässiga utveckling. I sitt svar informerade Nordiska ministerrådet också om pågående forsknings-

insatser, rapporter och samarbetsprogram som relaterar till barns och ungas välbefinnande, inklusive utsatta barn och unga i låginkomstfamiljer och i en pandemikontext. Nordiska ministerrådet framhöll även att det kommer att ske uppföljningar av olika satsningar på området senare under året och bad att få återkomma till Nordiska rådet. Återkopplingen beräknades ske efter Civiltjänstenämnden för social- och hälsosektorns (EK-S) möte i juni 2023, där man planerade att diskutera rekommendationen. Utskottet valde således att vänta på ytterligare information innan det färdigbehandlade ärendet. Vid septembermötet hade utskottet fått mer information och gjordes varse att Nordiska ministerrådet i 2024 års budgetkompromiss mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet satt undan 1 miljon danska kronor för att utarbeta en studie om barn som växer upp i låginkomstfamiljer. Utskottet fick också information om att man under EK-S-mötet uttryckt en stor vilja att fördjupa analysen av levnadsvillkor för de barn och unga som växer upp i låginkomstfamiljer, inklusive att klargöra vilka brister dessa barn har i sitt vardagliga liv. För att komma vidare i arbetet beslutade EK-S att hösten 2023 inleda en process för att utarbeta ramarna för den slutliga utredningen. EK-S beslutade även att tillsätta en arbetsgrupp som ska ta fram projektbeskrivningen. Arbetet i arbetsgruppen beräknades starta i augusti och den slutgiltiga projektbeskrivningen att inlämnas av EK-S under tidig vår 2024. Baserat på dessa uppgifter beslutade utskottet att godkänna svaret. Utskottet underströk dock att man framdeles önskar löpande statusuppdateringar i frågan, vilket man också använde som grund för att inte begära politisk dialog (svar på rek. 21/2022).

Vid temasessionen i Reykjavik fick utskottet svar från Nordiska ministerrådet på rekommendationen om nordiskt samarbete om den postvirala sjukdomen långtidscovid. I svaret konstaterade Nordiska ministerrådet att man delar Nordiska rådets rekommendation om stärkt nordiskt samarbete om medicinsk forskning och erfarenhets- och kunskapsutbyte kopplat till sjukdomen. Nordiska ministerrådet informerade också om ett antal gemensamma nordiska initiativ som pågår på området. Utskottet ansåg Nordiska ministerrådets svar som tillfredsställande och godkände betänkandet. Ärendet bedömdes därmed färdigbehandlat för Nordiska rådets vidkommande (svar på rek. 22/2022).

Under samma möte fick utskottet svar på rekommendationen om justitisektorns samarbetsprogram. Nordiska ministerrådet meddelade att programmet träder i kraft den 1 januari 2023 och genomförs med beaktande av Nordiska rådets synpunkter. Mot bakgrund av detta godkände utskottet betänkandet och ansåg ärendet färdigbehandlat för Nordiska rådets del (svar på rek. 24/2022).

Under året fick utskottet också svar från Nordiska ministerrådet på ärendet om ett program för funktionshindersfrågor 2023–2027. Programmet ska bidra till integrering av funktionshindersperspektivet i det nordiska samarbetet och ska bidra till att FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (UNCRPD) realiseras. I sitt svar tackade Nordiska ministerrådet Nordiska rådet för stödet i utformningen av programmet och meddelade att man tagit utskottets kommentarer i beaktande. Utskottet godkände därmed

betänkandet och ansåg ärendet färdigbehandlat för Nordiska rådets vidkommande (svar på rek. 36/2022).

Utskottets verksamhet 2024

Utskottet för välfärd i Norden kommer att arbeta vidare med de tre prioriterade områdena i arbetsplanen för 2023 även under 2024, det vill säga social- och jämställdhetsmässig hållbarhet på arbetsmarknaden och i samhället, utsatta barn och unga samt antibiotikaresistens. Utöver det kommer ett fjärde prioriterat område att läggas till, nämligen äldrepolitik. Syftet är att samtliga områden ska ha det övergripande perspektivet ojämlikhet i hälsopolitiken. Utskottets sommarmöte 2024 hålls på Jylland i Danmark med huvudsaklig inriktning på områden som rör barn och unga samt äldre.

7.5 Kontrollkommittén

Kontrollkommittén utövar, enligt 6 § i Nordiska rådets arbetsordning, den parlamentariska kontrollen över den verksamhet som finansieras med gemensamma nordiska medel, inklusive de nordiska institutionerna, samt genomför annan granskning av det nordiska samarbetet som plenarförsamlingen beslutar om. Kontrollkommittén kan därutöver enligt 46 § lämna utlåtanden till Nordiska rådets presidium i frågor som rör Helsingforsavtalet, andra avtal om nordiskt samarbete, rådets arbetsordning och andra interna bestämmelser.

Kontrollkommittén består av en ordförande, en vice ordförande och ytterligare fem medlemmar som samtliga har en personlig suppleant. Bland dessa sju poster ska varje land ska vara representerat. Svenska medlemmar var under 2023 Per-Arne Håkansson (S) och Victoria Tiblom (SD).

Genomlysning av gemensamma nordiska institutioner

Kontrollkommittén gör sedan 2011 genom regelbundna besök en systematisk och kontinuerlig genomlysning av verksamheten vid Nordiska ministerrådets tolv samnordiska institutioner.

Syftet med besöken är att kommittén ska få en djupare inblick i institutionernas organisation och verksamhet och därigenom få belyst vilken nordisk nytta de skapar. Efter varje besök upprättas en rapport med kontrollkommitténs intryck av verksamheten. Rapporten – som översänds till den besökta institutionen, Nordiska ministerrådet, Nordiska rådets presidium samt till berört rådsutskott – lyfter i vissa fall upp synpunkter och observationer som kan leda till uppföljande frågor. Kontrollkommitténs institutionsbesök har visat sig vara både informativa och konstruktiva, och även de berörda institutionerna ser positivt på det parlamentariska intresset för de olika verksamheterna. Besöken bidrar därigenom till en bra dialog och till att tydliggöra institutionernas uppdrag och förutsättningar.

Under 2023 genomförde kontrollkommittén fyra institutionsbesök. Under januari besökte kommittén Nordens Välfärdscenter samt Nordregio, det tidigare med uppdrag inom social- och hälsopolitiken och det senare inom regional utveckling och planering. I mars besökte kontrollkommittén Nordens hus i Reykjavik, där fokus ligger på kulturfrågor. Slutligen genomfördes i september ett besök vid det nordiska genresurscentret Nordgen.

Årliga uppgifter

Till kontrollkommitténs årliga uppgifter hör att granska den danska riksrevisionens rapporter över Nordiska ministerrådets, Nordiska rådets och Nordiska kulturfondens verksamhet och räkenskaper för föregående år. Kommittén redogör för behandlingen av räkenskaperna vid Nordiska rådets session. Utöver detta genomför kontrollkommittén varje år, efter önskemål av övriga rådsorgan eller på eget initiativ, en eller flera utredningar på ett visst tema eller en institutions verksamhet som finansieras med nordiska medel.

Kontrollkommitténs verksamhet 2023

Under 2023 höll kontrollkommittén fem möten, varav ett i digitalt format. Vid sitt första möte för året, i januari, återgick kontrollkommittén till de granskningsuppgifter som beslutats om under föregående år. Granskningsuppgifterna inkluderade hur Nordiska ministerrådets projekt följs upp med hänsyn till resultat, Nordens Välfärdscenters budgetbesparingar och dess inverkan på verksamheten samt hur budgetbesparingar inom kultur- och utbildningssektorn hos Nordiska ministerrådet påverkar dess aktiviteter, nordisk kultur och utbildning. Utöver detta berörde mötet Nordiska ministerrådets räkenskaper och diskuterades 2023 års granskningar. De granskningar som beslutades om var följande:

1. Har de nordiska institutionerna överlappande uppdrag och hur hanteras detta för att säkerställa bästa resultat?
2. Finns det i tillräcklig utsträckning, tids- och resursmässigt, möjlighet att välja plats för nämndernas sommarmöten även i de yttre delarna av Norden?
3. Halvtidsutvärdering av Vision 2030. Hur har institutionerna bidragit till utvärderingen?
4. Uppföljning av rapporten Granskning av Nordiska rådets arbete med rekommendationer och ”politisk dialog”.

Kommittén beslutade även att arbeta vidare med den granskning som uppkommit vid mötet i oktober 2022, av processen för Nordiska rådets priser.

Vid kontrollkommitténs möte i mars genomgicks samtliga beviljningsbrev till de tolv nordiska institutioner som finansieras via Nordiska ministerrådets budget. Utöver detta presenterades och diskuterades resultaten av granskningen av institutionernas mandatöverlappning samt granskningen av halvtidsutvärderingen.

Under septembermötet gick kommittén igenom revisionsrapporterna från Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden. Även rapporterna från de tolv nordiska institutioner vilka är knutna till Nordiska ministerrådet gick igenom samt partigruppernas revisionsrapporter. Kontrollkommittén tog även vid detta möte emot ett formellt klagomål från Nordita och Nordvulk, två av de tolv institutioner som är knutna till Nordiska ministerrådet. Klagomålet gällde handläggningen av deras ansökan om stöd genom Nordforsk under perioden 2024–2028.

Gäster

Kontrollkommittén hade även ett antal inbjudna gäster vid sina möten. Vid januarimötet deltog danska riksrevisionens kanslichef Henrik Lange på länk. Lange berörde Nordiska ministerrådets redovisningar samt två rättskritiska rapporter om Nordiska ministerrådets anslagshantering genomförda under tredje kvartalet 2022. Lange deltog också vid mötet i september, och även vid detta tillfälle diskuterades Nordiska ministerrådets räkenskaper. Inga ytterligare gäster deltog vid mötena.

Nordiska ministerrådet

År 2019 fann den danska riksrevisionen i sin granskning av Nordiska ministerrådet betydande brister och felaktigheter i projektstyrning och redovisning av räkenskaperna, vilka ledde till allvarliga anmärkningar. Sedan dess har danska riksrevisionen uppmanat ministerrådet att arbeta med problemen genom att göra grundliga genomgångar av ekonomisystem och ta fram kontroller som säkrar att problem inte vidareförs till nästkommande räkenskapsperiod. Trots årliga uppmaningar sedan 2019 kvarstår problemen, och danska riksrevisionen slog under 2023 fast att förvaltning, processer och system som säkerställer att allmänhetens bidragsmedel används så effektivt som möjligt inte har etablerats. Därmed följer att Nordiska ministerrådets beslut om tilldelning av bidrag inte är i enlighet med etablerade regler och föreskrifter. Riksrevisionen är därmed fortfarande kritisk till Nordiska ministerrådets affärsrutiner och dispositioner. Kritiken presenterades bland annat i de två rättskritiska rapporter som genomförts under tredje kvartalet 2022 och diskuterades under kontrollkommitténs januarimöte.

Institutionernas årsrapporter 2023

Liksom tidigare år gick kontrollkommittén igenom årsrapporterna från de tolv nordiska institutioner som är knutna till Nordiska ministerrådet, nämligen:

- Nordens Institut på Grönland (NAPA)
- Nordisk Energiforskning (NEF)
- Nordisk Innovation
- Nordens Institut på Åland (NIPÅ)

- Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
- Kulturkontakt Nord (KKN)
- Nordens hus på Färöarna
- Nordforsk
- Nordgen
- Nordic Centre for Spatial Development (Nordregio)
- Nordens hus Reykjavik (Norey)
- Nordens Välfärdscenter (NVC).

Anslagen till de tolv nordiska institutionerna utgör cirka 34 procent av Nordiska ministerrådets samlade budget och är med den nya styrmodellen från 2016, som knyter institutionerna tätare samman med Nordiska ministerrådets generalsekreterare, ett av de främsta verktygen för att kunna genomföra visionen.

Vid genomgången av årsrapporterna gjordes inga anmärkningar.

Efter 2021 års beslut om att inarbeta en ny punkt i arbetsplanen, en halvtidsutvärdering av Vision 2030, diskuterades de nordiska institutionernas bidrag till visionen och de tre strategiska prioriteringarna. Konkret involverades institutionerna genom

1. möjligheten att rapportera resultat och effekter under respektive målsättning som en del av sektorns inrapportering
2. enkätundersökningar om styrning och verktyg för visionen
3. deltagande av representanter från de nordiska institutionerna i möten och workshoppar i de tre tvärssektoriella visionsgrupperna under våren 2022.

Som ett resultat av att man vid januarimötet bestämt sig för att granska förekomsten av överlappningar i de nordiska institutionernas uppdrag och mandat presenterades under marsmötet en redogörelse. Resultatet påvisade en överlappning av visionsmål och verksamhetsområden bland institutionerna; det senare antas förklaras av att institutionerna verkar inom samma bransch och arbetar med gemensamma projekt.

Institutionernas beviljningsbrev 2023

Vid kontrollkommitténs möte i mars diskuterades 2023 års beviljningsbrev för de tolv institutioner som är finansierade via Nordiska ministerrådets budget. Nordiska ministerrådet utarbetar årliga beviljningsbrev innehållande uppdragsmålen till de nordiska institutioner som arbetar med ett strategiskt mandat från Nordiska ministerrådet. Detta syftar till att få en bättre överblick över verksamheten och därmed ökade möjligheter att utöva parlamentarisk kontroll. Kontrollkommittén får sig tillsänt samtliga beviljningsbrev, och tar del av breven som ett led i sitt granskningsarbete. Vid mötet diskuterades beviljningsbrev för följande institutioner:

- Nordregio
- Nordgen
- Norey
- Nordens hus på Färöarna
- NIPÅ
- NAPA
- KKN
- Nordforsk
- NEF
- Nordisk Innovation
- NIVA
- NVC.

Vid kontrollkommitténs genomgång av breven konstaterades att inga väsentliga förändringar av den enskilda institutionen skett i förhållande till tidigare år och i förhållande till uppsatta mål.

I likhet med föregående år uppmärksammade dock kontrollkommittén att antalet uppsatta mål i flera av beviljningsbrevens är för stort. Under mötet mellan kontrollkommitténs föredragande och Nordiska ministerrådets generalsekreterare den 20 februari diskuterades problematiken.

Kontrollkommitténs verksamhet 2024

Förutom de årligt återkommande uppgifterna kommer kontrollkommittén att arbeta vidare med genomlysningen av de nordiska institutionernas olika verksamheter, inklusive en genomgång av beviljningsbrevens. Det sistnämnda kommer främst att göras som en del av kontrollkommitténs institutionsbesök och vid väsentliga förändringar i förvaltningen av institutionerna, större revideringar av bidragsbrev eller annat som kan ge upphov till en sådan granskning.

Kontrollkommittén har beslutat att man 2024 ska fokusera främst på att gå igenom partigruppernas räkenskaper för 2023, den årliga genomgången av revisionsrapporterna om Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden 2023 samt göra institutionsbesök vid Nordens hus på Färöarna och NIPÅ.

8 Den parlamentariska Östersjökonferensen

Östersjösamarbetet på parlamentarisk nivå äger rum inom ramen för den parlamentariska Östersjökonferensen (Baltic Sea Parliamentary Conference, BSPC). Konferensen hålls varje år och samlar parlamentariker från tio nationella parlament, sju regionala parlament, Europaparlamentet, interparlamentariska organisationer samt observatörer. Den första parlamentariska Östersjökonferensen arrangerades 1991 på initiativ av Nordiska rådet.

Syftet med samarbetet är att främja den parlamentariska dialogen i Östersjöregionen, på såväl nationell som regional nivå, och att påverka utvecklingen av det samarbete som bedrivs av regeringarna genom Östersjöstaternas råd (Council of the Baltic Sea States, CBSS). Målet är att främja en miljömässigt och socialt hållbar utveckling i regionen. Samarbetet bidrar till ett ökat informationsutbyte och nätverksbyggande mellan parlamentariker från Östersjöregionen.

Vid den årliga konferensen redogörs för regeringssamarbete som rör regionen, det vill säga CBSS, den nordliga dimensionen samt EU:s Östersjöstrategi. Vidare behandlas situationen i regionen när det gäller samarbetet generellt och därtill specifikt på vissa valda politikområden. På senare år har frågor som miljö, klimat, hav, energi, turism, digitalisering, arbetsmarknad, migration och demokrati behandlats vid konferenserna. På flera av dessa områden har BSPC tillsatt arbetsgrupper med uppgift att utarbeta rapporter med politiska rekommendationer. Vid konferensen antas en resolution som riktar sig till medlemsländernas regeringar, CBSS och EU.

Sedan valet 2018 har riksdagen en fast delegation till BSPC. Den partipolitiska fördelningen under innevarande mandatperiod är enligt invalsordningen 1 (SD), 1 (S), 1 (M), 1 (MP) och 1 (SD). Delegationen utses av talmannen efter samråd med grupperna.

Den 32:a parlamentariska Östersjökonferensen

Den 32:a parlamentariska Östersjökonferensen ägde rum den 27–29 augusti i förbundsdagen under tyskt värdskap. Konferensen gick under rubriken Stärkt resiliens i den demokratiska Östersjöregionen – att öka demokratisk, digital och marin motståndskraft och värna pålitlig grannsämja och samarbete. Konferensen öppnades av det tyska parlamentets talman Bärbel Bas och samlade 190 deltagare, däribland parlamentariker från medlemsparlamenten och de parlamentariska organisationerna, regeringsrepresentanter, experter, observatörer och inbjudna gäster från Östersjöregionen. Från riksdagens delegation deltog Staffan Eklöf (SD), ordförande, Hanna Westerén (S), vice ordförande, och Emma Nohrén (MP).

Konferensens första session fokuserade på fredligt och stärkt samarbete i regionen. Staffan Eklöf (SD) var medordförande för sessionen. Centrala frågor

var vikten av enighet i Östersjöregionen efter den ryska invasionen av Ukraina, ungdomars delaktighet och fortsatt arbete med miljö- och klimatfrågor. Tysklands utrikesminister Annalena Baerbock återrapporterade från arbetet inom CBSS. Därtill presenterades de kommande prioriteringarna för regeringssamarbetet, vilket följdes av en debatt om samarbetet i regionen.

En annan fråga på agendan var demokratisk och digital motståndskraft. Ett panelsamtal hölls på temat, där frågor som gemensamma regelverk för den digitala världen diskuterades. I panelen ingick experter samt representanter för det ungdomsforum som hölls i anslutning till konferensen. Staffan Eklöf (SD) deltog i debatten och menade att fördomar står i vägen för demokratins utveckling. Hanna Westerén (S) gjorde ett inlägg där hon poängterade vikten av att unga engagerar sig i fackföreningsrörelsen.

Det tyska ordförandeskapet för konferensen har under året fokuserat på miljöfrågor, bland annat arbetet med dumpad ammunition och vrak i Östersjön. Vid konferensen hölls en session om maritima ekosystem. Bland talarna medverkade Tysklands miljöminister Steffi Lemke och Christoph Humborg, professor och vetenskaplig ledare vid Stockholms universitets Östersjöcentrum. Från den svenska delegationen höll Emma Nohrén (MP) ett av huvudanförandena, i vilket hon informerade om Miljömålsberedningen som ett exempel på en demokratisk process med syftet att nå politisk samsyn i en rad olika miljöfrågor.

Under tisdagen hölls ett panelsamtal om att stärka resiliensen mot klimatförändringar och om biologisk mångfald, med deltagare från bland annat EU-kommissionens generaldirektorat för energi och från Norges havsforskningsinstitut. Inom ramen för samtalet presenterades slutrapporten från BSPC:s arbetsgrupp för klimatförändringar och biologisk mångfald. I den efterföljande debatten belyste Staffan Eklöf (SD) betydelsen av minskade fiskekvoter och bad delegationerna att ta med BSPC:s budskap till sina regeringar.

I anslutning till konferensen hölls likt tidigare år ett parlamentariskt ungdomsforum med ungdomar från konferensens medlemsländer. Vid forumet diskuterades frågor om demokrati och motståndskraft. Syftet med forumet var att främja dialog och meningsfullt utbyte mellan ungdomar och beslutsfattare i Östersjöregionen.

Som avslutning på konferensen godkändes en resolution med politiska rekommendationer inom områdena

1. samarbete i regionen
2. demokratisk motståndskraft och moderna digitala utmaningar
3. stärkande av det maritima ekosystemets resiliens
4. klimat, biologisk mångfald och resiliens
5. dumpad ammunition i Östersjön.

Konferensen fattade också beslut om att inrätta en ny arbetsgrupp om energisäkerhet, självförsörjning, resiliens och konnektivitet. Vid konferensens avslutande lämnades ordförandeskapet över till Danmark, som står värd för den 33:e parlamentariska Östersjökonferensen i Helsingör den 25–27 augusti 2024.

Den ständiga kommittén

BSPC:s ständiga kommitté (Standing Committee of the Baltic Sea Parliamentary Conference) är konferensens fasta politiska organ. Kommittén har som främsta uppgift att i samarbete med värdlandet förbereda den årliga konferensen och att förbereda och följa upp BSPC:s resolutioner. Den ständiga kommittén samarbetar med CBSS och har kontakter med andra relevanta organisationer som är verksamma i regionen. Vidare svarar kommittén för konferensens finansiering och administration. Kommittén består sedan 2012 av representanter för samtliga nationella och regionala parlament som deltar i samarbetet och därutöver av en representant vardera för Nordiska rådet, Europaparlamentet och Baltiska församlingen.

Den ständiga kommittén har hållit fyra möten under året. Arbetet har präglats av det nya läge som konferensen står inför efter att Ryssland inte längre är medlem av konferensen, vilket bland annat har öppnat möjligheten att diskutera nya frågor inom samarbetet, såsom energisäkerhet och försvarsfrågor.

Den ständiga kommittén höll sitt första möte för året i Bryssel i mars. Mötet fokuserade på den geopolitiska situationen och stärkandet av maritima ekosystem. Vidare gavs sedvanligt en statusuppdatering när det gällde arbetet inom CBSS, EU:s Östersjöstrategi och Helcom.

Kommitténs andra möte hölls i Stralsund i Mecklenburg-Vorpommern. Vid mötet diskuterades frågor om havsvetenskap och skydd av Östersjön, med inbjudna experter från bland annat Ozeaneum, ett akvarium med fokus på livet i Östersjön, och tvärvetenskapligt centrum för Östersjöforskning vid universitetet i Greifswald. Vidare diskuterades återställande av torvmarker som en del i att motverka effekterna av klimatförändringar. Vid mötet beslutade kommittén att föreslå för konferensen att inrätta en ny arbetsgrupp för perioden 2023–2025 som ska fördjupa sig inom energitrygghet, självförsörjning, resiliens och konnektivitet i Östersjöregionen.

Likt tidigare år hölls ett möte med den ständiga kommittén i samband med den årliga konferensen. Mötet ägnades främst åt de slutgiltiga förberedelserna inför konferensen och arbetsprogrammet för 2022–2023.

Årets sista möte hölls i Maribo i november under danskt ordförandeskap. På agendan för mötet stod frågor om transporter och konnektivitet, regional säkerhet samt försvarsfrågor. I samband med mötet deltog kommittén i ett studiebesök på byggarbetsplatsen för Fehmarn Bält-tunneln som ska binda samman Danmark och Tyskland.

Under året har en arbetsgrupp inom ständiga kommittén diskuterat frågan om sekretariatsfunktionen för BSPC, dess organisation och placering. Gruppens uppgift har varit att utreda vilka möjligheter som finns för att därefter presentera en rekommendation till den ständiga kommittén. Gruppen har hållit två digitala möten och ett fysiskt möte i Berlin där olika alternativ varit uppe för diskussion. Ett beslut i frågan väntas fattas under 2024. Staffan Eklöf (SD) har ingått i arbetsgruppen.

Östersjökonferensens arbetsgrupper och rapportörer

Arbetsgrupper

Sedan 2009 har BSPC tillsatt arbetsgrupper vars uppgift är att utarbeta rapporter med rekommendationer på valda områden av särskilt stor betydelse, där samarbete kan vara gynnsamt. Endast en arbetsgrupp är verksam åt gången. Arbetsgruppernas mandat löper vanligen på två år, räknat från den konferens där beslutet om att tillsätta arbetsgruppen fattades.

Arbetsgruppen för klimatförändringar och biologisk mångfald

Den 29:e parlamentariska Östersjökonferensen beslutade att tillsätta en arbetsgrupp inom området klimatförändringar och biologisk mångfald. Arbetsgruppens fokus var att samla information för att få en överblick över den nuvarande situationen i Östersjöregionen, ta del av exempel på bästa praxis samt studera innovationer och åtgärder som genomförts på området klimatförändringar, biologisk mångfald och klimatomställning. Från den svenska delegationen ingick Emma Nohrén (MP) i gruppen under 2023.

Under året höll arbetsgruppen två möten, det första i Tromsø den 19–20 mars. Vid mötet diskuterades Arktis och effekterna av klimatförändringar i regionen, till exempel förändrade fiskbestånd och effekter på infrastrukturen. Experter från bland annat det norska polarinstitutet och det norska havsforskningsinstitutet gav presentationer vid mötet. Arbetsgruppens andra möte för året hölls i Gdansk. Vid mötet gavs presentationer om kärnkraft och den polska strategin för att övergå från fossila bränslen till koldioxidsnåla gaser. Mötet som avslutade gruppens treåriga arbete ägnades även åt att diskutera gruppens slutrekommendationer. Gruppen enades om 25 rekommendationer till regeringarna i Östersjöregionen, vilka de föreslog att den ständiga kommittén skulle inkludera i den årliga resolutionen. Arbetsgruppens slutrapport presenterades vid den årliga konferensen i Berlin.

Arbetsgruppen för energitrygghet, självförsörjning, resiliens och konnektivitet i Östersjöregionen

Vid den 32:a parlamentariska Östersjökonferensen fattades beslut om att inrätta en arbetsgrupp som under perioden 2023–2025 ska fördjupa sig inom energitrygghet, självförsörjning, resiliens och konnektivitet i Östersjöregionen. Förslaget grundade sig i att den ryska invasionen av Ukraina visat på vikten av att hitta nya sätt att säkerställa energitrygghet och självförsörjning i regionen. Arbetsgruppen ska genom kontakter med relevanta institutioner och aktörer i och utanför Östersjöområdet bidra till informationsutbyte och utbyte av bästa praxis. Vidare ska gruppen arbeta fram politiska rekommendationer inom de utpekade områdena och diskutera hur man kan stärka samarbetet i regionen. Från den svenska delegationen ingår Jesper Skalberg Karlsson (M) i arbetsgruppen.

Arbetsgruppens första möte hölls i Riga i oktober. Mötet fokuserade på övergripande frågor om transport och energi och på hur länderna kan bli mindre sårbara. I samband med besöket ordnades ett studiebesök på Rigas vattenkraftverk och besök på en byggarbetsplats för Rail Baltica, en höghastighetsjärnväg som ska gå genom Baltikum. Vid mötet antogs även en arbetsplan för gruppens kommande två år. Gruppens arbete slutrapporteras vid den årliga konferensen 2025.

Rapportörskap

Den ständiga kommittén har vid flera tillfällen ansett att BSPC bör fortsätta att följa utvecklingen på det aktuella sakområdet även efter att en arbetsgrupp avslutat sitt arbete. I de fallen har en medlem av arbetsgruppen utsetts till rapportör för att kunna fortsätta att bevaka frågan. Rapportörer kan även utses utan att BSPC haft någon arbetsgrupp på det aktuella sakområdet. Generellt sett är rapportörernas uppgift att följa utvecklingen i Östersjöregionen på det aktuella sakområdet och att rapportera till konferensen eller till den ständiga kommittén. Rapportörerna kan vidare representera BSPC på möten och konferenser.

Riksdagens delegation till den parlamentariska Östersjökonferensen

Medlemmar i delegationen är sedan den 26 oktober 2022 Aron Emilsson (SD), Hanna Westerén (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Emma Nohrén (MP) och Staffan Eklöf (SD). Vid det konstituerande mötet den 8 november 2022 valdes Staffan Eklöf (SD) till ordförande och Hanna Westerén (S) till vice ordförande, tillika svensk medlem och svensk suppleant i den ständiga kommittén.

Vid ständiga kommitténs möte den 21 november 2022 valdes Staffan Eklöf (SD) till vicepresident för konferensen. Han innehade posten till fram till den årliga konferensen i Berlin i augusti.

Delegationsmöten

Delegationen har under året hållit sex möten. Vid mötena har bland annat frågor om konferensens höjda medlemsbidrag, förberedelser inför den årliga resolutionen och konferensens sekretariatsfunktion diskuterats. Vidare har delegationen fått information från ansvarigt ämnesråd på Utrikesdepartementet om svenska prioriteringar inom regeringssamarbetet. Delegationen har även deltagit i ett studiebesök på CBSS sekretariat i Stockholm för fördjupad information om aktuella frågor som Östersjöstaternas råd arbetar med. Delegationens ordförande och vice ordförande har under året deltagit i möten mellan talmanen, utrikesutskottets presidium och delegationspresidierna. Vidare har delegationen deltagit i ett möte med ledamöter från Lettlands delegation till BSPC, som besökte riksdagen i april.

Ytterligare information om BSPC finns på www.bspc.net.

9 Den arktiska parlamentarikerkonferensen

Det arktiska parlamentarikersamarbetet sker inom ramen för den arktiska parlamentarikerkonferensen (Conference of Parliamentarians of the Arctic Region, CPAR). Den första parlamentarikerkonferensen arrangerades i Reykjavik 1993 på initiativ av Nordiska rådet.

CPAR har fram till 2022 arrangerats vartannat år av ett av medlemsparlamenten och samlat parlamentariker från de nordiska länderna, Kanada, Ryssland och USA samt Europaparlamentet. Representanter för ursprungsbefolkningarna i regionen har deltagit i konferensen med en särskild status som permanenta deltagare. I samarbetet har även observatörer från andra nationella parlament och parlamentariska organisationer deltagit. Vidare har representanter för forskningsmiljöer, näringsliv och andra aktörer med intresse för utvecklingen i Arktis deltagit. Det ökade intresset från icke-arktiska stater och regionens ökade geopolitiska betydelse har avspeglats i konferenserna.

Vid konferensen antas resolutioner som riktar sig till de arktiska ländernas regeringar, Arktiska rådet och EU:s institutioner i de delar som är tillämpliga.

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina pausades samarbetet den 8 mars 2022. Med anledning av att utmaningarna för den arktiska regionen är överhängande beslutade den permanenta kommittén, konferensens fasta politiska organ, i maj 2022 att fortsätta samarbetet utan deltagande från Ryssland. I september 2022 arrangerades konferensen i Nuuk under namnet Arctic Parliamentary Summit – Nordic and North American Collaboration, utan att Ryssland bjöds in.

Syftet med det parlamentariska samarbetet är att ta initiativ till ett vidare samarbete om arktiska frågor samt att fungera som ett forum för debatt och informationsutbyte. Förutsättningarna för att möta utmaningarna och ta till vara möjligheterna i ett förändrat Arktis står i fokus för samarbetet. Särskild vikt läggs vid klimatförändringarna och konsekvenserna för den känsliga arktiska miljön, den ekonomiska utvecklingen i regionen och ett hållbart utnyttjande av naturresurserna, befolkningens levnadsvillkor samt den civila säkerheten i regionen. Forsknings- och utbildningsfrågor är centrala i samarbetet.

Den permanenta kommittén

Den permanenta kommittén, (Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region, SCPAR) bildades 1994. En av huvudfrågorna när kommittén bildades var etablerandet av ett samarbete på regeringssidan – Arktiska rådet inrättades 1996. Kommittén stöder aktivt Arktiska rådets arbete och deltar i rådets möten i egenskap av observatör.

Kommittén upprätthåller arbetet, verkställer besluten mellan de arktiska parlamentarikerkonferenserna och förbereder nästkommande konferens. Kommittén verkar också för att främja det arktiska samarbetet på såväl

nationell som internationell nivå. I kommitténs möten deltar representanter för ursprungsbefolkningarna med status som permanenta deltagare samt observatörer, varav Nordiska rådet och Västnordiska rådet har en särskilt aktiv roll.

Vid kommitténs möten förs en dialog om aktuella frågor för regionen, utmaningar och möjligheter. Som ett led i förberedelserna för nästkommande konferens kan kommittén utse rapportörer som förbereder de teman som ska behandlas. Varken konferensen eller kommittén har någon gemensam budget, utan deltagandet finansieras helt av de enskilda parlamenten.

Kommittén har hållit två möten under året, den 24–26 april i Washington D.C. i USA och den 16–18 oktober i Egilsstaðir i Island. Vid mötet i Washington i april presenterades USA:s arktiska strategi och prioriteringar. Vid mötet förde kommittén en förutsättningslös diskussion om det framtida samarbetet. Vidare arrangerades en paneldiskussion om möjligheter och utmaningar i Arktis med deltagande av studenter från Fulbright Arctic Initiative. Mötet i Egilsstaðir i oktober fokuserade utöver kommitténs egna ärenden på förnybar energi. Delegationens ordförande deltog i båda mötena och presenterade planerna för den arktiska parlamentarikerkonferensen i Kiruna den 20–22 mars 2024.

Den arktiska parlamentarikerkonferensen i Kiruna den 20–22 mars 2024

Riksdagen står värd för den arktiska parlamentarikerkonferensen 2024. Konferensen arrangeras i Kiruna den 20–22 mars och teman för konferensen är

- Klimat och sophantering
- Företagande och arbetstillfällen
- Forskning och utbildning
- Beredskap och civil säkerhet.

Som en del av konferensen arrangeras ett särskilt ungdomsmöte där ett antal frågor kommer att diskuteras. Slutsatserna från detta kommer att presenteras vid konferensen.

Med anledning av Rysslands illegala invasionskrig i Ukraina och följderna för det arktiska samarbetet bjuds Ryssland inte in till konferensen. Den arrangeras i stället i en krets av likasinnade stater och observatörskretsen är begränsad till Nordiska rådet och Västnordiska rådet. Den svenska delegationen ansvarar, i samarbete med den permanenta kommittén, för programläggningen av konferensen.

Sveriges delegation till den arktiska parlamentarikerkonferensen

Den svenska delegationen till den arktiska parlamentarikerkonferensen utses av talmannen efter samråd med gruppledarna. Delegationens sammansättning

sedan den 26 oktober 2022 är ordförande Alexandra Anstrell (M), vice ordförande Åsa Karlsson (S), Angelika Bengtsson (SD), Kajsa Fredholm (V) och Eric Palmqvist (SD).

Som en del av kunskapshöjande och kontaktskapande deltog medlemmar av delegationen i konferensen Arctic Frontiers i Tromsø i Norge i månadsskiftet januari/februari 2023. Vidare genomförde delegationen ett studiebesök i Kiruna i mars 2023 och mötte representanter för kommunen, Sametinget, Abisko forskningsstation och turiststation samt Ishotellet i Jukkasjärvi.

Delegationsmöten

Delegationen har under året hållit sex delegationsmöten. Vid mötet i januari beslutade delegationen att inom ramen för samarbetet fokusera på konsekvenserna av det försämrade säkerhetspolitiska läget för Arktis, vikten av att värna folkrätten och befolkningens levnadsvillkor samt goda exempel från Sverige när det gäller att möjliggöra att leva, verka och bo i den arktiska regionen.

Delegationen har mött Sveriges Arktisambassadör Louise Calais för information om arbetet i Arktiska rådet och Norges ambassadör i Sverige Aud Kolberg för en presentation av det norska ordförandeskapet för Arktiska rådet 2023–2025. Delegationen mötte även Norges Arktisambassadör Morten Høglund vid hans besök i Sverige. Vidare har delegationen träffat representanter för University of the Arctic för information om verksamheten och Sveriges deltagande i samarbetet. Delegationens ordförande och vice ordförande har under året deltagit i de delegationspresidiemöten som talmannen kallat till.

Seminarier

Som en allmän kunskapshöjning och fördjupning inför den arktiska parlamentarikerkonferensen i Kiruna den 20–22 mars arrangerade delegationen under hösten och vintern 2023 seminarier om konferensens olika teman. Tema för seminariet den 25 oktober var forskning och utbildning, och den 29 november arrangerades ett seminarium på temat företagande och jobb. Det tredje seminariet om säkerhet och beredskap arrangerades den 24 januari 2024.

Ytterligare information om det arktiska parlamentarikersamarbetet finns på www.arcticparl.org.

10 Den parlamentariska Barentskonferensen

Sedan 1993 bedrivs ett multilateralt samarbete i Barentsregionen baserat på den deklaration som samma år antogs vid en utrikesministerkonferens i Kirkenes. Den så kallade Kirkenesdeklarationen undertecknades av Danmark, Finland, Island, Norge, Ryska federationen, Sverige och EU-kommissionen. Undertecknandet ledde till bildandet av Barentsrådet (Barents Euro-Arctic Council, Beac) som utgör regeringssidans samarbetsorgan. Samtidigt undertecknade landshövdingar, guvernörer och representanter för urfolk i regionen ett protokoll som etablerade Barents regionråd. Sammanlagt ingår 13 fylken, län och provinser i regionrådet. För Sveriges del ingår Norrbottens och Västerbottens län. Ordförandeskapet för Barentsrådet växlar vartannat år mellan Finland, Norge, Ryssland och Sverige i samband med ministermötet som äger rum i oktober.

Med anledning av det ryska anfallskriget mot Ukraina blev Ryssland suspenderat från Barentssamarbetet i mars 2022. Samarbetet fortsatte mellan de övriga medlemsländerna och EU. Den 18 september 2023 meddelade Ryssland att landet lämnade Barentsrådet.

Det parlamentariska Barentssamarbetet har karaktären av ett nätverk och har därför inga stadgar och ingen styrelse eller andra permanenta organ. Barentsnätverket består av aktiva politiker i regionen som möts informellt för att diskutera aktuella samsarbetsfrågor i Barentsområdet.

De parlamentariska Barentskonferenserna

År 1999 arrangerade det norska stortinget i samarbete med Nordiska rådet den första parlamentariska Barentskonferensen. Under 2000-talet har en praxis vuxit fram som innebär att parlamentet i det land som innehar ordförandeskapet för Barentsrådet arrangerar en parlamentarisk Barentskonferens mot slutet av landets ordförandeskapsperiod. Detta innebär att en parlamentarisk Barentskonferens hålls vartannat år. Eftersom det inte finns någon formell struktur för det parlamentariska Barentssamarbetet mellan själva konferenserna faller förberedelsearbetet för dessa konferenser på värdlandets parlament, för de nordiska ländernas del i praktiken på dess delegation till Nordiska rådet.

Ordförandeskap för Barentsrådet och Barents regionråd

Finland innehade ordförandeskapet för Barentsrådet under perioden oktober 2021–oktober 2023. Prioriterade områden för det finska ordförandeskapet var hållbar utveckling och sund miljö, kontakter mellan människor och fungerande transporter och logistik. Efter det finska ordförandeskapet övertogs

ordförandeskapet gemensamt av Finland, Sverige och Norge. En reflektionsprocess för att diskutera samarbetets framtid inleddes, vilken väntas vara klar under 2024.

I Barents regionråd tog Norra Karelen, Finland, informellt över ordförandeskapet i stället för Nenets autonoma distrikt (okrug), Ryssland, i mars 2022, som en följd av suspenderingen av Ryssland. Det regionala samarbetet har fortsatt utan de ryska medlemmarna. Norra Karelen påbörjade sin ordinarie tvååriga ordförandeskapsperiod i oktober 2023. Centrala frågor för det regionala samarbetet är grön omställning, transportfrågor och logistik, ekonomiskt samarbete samt mellanfolkliga relationer.

Den 11:e parlamentariska Barentskonferensen

Den finska riksdagen stod värd för den 11:e parlamentariska Barentskonferensen som hölls i slutet av september i Rovaniemi i norra Finland. Konferensen samlade cirka 60 deltagare som representerade nationella och regionala parlament, urfolksorganisationer, experter och sakkunniga. Rubriken för årets konferens var Barentssamarbetet – vägen framåt. Konferensen var indelad i tre tematiska områden: den gröna omställningen, framtiden för Barentssamarbetet och ungas framtid i regionen. Den svenska delegationen utsågs den 22 augusti 2023 och bestod av Beatrice Timgren (SD), ordförande, Håkan Svenneling (V), vice ordförande, Isak From (S), Alexandra Anstrell (M) och Yusuf Aydin (KD). Inför konferensen möttes delegationen två gånger för informationsinhämtning och förberedelser. Delegationen höll även ett uppföljande möte efter att konferensen hållits. Den 9 november 2023 deltog delegationens presidium i utrikesutskottets sammanträde för att återrapportera om konferensen, konferensens slutsatser och diskussionerna om samarbetets framtid.

Konferensen öppnades av den finska riksdagens talman Jussi Halla-aho. Lauri Tierala, statssekreterare till den finska utrikesministern, gav därefter en presentation om de frågor som präglar det finska ordförandeskapet. Såväl Halla-aho som Tierala fördömde det ryska anfallskriget mot Ukraina och pekade på att Barentssamarbetet står inför nya förutsättningar och utmaningar. Susanna Junttilla, kommunstyrelsens ordförande i Rovaniemi, medverkade också vid konferensens öppnande och höll ett anförande.

Konferensens delteman var

- Grön omställning i Barentsregionen – utmaningar och möjligheter
- Unga i norr – vår framtid i Barentsregionen
- Framtiden för Barentssamarbetet.

Bland inledarna av det första deltemat medverkade bland andra Jouni Juntunen, professor vid Uleåborgs universitet, och Riku Cavadas, vice ordförande för Metsä Group, en sammanslutning av skogsindustrieföretag. Samtalet kretsade kring den samtida ekonomiska tillväxten i regionen och svårigheten att attrahera arbetskraft. Vidare diskuterades balansen mellan att skydda miljömässiga värden och att främja investeringar kopplade till grön omställning.

Isak From (S) deltog i debatten och lyfte vikten av dialog mellan olika parter och menade att det finns flera goda exempel där kommunen, länsstyrelsen och industrin har haft ett nära samarbete. Alexandra Anstrell (M) betonade vikten av fungerande kommunikationer i öst-västlig riktning och menade att detta måste innefatta såväl vägar som järnvägsförbindelser och att detta är särskilt viktigt ur ett säkerhetsperspektiv. Håkan Svenneling (V) poängterade vikten av mobilitet och gränsöverskridande transporter, både ur ett mellanfolkligt perspektiv och ur ett säkerhetsperspektiv.

Konferensens andra tema var ungas framtid i regionen. Panelen bestod av ungdomar som representerade urfolken i Sverige, Finland och Norge. Samtalet kretsade kring nackdelar med den gröna omställningen och effekterna av klimatförändringar i regionen. Flera av ungdomarna betonade vikten av att inkludera samers perspektiv i beslutsprocesser som får påverkan på natur och miljö. Därtill lyftes vikten av att arbeta mot psykisk ohälsa bland unga samer.

Under deltemat om Barentssamarbetets framtid medverkade Beatrice Timgren (SD) som moderator för panelsamtalet. Bland inledningstalarna fanns Marja Joenusva, Finlands ambassadör för Barentsregionen och den nordliga dimensionen. Samtalet kretsade kring det nya läge som samarbetet befinner sig i när Ryssland officiellt har lämnat det. Vidare diskuterades bland annat formatet för samarbetet, med både en regional och en nationell dimension, risken för överlappande strukturer samt vikten av att fortsätta fokusera på mellanfolkliga kontakter och att inkludera urfolksorganisationer och ungdomsrepresentanter i samarbetet. Isak From (S) instämde i att samarbetet befinner sig i ett nytt läge och menade att man bör fundera över de geopolitiska konsekvenserna av detta. Alexandra Anstrell (M) gjorde ett inlägg där hon konstaterade att samarbetets styrka är att urfolksrepresentanter deltar aktivt i det. Hon menade att det därför är viktigt att lyssna in hur urfolksorganisationerna ser på formerna för det framtida samarbetet. Håkan Svenneling (V) gjorde i sin tur ett inlägg där han pekade på att det är kontakterna mellan människorna i regionen som är och har varit det unika med samarbetet och att det är viktigt att fortsätta att arbeta för att främja dessa.

Som en avslutning på panelsamtalet höll Beatrice Timgren (SD) ett anförande där hon lyfte behovet av ökade satsningar på transporter för att öka mobiliteten i regionen och för att göra det mer attraktivt för unga att stanna kvar. Vidare konstaterade Timgren att regionen, med en rik kultur och vacker natur, har goda förutsättningar för satsningar inom turism, vilket skulle kunna dels stärka den ekonomiska tillväxten, dels fungera som en länk mellan olika kulturer och samhällen.

I samband med konferensen arrangerades ett studiebesök till Lapplands flygflottilj. Den svenska delegationen hade även ett möte med representanter för Sametinget. Vid konferensens avslutning antogs slutsatser med rekommendationer på de områden som konferensen fokuserat på (se bilaga 4).

BILAGA 1

Nordiska rådets svenska delegation 2023

Medlemmar

Angelika Bengtsson (SD)

Heléne Björklund (S), ordförande

Maria Stockhaus (M), vice ordförande

Johan Andersson (S)

Staffan Eklöf (SD)

Gunilla Carlsson (S)

Ann-Sofie Alm (M)

Per-Arne Håkansson (S)

Victoria Tiblom (SD)

Eva Lindh (S)

Lars Püss (M)

Lars Mejern Larsson (S)

Kjell-Arne Ottosson (KD)

Åsa Karlsson (S)

Ann-Christine From Utterstedt (SD)

Lorena Delgado Varas (V)

Johan Hultberg (M)

Catarina Deremar (C)

Anna Starbrink (L)

Emma Berginger (MP) ersattes av Ulf Holm (MP) mellan januari och mars 2023

Suppleanter

Anna-Lena Hedberg (SD) tidigare Blomkvist (fram till den 12 oktober)

Anna Vikström (S)

Marie Nicholson (M)

Peder Björk (S)

Lars Andersson (SD)

John E Weinerhall (M)

Serkan Köse (S)

Eric Palmqvist (SD)

Malin Larsson (S)

Alexandra Anstrell (M)

Mats Wiking (S)

Magnus Jacobsson (KD) ersattes av Yusuf Aydin (KD) den 19 oktober 2023

Mirja Räihä (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Lars Wistedt (SD)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Lars Johnsson (M)

Ulrika Liljeberg (C)

Helena Gellerman (L)

Rebecka Le Moine (MP)

BILAGA 2

Framställningar, rekommendationer och interna beslut 2023

- Rek. 1/2023 – Nordiskt stöd för återuppbyggnaden av Ukraina
- Rek. 2/2023 – Gemensam nordisk säkerhet och försvar
- Rek. 3/2023 – Skabe bedre samarbejde mellem Folkehøjskolerne i Norden
- Rek. 4/2023 – Nordisk Ministerråds Budget 2024
- Rek. 5/2023 – Om studentmobilitet
- Rek. 6/2023 – Om studentmobilitet
- Rek. 7/2023 – Felles nordisk pilegrimssatsning
- Rek. 8/2023 – Globale geoparker
- Rek. 9/2023 – Om att styrke og udvide samarbeidet indenfor forskning og kompetence om nukleær virksomhet og dekommisjonering
- Rek. 10/2023 – Nordisk kommission för yrkesutbildningar
- Rek. 11/2023 – Nordisk strategi for friluftsliv
- Rek. 12/2023 – Felles nordisk handling for mer kunnskap for å forebygge og bekjempe partnerdrap bedre
- Rek. 13/2023 – Felles nordisk handling for mer kunnskap for å forebygge og bekjempe partnerdrap bedre
- Rek. 14/2023 – Gemensam läkemedelsupphandling i Norden
- Rek. 15/2023 – Barn och ungdomars psykiska hälsa
- Rek. 16/2023 – Om företagsansvar, mänskliga rättigheter och äganderätten av naturresurser
- Rek. 17/2023 – Ekocidlovgivning
- Rek. 18/2023 – Nordisk allians för klimatet
- Rek. 19/2023 – Nordisk allians för klimatet
- Rek. 20/2023 – Udbrede og understøtte hjemmedyrkning
- Rek. 21/2023 – Nordisk insats mot internationell miljöbrottslighet
- Rek. 22/2023 – Ett mer hållbart strömmingsfiske i Östersjön
- Rek. 23/2023 – Cruiseturism
- Rek. 24/2023 – Cruiseturism
- Rek. 25/2023 – Polis- och tullsamarbete
- Rek. 26/2023 – Ungdomsarbejdsløshed i Norden
- Rek. 27/2023 – Om en gemensam satsning på nordisk livsmedelssäkerhet

BILAGA 3

Resolution antagen vid den 32:e parlamentariska Östersjökonferensen

29 August 2023, 12.12

Conference Resolution

Adopted by the 32nd Baltic Sea Parliamentary Conference (BSPC) on 29 August 2023.

The participants, elected representatives from the

Parliament of Denmark
Parliament of Estonia
Parliament of Finland
Parliament of the Federal Republic of Germany
Parliament of Iceland
Parliament of Latvia
Parliament of Lithuania
Parliament of Norway
Parliament of Poland
Parliament of Sweden
Parliament of Åland
Parliament of the Hanseatic City of Bremen
Parliament of Faroe Islands
Parliament of the Free and Hanseatic City of Hamburg
Parliament of Greenland
Parliament of Mecklenburg-Vorpommern
Parliament of Schleswig-Holstein
Baltic Assembly
European Parliament
Nordic Council,

assembling in Berlin on 29 August 2023

- do not slacken in repeating again and again in the strongest possible terms our condemnation of the completely unjust and full-scale brutal military attack and invasion by the Russian Federation against the sovereignty, independence, and people of Ukraine;
- underline the imperative to fully restore the territorial integrity of Ukraine, which explicitly includes the Crimean Peninsula;

- firmly condemn the Russian Federation's continued massive violations of international law, including the UN Charter, the infringement of the very foundation of the rules-based international order and the trampling on the principles that had been the cornerstone of peace and stability for many decades;
- whilst regretting that the international community until now has not been able to prevent the deportations and forcible transfers of thousands of Ukrainian children and civilian adults to the Russian Federation, Belarus or temporarily occupied territories of Ukraine, draw attention to the need to take urgent corrective measures to put an end to such criminal and incomprehensible activities that are a part of the full-scale unprovoked, unjustifiable, and illegal war of aggression by the Russian Federation against democratic and sovereign Ukraine;
- decry the continued war crimes against civilians, which Russia also commits through the targeted destruction and exposure of critical infrastructure such as the Nova Kakhovka dam and the Zaporizhzhia nuclear power plant;
- in this respect, fully endorse the content of the statements made by the Foreign Ministers of the Democratic States of the Baltic Sea Region in their CBSS declaration on 2 June 2023 as a result of their 20th ministerial summit in Wismar concerning the violation of international law by Russia, about Belarus being an accomplice in this unjustified aggression, regarding the unwavering solidarity with Ukraine and concerning the threats for the security in the Baltic Sea region; https://cbss.org/wp-content/anauploads/2023/05/cbss-wismar-declaration_2-june-2023.pdf
- given the fundamental challenges the BSPC member countries face in these geopolitical times of change, see the absolute necessity to strengthen the resilience of their democratic societies based on the values that unite the democratic Baltic Sea region countries, as pointed out in the BSPC Statutes and Rules of Procedure, and rigorously promote innovation, digitalisation, connectivity and sustainability through close cooperation and joint strategic efforts;
- underline the need for even more joint action on politically relevant core areas to strengthen the political force of shaping the implementation of common challenges and interests to actively preserve human rights, peace, security and stability in the Baltic Sea region;

call on the Governments in the Baltic Sea Region, the CBSS, and the EU

Regarding peaceful and reliable neighbourliness and intense cooperation in the Baltic Sea Region based on fundamental values to

1. strongly increase and intensify the efforts to strengthen democracy, rule of law, equality, and human rights in the Baltic Sea Region and beyond and acknowledge that these values in today's shifting geopolitical realities are under threat in our own region;
2. achieve in the fields of common political interest more significant progress by joint practical measures – analogous to the handling of the topic of offshore wind

and the agreement reached on it https://cbss.org/wp-content/uploads/2023/05/230509_berlin-declaration-on-baltic-offshore-wind-by-cbss-foreign-ministers_final_consented.pdf – and thus develop the Baltic Sea region into a best-practice example for other macro-regions and acquire in this way push effects for further advancement within the framework of broader cooperation formats;

3. ensure inclusive, socially and environmentally sustainable economic growth and development as well as energy security;
4. cooperate as closely as possible in pursuit of the goal of ensuring energy security, self-sustainability and security of supply by concrete measures and the development of joint strategies, aiming to reduce dependency on Russian fossil resources, promote clean and affordable energy and the underlying industrial value chains, develop an integrated and resilient European energy market, as well as encourage deeper collaboration in energy and sustainability R&D;
5. intensify and deepen cooperation to develop better protection for critical shared underwater infrastructure;
6. search for more streamlined funding mechanisms for the development of truly interconnected, sustainable and resilient cross-border transport infrastructure, as well as the transition to a single European digital market resilient to internal and external threats;
7. in view of the Glasgow Climate Pact and the commitments of the Paris Agreement, mobilize government, businesses and civil society to jointly accelerate strategic cooperation in climate change mitigation, preservation of nature and biodiversity, as well as just transition towards a climate-neutral economy;
8. in view of the current geopolitical challenges that require more cooperation and coordination of activities, return to meetings of heads of government, alternating with foreign ministers;
9. extend sectoral ministerial conferences – as had been the case with the VASAB Conference of Baltic Sea region ministers responsible for spatial planning and development together with the CBSS summit of the Ministers of Foreign Affairs on 1-2 June 2023 in Wismar – to jointly tackle the relevant Baltic Sea region challenges in politically significant core areas;
10. expand cross-border, transnational, and inter-regional cooperation (Interreg) and strengthen synergies between the different Baltic Sea policy cooperation formats;
11. underline the continued importance of strengthening social resilience in the Baltic Sea Region and support the ongoing process of setting up an annual award for local authorities to shine as a "Baltic Sea Region Cultural Pearl" by fostering resilience through cultural activities;
12. strengthen the role of the EU strategy for the Baltic Sea region, focusing on the current political core challenges in the Baltic Sea region, expanding the involvement of the democratic neighbour countries, and including support for Ukraine during the war and afterwards for the reconstruction and strengthening democracy in Ukraine;

13. supporting democratic developments in the neighbouring countries of the Baltic Sea Region, especially strengthening democratic stakeholders for a democratic development of Belarus and Russia;
14. underline the continued importance of social sustainability along with the green and digital transitions and pay insofar particular interest, on the one hand, to the demographic change with an ageing population and the need for upskilling and reskilling along with adequate pension systems as well as, on the other hand, to the integration of migrants and all vulnerable groups in need of support to enter or remain in the labour market, and gender equality;
15. increase and support the involvement of civil society in Baltic Sea policy activities;
16. support and perpetuate the now-established involvement of youth in the CBSS work to include the concerns of the young generation in the core concerns of the Baltic Sea region issues;

Regarding enhancing democratic resilience and boosting capabilities to face modern digital challenges to

17. consistently and resolutely counter the growing threat to the democratic community posed by disinformation campaigns, with a particular focus on information warfare carried out by the Russian Federation;
18. point out again the necessity – particularly in times of war and crisis – of strengthening efforts to increase confidence in democratic structures and values, to counter digital hate speech, promote tolerance and open-mindedness, freedom of media and expression, and robust democratic NGOs as cornerstones of democracies in the Baltic Sea region;
19. protect the rights and ensure the safety of refugees, ethnic minorities, LGBTQ+ people, women, children, the elderly and other vulnerable groups who are particularly at risk in times of war and threatened by intolerant attitudes;
20. defend sexual and reproductive autonomy and respect the right to reproductive health;
21. improve legislation and measures to protect democratic processes and institutions from cyber threats;
22. increase public awareness and digital literacy to enable citizens to identify and mitigate the risks of misinformation and disinformation;
23. ensure that digital platforms and technology companies operate according to the ethical standards of the democratic countries around the Baltic Sea and are held accountable for inadequate content moderation practices, algorithms, and data handling;
24. expand research and innovation capacities in cybersecurity and digital resilience;
25. promote responsible digital behaviour and ethics in the public and private sectors and adopt ethical guidelines e.g. to ensure anti-discrimination and equality, codes of conduct, and accountability mechanisms to ensure responsible digital practices and protect democratic values;

26. enhance the security and resilience of the Baltic Sea Region by strengthening cooperation in areas such as defence, energy security, and cyber security;

Regarding strengthening the resilience of maritime ecosystems to

27. alongside the ambitious actions that the BSPC resolution urges concerning marine resilience and resilience of climate and biodiversity, also take into account other important dimensions in achieving a sustainable development in line with the Agenda 2030, such as social and economic aspects. Conflicting interests should be taken into account and analysed, for example those between climate policy and biodiversity preservation;
28. cooperate and act decisively towards a clean, healthy, and productive Baltic Sea with resilient marine and coastal ecosystems;
29. intensify cooperation to reach the goals of the Lisbon Declaration adopted at the UN Ocean Conference held in 2022;
30. increase joint efforts to reduce the outlet of nutrients, which contributes to eutrophication, biodiversity loss, and weakening the Baltic Sea as an attractive travel destination;
31. aim at putting in place an internationally legally binding agreement that allows a shift to a more sustainable plastics economy that minimises plastics waste and its impact on the environment and human health with the goal of ending plastic pollution and the ambition to reduce additional plastic pollution to zero by 2040;
32. implement coastal management plans to protect and restore coastal ecosystems, which can act as carbon sinks and buffer zones against sea-level rise (*WG/Climate 9*);
33. expand the existing Marine Protected Areas (MPAs) network and improve cooperation and transboundary management between marine protected areas in the Baltic Sea to ensure proper enforcement to protect vulnerable habitats and species;
34. contribute to the rapid entry into force of the landmark international legally binding instrument on the conservation and sustainable use of marine biological diversity of areas beyond national jurisdiction (BBNJ) from 19 June 2023 and use its tools and possibilities in intensive cooperation within the CBSS and HELCOM to reach the goals mentioned above (*WG/Biodiversity 16*);
35. ensure a quick and strict implementation of the updated Baltic Sea Action Plan and its associated action documents within the agreed timelines in all democratic HELCOM member states to achieve a good ecological status of the Baltic Sea by the end of the decade and consider as far as possible implementing further measures from the policy-relevant suggestions for various policy areas in the HELCOM 2021 Climate Change in the Baltic Sea Fact Sheet to reach this goal;
36. establish and enforce recognisable, legally binding sustainable fishing quotas in the Baltic Sea Region with diversification for species, including regulations on fishing nets or other methods, ensuring that fish stocks remain healthy and sustainable in the long term. All actions should be based on respected, up-to-

date research. To prevent population crashes, the aim should be to reduce fishing quotas down to or below scientifically advised thresholds in the Baltic Sea;

37. strengthen regulations and enforcement mechanisms to prevent pollution and minimise the discharge of pollutants into the Baltic Sea;
38. introduce stricter controls on industry, shipping, and agriculture to reduce inputs of nutrients, hazardous wastes, and harmful emissions to protect biodiversity and the ecological balance of the marine environment;
39. raise public awareness of the importance of marine ecosystems and the need for their conservation by conducting education campaigns, engaging local communities, and promoting citizens' initiatives to increase a sense of responsibility and encourage public participation in efforts to protect and restore the ecological health of the Baltic Sea;

Regarding strengthening the resilience of climate and biodiversity to

Climate Change

40. increase the efforts and speed to implement ambitious national climate targets and adapted extensions – corresponding to the current scientific and measurement results – in line with the Paris Agreement's goal of limiting the increase in the global average temperature to well below 2 degrees Celsius above pre-industrial levels and pursuing efforts to limit the temperature increase to 1.5 degrees Celsius above those;
41. strengthen regional collaboration and information exchange among the democratic Baltic Sea countries and the Arctic to intensify joint strategies and policies addressing climate change and regularly adapt them to the newest research results, not neglecting the need to ensure a socially just transition;
42. urge at every opportunity the world's three largest CO₂ emitters, which currently account for more than 50 % of global CO₂ emissions, to step up their efforts to achieve ambitious climate targets;
43. incentivise renewable energy development by shortening the permitting process for wind, solar, other clean and stable energy sources;
44. taking into account the risks connected with the increasing dependence of the European market on the suppliers of rare metals and other raw materials, increase the speed in implementing national strategies for transitioning away from fossil fuels and towards low-carbon energy systems, and wisely diversifying our energy mixes so that there is no shortage of energy, the energy comes from reliable sources and is economically viable, avoiding energy poverty and sudden price increases;
45. acknowledging the different energy strategies and focuses in different states to reach these goals, increase the focus on the communal and regional levels on implementing adequate climate change measures and to raise awareness in the responsible administrations;
46. support increased research and innovation in climate change mitigation and adaptation technologies, encouraging collaboration between academic institutions, industries, and governments;

47. develop incentives and support for integrating climate change education and awareness-raising programmes into curricula, public campaigns, and professional development programmes;
48. foster cross-border cooperation on regional climate initiatives, engaging neighbouring countries and international organisations in joint efforts to address climate change in the Baltic Sea region;
49. convene annual Baltic Sea Climate and Biodiversity Summits to raise public awareness, track progress, share best practices, and refine regional strategies to accelerate increased climate action and adaptation;

Biodiversity

50. make strong efforts to halt and reverse biodiversity loss by 2030 and contribute to making the democratic Baltic Sea region as much as possible a macro-regional best practice example in this regard for the world;
51. fully implement as fast as possible the Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (GBF) adopted at the 15th Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity (CBD-COP15) on 19 December 2022 with its mission to halt and reverse biodiversity loss by 2030, adapt the existing national and Baltic Sea broad strategies and programmes and to cooperate intensively among the democratic Baltic Sea States to realise a swift and effective implementation of the GBF so that the Baltic Sea region becomes a global best practice example in implementing the Global Biodiversity Framework;
52. consider an ecosystem-based management approach when revising and adapting action plans and strategies to achieve these goals and implementing these measures. This means management that considers the whole ecosystem and all human activities, which is aware of and incorporates all pressures and interactions and aims to protect, restore, or enhance the resilience and sustainability of the aquatic ecosystem to ensure the sustainable provision of ecosystem services and maintain the biodiversity;
53. further, commit to protecting biodiversity and increasing carbon sequestration and natural storage with common and national policies for:
 - a. conservation of carbon-rich ecosystems such as forests, wetlands, seagrass meadows and natural rivers;
 - b. continuation of sustainable forest management;
54. develop and execute plans to enhance the resilience of the Baltic Sea ecosystem to climate change, including protecting coastal habitats and restoring wetlands;
55. reverse land degradation by 2030, and promote sustainable forest and peatland management given their importance for climate and biodiversity;
56. significantly increase efforts to fundamentally improve nutrient management in agriculture, industry, and wastewater treatment plants to reduce nutrient runoff into the Baltic Sea, which contributes to eutrophication and biodiversity loss;
57. develop and adopt regional strategies to deal with transboundary emergencies, including forest fires, eutrophication, and spreading pathogens, some of which are exacerbated by climate change and pollution. The strategies should include research into the causes of such emergencies, cooperation between rescue services, and joint monitoring programmes that indicate the risks of such emergencies;

58. cooperate to prevent the introduction and spread of new invasive alien species, work to effectively eradicate invasive species in the Baltic Sea Region and to develop and exchange best practices;

Considering the special attention the BSPC devoted to the issue of dumped ammunition in the Baltic Sea, particularly during the Presidency of the German Bundestag, the Conference strongly welcomes

59. the intensive consideration of the issue of dumped ammunition in the Baltic Sea by the Council of the Baltic Sea States during the German Presidency – and during the 20th session of the Council of the Baltic Sea States on 1 and 2 June 2023 in Wismar;
60. the initiation of a cross-sectoral, multidisciplinary, and macro-regional dialogue on underwater munitions in line with its previous demands during the round table of experts in Kiel in December 2022 and the joint consultation of HELCOM and the CBSS in April 2023;
61. the German government's decision – based on the resolution of the German Bundestag to provide € 100 million for this purpose – to initiate a national immediate action programme for the recovery of underwater munitions in the Baltic and North Seas, including the development of a mobile platform for munitions clearance, and to share the experience gained from this;

In addition, the BSPC states that responsible precautionary policy begins with active and sufficient action at that point in time when necessary action must be taken to avert later enormous and subsequently unpreventable massive damage to people and the environment in the Baltic Sea region. In the view of the BSPC, this point in time has come after years of intensive treatment of the issue of ammunition deposits in the Baltic Sea, according to the findings of its rapporteurs, the statements in the BSPC resolutions since 2019 as well as based on the reports submitted by the BSPC and an intensive exchange with leading experts in this field, which has been deepened in the past year. Based on current activities and measures, according to the consensus of leading scientists, removing the munitions deposits would take some 100 years. At the same time, significant damage to humans and the environment can be expected in 20-30 years. Therefore, the initiation and implementation of a joint strategic approach and effort by the Baltic Sea States are called for to avoid the damage to human safety, environment safety, security, and the economy that would otherwise occur, according to current scientific knowledge, from the 400,000 tonnes of conventional and 40,000 tonnes of chemical munitions dumped in the Baltic Sea. To achieve the goal of eliminating the hazard situation within the next 20 years, which is considered highly relevant for the BSPC, it is necessary not only to push the clearance with increased efforts and coordinated cooperation but also, in particular, to rapidly advance by reducing the bottleneck of effectively rendering the munitions harmless, i.e., the final disposal as well as storage capacities on land.

in light of the foregoing, the BSPC calls on the Governments in the Baltic Sea Region, the CBSS, and the EU to

62. go beyond the previous agreements of the governments and initiate a joint strategic approach and effort of the democratic Baltic Sea states - as has been achieved concerning the expansion of offshore wind capacities - , also based on the continuation of the cooperation between CBSS and HELCOM, as well as consider establishing a joint financial instrument to succeed in the goal, which the BSPC considers of great importance, of eliminating the hazardous situation

caused by ammunition dumped in the Baltic Sea within the next 20 years at the latest;

63. continue close cooperation between the CBSS, HELCOM, and other relevant organisations to fill knowledge gaps, develop best environmental practices for risk assessment, and explore funding opportunities for the development and implementation of the best available techniques for environmentally sound and safe management.

Furthermore, the Conference Decides to

64. establish a two-year Working Group on Energy Security, Self-sustainability, Resilience and Connectivity - based on the decisions of the BSPC Standing Committee - to submit a first report at the 33rd BSPC and
65. welcome with gratitude the kind offer by the Danish Folketinget to host the 33rd Baltic Sea Parliamentary Conference in Helsingør on 25-27 August 2024.

BILAGA 4

Missivbrev till redogörelsen för den parlamentariska Östersjökonferensen (BSPC)

SVERIGES
RIKSDAG

2024-02-15

Nordiska rådets svenska delegation

Redogörelse för verksamheten inom den parlamentariska Östersjökonferensen 2023

Riksdagens delegation till den parlamentariska Östersjökonferensen godkände den 14 februari 2024 redogörelsen för verksamheten inom den parlamentariska Östersjökonferensen (Baltic Sea Parliamentary Assembly, BSPC) 2023.

Redogörelsen översänds för att bifogas Nordiska rådets svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2023.

Vänliga hälsningar,

Staffan Eklöf (SD)
Ordförande för riksdagens delegation till den parlamentariska Östersjökonferensen (BSPC)

BILAGA 5

Missivbrev till redogörelsen för den arktiska parlamentarikerkonferensen (CPAR)

SVERIGES
RIKSDAG

2024-02-14

Nordiska rådets svenska delegation

Redogörelse för verksamheten inom den arktiska parlamentarikerkonferensen 2023

Riksdagens delegation till den arktiska parlamentarikerkonferensen godkände den 14 februari 2024 redogörelsen för verksamheten inom den arktiska parlamentarikerkonferensen (Conference of Parliamentarians of the Arctic Region, (CPAR) 2023.

Redogörelsen översänds för att bifogas Nordiska rådets svenska delegations redogörelse om verksamheten 2023.

Vänliga hälsningar

Alexandra Anstrell (M)

Ordförande för riksdagens delegation till den arktiska parlamentarikerkonferensen (CPAR)